

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2024

Bc. Katarína Barcajová, BA

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Premena vybraných rozprávok vo filmových remakoch
z hľadiska diverzity**

Diplomová práca

Autorka práce: Katarína Barcajová

Študijný program: Mediální studia

Vedúci práce: prof. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prehlásenie

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29.7.2024

Bc. Katarína Barcajová, BA

Bibliografický záznam

BARCAJOVÁ, Katarína. *Premena vybraných rozprávok vo filmových remakoch z hľadiska diverzity*. Praha, 2024. 111 s. Diplomová práca (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky, Katedra mediálnych štúdií. Vedoucí diplomové práce prof. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Rozsah práce: 164 641 znakov s medzerami

Abstrakt

Táto magisterská diplomová práca sa zaoberá premenou vybraných rozprávok od literárnej predlohy, prvej animovanej/filmovej adaptácie až po remake verziu z hľadiska diverzity. Analyzované sú tri verzie rozprávok *Malá morská víla*, *O Popoluške/Tri oriešky pre Popolušku/Tri priania pre Popolušku* a *Peter Pan*. Cieľom práce je zistiť, ako sa diverzita zmenila v rôznych verziách týchto rozprávok. Práca popisuje, ako táto zmena dopadá na postavy a stavbu príbehu, aké rámce touto diverzitou v rozprávkach vznikajú a či sa jedná o nasledovanie trendu alebo táto zmena nesie hlbší význam. Teoretická časť tejto práce vysvetľuje základné charakteristiky a kategórie rozprávky, remakov, diverzity a stručne opisuje trend. Metodologická časť popisuje výskumné metódy použité v tejto práci, ktorými sú obsahová analýza a teória rámcovania, a taktiež výskumné otázky, ciele a vzorky. Vo výskumnej časti práca analyzuje vybrané rozprávky za pomoci vyššie uvedených metód a porovnáva vybrané kategórie diverzity v nich. Ďalej sa práca sústreďuje na zmeny v stavbe príbehu, zmeny v diverzite postáv a to, ako tieto zmeny dopadajú na naráciu príbehu a aké rámce táto diverzita v remake rozprávkach vytvára. Práca končí zhrnutím výsledkov, pohľadom autorky a záverom. Výsledky práce poukazujú na to, že identifikovaná diverzita v remake rozprávkach nemá dopad na postavy a naráciu príbehu, ale skôr nasleduje trend pozitívnejšej reprezentácie. Avšak, táto diverzita neponúka už zaužívaným príbehom a postavám hlbšie poznanie a reprezentáciu natoľko ako nové, unikátne rozprávky.

Abstract

This master's thesis explores the transformation of selected fairy tales from their literary sources, through their first animated/film adaptations, to their remake versions from the perspective of diversity. The analyzed fairy tales are three versions of *The Little Mermaid*, *About Cinderella/Three Nuts for Cinderella/Three Wishes for Cinderella*, and three versions of *Peter Pan*. The aim of the thesis is to determine how diversity has changed across different versions of these fairy tales. The work describes how this change affects the characters and story structure, what frames are created by this diversity in the fairy tales, and whether this change follows a trend or carries a deeper meaning. The theoretical part of this thesis explains the basic characteristics and categories of fairy tales, remakes, diversity, and briefly outlines the trend. The methodological part describes the research methods used in this work, which include content analysis and framing theory, as well as the research questions,

objectives, and samples. In the research part, the thesis analyzes the selected fairy tales using the aforementioned methods and compares selected categories of diversity within them. Furthermore, the work focuses on changes in story structure, changes in character diversity, and how these changes impact the narration of the story and what frames this diversity creates in the remake fairy tales. The thesis concludes with a summary of the results, the author's perspective, and a conclusion. The results indicate that the identified diversity in the remake fairy tales does not impact the characters and story narration, but rather follows the trend of more positive representation. However, this diversity does not offer a deeper understanding and representation of the already-established stories and characters as much as new, unique fairy tales do.

Kľúčové slová

Diverzita, gender, sexualita, rasa a etnicita, zdravotné postihnutie, rozprávky, remake

Keywords

Diversity, gender, sexuality, race and ethnicity, disability, fairy tales, remake

Title/názov práce

Premena vybraných rozprávok vo filmových remakoch z hľadiska diverzity

Přeměna vybraných pohádek ve filmových remacích z hlediska diverzity

The transformation of selected fairy tales in film remakes from the perspective of diversity

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som chcela poďakovať vedúcemu mojej práce prof. MgA. Martinovi Štollovi, Ph.D. za jeho cenné rady a príjemný prístup počas konzultácií. Chcela by som tiež poďakovať mojej maminke za pomoc s kontrolou štylistiky a gramatiky a taktiež za jej nekonečnú dôveru vo mňa. Ďalej by som chcela poďakovať mojej rodine a priateľom za veľkú podporu, ktorú mi prejavili počas písania práce a samotného štúdia.

Obsah

Úvod.....	8
Odklon od tézy	10
TEORETICKÁ ČASŤ	11
1. Rozprávka	11
1.1 Definícia a charakteristika rozprávky.....	11
1.2 Význam rozprávky	13
1.3 Rozprávky a film	14
2. Remake	16
3. Diverzita	19
3.1 Rasa a etnicita.....	19
3.1.1 Rasa a etnicita v rozprávkach	24
3.2 Gender	26
3.2.1 Gender v rozprávkach.....	28
3.3 Sexualita a sexuálna orientácia.....	30
3.3.1 Sexuálna orientácia v rozprávkach	31
3.4 Zdravotné postihnutie	32
3.4.1 Zdravotné postihnutie v rozprávkach	34
4. Trend	36
METODOLOGICKÁ ČASŤ	37
5. Výskumný problém, výskumná téma a výskumné otázky.....	37
6. Výskumné metódy	38
6.1 Obsahová analýza.....	39
6.2 Teória rámcovania	39
7. Výskumná vzorka.....	41
7.1 Predstavenie literárnych rozprávok	41
7.1.1 O Popoluške.....	41
7.1.2 Malá morská víla	42
7.1.3 Peter Pan.....	43

7.2	Predstavenie pôvodných rozprávok.....	44
7.2.1	Tri oriešky pre Popolušku (1973).....	44
7.2.2	Malá morská víla (1989).....	46
7.2.3	Peter Pan (1953)	46
7.3	Predstavenie remake rozprávok.....	47
7.3.1	Tri prania pre Popolušku (2021)	47
7.3.2	Malá morská víla (2023).....	47
7.3.3	Peter Pan a Wendy (2023).....	47
VÝSKUMNÁ ČASŤ		49
8.	Premeny prvkov vo vybraných rozprávkach.....	49
8.1	Zmeny diverzity: stereotypy, výzor postáv a iné prvky.....	49
8.2	Zmeny v stavbe príbehu	74
9.	Zmena v diverzite postáv a dopad na naráciu pomocou teórie rámcovania.....	80
9.1	Rámcovanie diverzity v remake rozprávkach	80
9.2	Vplyv identifikovaných prvkov diverzity na naráciu	84
10.	Zhrnutie výsledkov a pohľad autorky.....	87
Záver		91
Summary		93
Použitá literatúra.....		95
Zoznam analyzovaných rozprávok.....		106
Zoznam obrázkov		107
Zoznam tabuliek		109

Úvod

Rozprávky nás sprevádzajú od detstva, či už formou čítania pred spaním alebo pozerania v televízii. Obsahujú prvky mágie, pomáhajú nám rozlišovať medzi dobrom a zlom, a väčšinou končia šťastne. Nejde však len o jednoduché príbehy, mnohokrát rozprávky obsahujú hlbšie významy, ktoré svojim čitateľom či poslucháčom odovzdávajú.

Rozprávky sú významnou súčasťou literárnej a filmovej kultúry. Neustále sa vyvíjajú a prispôbujú sa meniacim spoločenským či kultúrnym kontextom. Odzrkadľujú hodnoty alebo myšlienky spoločnosti v čase, kedy boli vytvorené. Významnou témou doby, v ktorej žijeme, je diverzita. Téma diverzity v rozprávkach je obzvlášť aktuálna a dôležitá, pretože reflektuje zmeny v spoločnosti a jej hodnotách, a za posledné roky zaznamenala významný posun v tom, čo sa v rozprávkach ukazuje a aké myšlienky sú v nich ohľadom tejto témy zdieľané.

V oblasti literárnych a filmových štúdií existuje bohatá tradícia skúmania rozprávok a ich adaptácií. Okrem skúmania napríklad psychologických a spoločenských aspektov rozprávok, ktorým sa venovali autori ako napríklad Jack Zipes či Bruno Bettelheim, je v súčasnosti skúmanie rozprávok z hľadiska diverzity dynamickou a rozvíjajúcou sa oblasťou literárnych a kultúrnych štúdií. Existuje množstvo starších či súčasnejších výskumov a literatúry zameriavajúce sa na reprezentáciu diverzity, napríklad reprezentáciu genderu a rodových rolí, zaužívané stereotypy, ale aj nové interpretácie. Tieto výskumy sa netýkajú len genderu, ale aj sexuality, rasy a etnicity, alebo dokonca zdravotného postihnutia.

Táto práca sa zameriava na analýzu diverzity vo vybraných literárnych rozprávkach, ich animovanými/filmovými adaptáciami, a následne ich novodobými remake verziami. Ide o rozprávky *Malá morská víla* a jej adaptácie, *O Popoluške*, *Tri oriešky pre Popolušku*, *Tri priania pre Popolušku*, a *Peter Pan* a jej adaptácie. Tieto rozprávky boli rokmi pretvárané a vo svojej práci sa sústredím na to, ako sa zmenili z hľadiska diverzity.

Význam tejto práce spočíva v jej prínose k hlbšiemu porozumeniu, ako rozprávky a ich adaptácie môžu ovplyvňovať a formovať myšlienky a rámce vnímania diverzity. Rozprávky vznikajú neustále a tak sa mení aj obsah diverzity v nich, preto je dôležité tieto posuny pravidelnejšie skúmať. Práve preto považujem túto tému za prínosnú v oblasti mediálnych

štúdií.

Hlavným cieľom tejto práce je analyzovať, ako sa diverzita v týchto príbehoch menila a prispôbovala v ich rôznych verziách a aké sú rozdiely medzi literárnymi, pôvodnými animovanými/filmovými adaptáciami a modernými remake verziami. Taktiež je cieľom zistiť, aký má táto zmena diverzity dopad na naráciu príbehu, a teda či sa touto zmenou príbeh nejako mení, alebo naopak vôbec. Konkrétne sa práca sústreďí na aspekty rasy a etnicity, genderu, sexuality a zdravotného postihnutia.

V prvej kapitole predstavujem pojem rozprávka a jej definície, charakteristiku a významy, a taktiež jej vzťah k filmu. V druhej kapitole sa venujem pojmu remake a jeho rôznym typom. Tretia kapitola sa zameriava na široký pojem diverzita a jeho časti, konkrétne rasa a etnicita, gender, sexualita a sexuálna orientácia a zdravotné postihnutie. V tejto kapitole zároveň popisujem historický a súčasný stav danej podkategórie vo filme a v rozprávke. Vo štvrtej kapitole sa v krátkosti venujem pojmu trend. Metodologická časť obsahuje viacero kapitol zameraných na výskumné vzorky, metodológiu a hlbšie predstavenie vybraných výskumných vzoriek. Metodológia použitá v analytickej časti tejto práce je zostavená z komparatívnej obsahovej analýzy a použitia teórie rámcovania. Vo výskumnej časti tejto práce sa ôsma kapitola venuje premenám prvkov vo vybraných rozprávkach, teda zmeny v diverzite, stereotypoch a v stavbe príbehu. V deviatej kapitole sa zameriavam na zmeny v diverzite postáv a dopad na naráciu príbehu pomocou teórie rámcovania. Desiatou kapitolou tejto práce je zhrnutie výsledkov a môj pohľad na danú problematiku.

Odklon od tézy

V mojej diplomovej práci nastal odklon od tézy, ktorú som si predtým stanovila. Jedná sa o zmenu v praktickej časti, kde som pôvodne plánovala realizovať hĺbkové rozhovory s participantmi dvoch rozličných generácií – prvou mala byť mladšia generácia, tzv. „gen Z“ a druhou staršia generácia. Počas písania práce som však usúdila, že by som sa radšej zamerala na samotné rozprávky viac do hĺbky, keďže pri rozhovoroch by išlo hlavne o dojmy a pocity divákov. Preto som sa rozhodla skúmať ďalšiu dimenziu rozprávok, a teda nie len animovanú/filmovú rozprávku verzus jej novodobý remake, ale do vzorky som pridala aj pôvodné predlohy, na ktorých sú rozprávky založené. Verím, že toto rozhodnutie obohatilo moju prácu o hlbšie poznatky toho, aký posun v diverzite vybrané rozprávky zaznamenali, a tento posun sa dá vidieť na vývoji danej rozprávky: od literárnej predlohy cez prvý animovaný alebo klasický formát až po jej remake verziu.

Kapitola rozprávky a ich vzťah k mýtom, ktorú som v téze definovala, sa taktiež v tejto práci nenachádza, pretože si myslím, že mýty sú obsiahlou témou, ktorá môže byť skúmaná samostatne, a k téme diverzity som ich pri vybraných rozprávkach nepotrebovala skúmať.

TEORETICKÁ ČASŤ

1. Rozprávka

V prvej kapitole tejto práce sa zameriam na rozprávku. Bude rozoberaná jej história, charakteristika, rozdelenie a význam.

Aj keď je síce nemožné vystopovať presný historický pôvod a evolúciu rozprávok a vymedziť ju na čas a miesto, je známe, že ľudia začali rozprávať rozprávky hneď, ako si rozvinuli schopnosť reči. Hoci sa nám mnohé rozprávky môžu zdať magické, zázračné, fantazijné, poverčivé alebo neskutočné, ľudia im verili. Títo ľudia sa nelíšia od tých dnešných, ktorí veria v zázraky, náboženstvá, kultu a podobne (Zipes, 2012).

1.1 Definícia a charakteristika rozprávky

Rozprávky, ako ich chápeme v modernom západnom svete, majú bohatú a pestrú históriu. Je zložité ich jednoznačne definovať, pretože sa vyskytujú v rôznych časoch a miestach a ich rôzne podoby odrážajú konkrétne historické miesta a momenty, v ktorých boli zaznamenané, uchovávané a interpretované. Rozprávky teda nie sú univerzálne (Teverson, 2013). Existujú však určité definície, ktorými je možné ich lepšie pochopiť. Oxford Companion to Fairy Tale ich definuje ako „*príbehy mágie a fantázie, ktoré sú chápané ako fiktívne*“¹ (Leduc, 2020, s. 11). Folklorista Stith Thompson tiež ponúka charakteristiku rozprávky: „*Príbeh nejakej dĺžky zahŕňajúci sled motívov alebo epizód. Odohráva sa v nereálnom svete bez konkrétneho miesta alebo konkrétnych postáv a je plný zázrakov. V tejto zemi-nezemi skromní hrdinovia zabíjajú protivníkov, získavajú kráľovstvá a ženia sa s princeznami*“² (1946, s. 8, citované z Greenhill et al., 2018, s. 12). Vo všeobecnosti sú rozprávky definované ako prozaické rozprávanie s neurčitým prostredím, zahŕňajú skúšky a trápenia postavy, ktorá zažíva dobrodružstvá magického druhu, ktoré sa končia šťastne a zahŕňajú folklórne znaky, akými sú napríklad obri, škriatkovia a víly (Saxby, 2022).

---

¹ Preložené z originálneho znenia: „narratives of magic and fantasy, which are understood to be fictional“

² Preložené z originálneho znenia: „a tale of some length involving a succession of motifs or episodes. It moves in an unreal world without definite locality or definite characters and is filled with the marvelous. In this never-never land humble heroes kill adversaries, succeed to kingdoms, and marry princesses“

Konkrétny pojem rozprávka pochádza z roku 1697 z publikácie *Les contes des fées* francúzskej šľachtickej Marie-Catherine d'Aulnoy, ale rozprávky existovali v ústnej aj písomnej forme už oveľa skôr. Mnoho príbehov bolo v ústnej forme ešte dávno pred tým, než boli prevedené do písomnej formy (Leduc, 2020). Veľké množstvo klasických rozprávok pochádza z nemeckej tradície, ktorú zhromaždili bratia Grimmovci, a francúzskej tradície, ktorú zhromaždil Charles Perrault. Medzi známe tituly patria *Šípková Ruženka*, *Snehulienka* a *Popoluška*. Mnohí ľudia považujú Perraulta za najznámejšieho priekopníka rozprávok, ale v skutočnosti ho výrazne prevýšili francúzske spisovateľky, známe ako conteuses (rozprávačky) (Saxby, 2022).

Rozprávka má určité charakteristické znaky. Warner (2014) považuje rozprávku za krátky príbeh o jednej či viac stranách. Za rozprávky považuje známe príbehy, ktoré sú buď preukázateľné ako staré, pretože sa odovzdávali z generácie na generáciu, alebo v nich čitateľ vidí podobu s iným príbehom. Rozprávka pozostáva predovšetkým z aktov predstavivosti, sprostredkovaných v symbolickom, univerzálnom jazyku. Jej stavebné prvky zahŕňajú určité druhy postáv, napríklad macochy a princezné, či elfov a obrov a určité opakujúce sa motívy, napríklad kľúče, jablká, zrkadlá, prstene a ropuchy.

Taktiež je v rozprávkach bežné, že sa sústreďujú na mladých ľudí, teda deti alebo dospievajúcich. Napríklad, hlavné postavy sa najprv objavia ako dospievajúci a v závere rozprávky sa stávajú vydatými dospelými. Prípadne sú to deti, ktoré vyrastú do dospelosti tým, že najprv opustia domov, porazia magických protivníkov a zvládnu rôzne skúšky a nástrahy. Folkloristi toto označujú ako prechod človeka z jedného stavu do druhého, napríklad teda z detstva do dospelosti alebo zo slobodného do vydatého stavu, a toto nazývajú rituálmi – jedinec sa nejako oddelí od spoločnosti, potom prejde skúškami a na záver sa vracia do spoločnosti ako „nový človek“ (Greenhill et al., 2018).

Žáner rozprávok patrí do všeobecnej oblasti folklóru a mnohé rozprávky sa nazývajú ľudové rozprávky (Warner, 2014). Ľudové rozprávky sú termín, ktorý je pomerne široký a odkazuje na súbor diel, ktoré zahŕňajú rozprávky, bájky, mýty a legendy z určitej doby (Leduc, 2020). Takéto rozprávky sa pripisujú ústnej tradícii a považujú sa za anonymné a obľúbené. Odborníci rozlišujú dva typy rozprávok; **ľudové rozprávky** a **literárne alebo umelecké rozprávky**. Ľudové rozprávky sú anonymné a nedatované, pričom literárne alebo umelecké rozprávky majú autora a sú datované (Warner, 2014). Zipes (2012) tvrdí, že sa rozprávky

delia na **zázračné ľudové rozprávky**³ a **literárne rozprávky**. Zázračné ľudové rozprávky vznikli v ústnych tradíciách po celom svete a stále existujú. Literárne rozprávky pochádzajú z ústnych tradícií prostredníctvom rukopisov a tlače a dodnes vznikajú v rôznych sprostredkovaných formách.

1.2 Význam rozprávky

Rozprávky sa stali súčasťou ľudovej ústnej tradície. Do konca 18. storočia to bolo považované za prirodzenú a príležitostnú výmenu kultúrnych hodnôt, ktorým však nikto dovedy nevenoval zvláštnu pozornosť. Až keď sa prejavil zámerný záujem o folklór, začali zberatelia v ľudových rozprávkach nachádzať určité hodnoty, ktoré sa v podobe literárnych diel snažili zachovať pre ďalšie generácie. V rozprávkach sa prelína minulosť s prítomnosťou, folklór s literatúrou, a tvorba pre deti s tvorbou pre dospelých (Šmahelová, 1989).

Rozprávky však pôvodne neboli určené pre deti. Vo všeobecnosti boli varovným príbehom pre dospelých, často s temnými udalosťami pošpinenými násilím (Saxby, 2022). Avšak, i keď boli pôvodne určené pre dospelých, rozprávka ako taká je jedným z najdlhšie existujúcich žánrov pre deti (Hurley, 2005).

Význam rozprávok pre deti by nemal byť zanedbateľný. Podľa odborníka a psychológa Bruna Bettelheima zobrazujú rozprávky emócie priamo v akcii a symbolické postavy, ktoré vypovedajú vývojovej úrovni dieťaťa. Každé dieťa prežíva emócie, či už pozitívne alebo negatívne. Rozprávky uvádzajú dieťa do kontaktu s primitívnymi vecami, stimulujú fantáziu, pomocou ktorej sa môže dieťa zapojiť do ťažkých existenciálnych situácií a naučiť sa predstavovať si spôsoby ich riešenia či zvládania. Bettelheim rozprávku chápe ako mapu do dospelosti (White, 2017). Navyše, aj animované rozprávky majú svoju dôležitosť, pretože majú potenciál uľahčiť deťom schopnosť rozlišovať dobro a zlo (Ayuni, 2023).

Rozprávky teda okrem toho, že slúžili ako prostriedok tradovania hodnôt v spoločnosti, slúžia ako dôležitý nástroj pre deti, pretože dokážu pomôcť pochopiť emócie, naučiť sa pasovať so zložitými situáciami a pomáhajú rozlišovať medzi dobrom a zlom.

---

³ Preložené z anglického pojmu „wonder folk tales“

1.3 Rozprávky a film

Potešenie a očarenie z rozprávok nikdy nesklame. Aj keď sú tieto príbehy staré, stále zaujímajú deti aj dospelých (White, 2017). Dnes sa rozprávky šíria prostredníctvom širokého spektra mediálnych kanálov a transmediálnych platforiem, vrátane tlače, rádia, filmu, televízie a nových médií. Filmy a televízne programy si historicky užívali vysokú úroveň celosvetovej distribúcie a nedávny výskum uznáva, že tieto médiá sú kľúčovými kanálmi, cez ktoré rozprávky dosahujú globálne masové publikum (Bullen a Sawers, 2017). V súčasnosti teda existujú aj v animovaných či filmových verziách.

Animované rozprávky sú jedinečnými verziami klasických príbehov. Prechod od lineárneho rozprávania k nelineárnemu animovanému filmu podrobuje príbeh množstvu úprav, ktoré sú motivované osobitosťami animácie. Pri transformovaní lineárneho príbehu do animovanej verzie môže však dôjsť vytrateniu rétoriky, i keď je pravdou, že sa tvorcovia animovaných rozprávok snažia spoliehať na rétoriku originálnej rozprávky napríklad tým, že rozprávka začína a končí úvodnými a záverečnými formuláciami, ktoré sú buď presnými replikami, alebo úzko súvisia s tými, ktoré sa nachádzajú vo väčšine tradičných rozprávok (Jivanyan, 2006).

Štúdiá, akými je aj Disney, sa v prípade tvorenia animovaných rozprávok stretávajú aj s kritikou. Odborník Jack Zipes kritizuje Disney hlavne z hľadiska toho, ako pristupuje k rozprávkam, keď ich pretvára do animovanej verzie. Zipes tvrdí, že Disney radikalizoval a amerikanizoval európske rozprávky, premietajúc svoju vlastnú ideológiu na plátno a strácajúc pritom zmysel a hodnotový systém pripojený k originálnym príbehom. Taktiež tvrdí, že každá rozprávka, akou je napríklad aj *Snehulienka*, je jedinečný príbeh, ktorý patrí ľudu. To vedie k záveru, že určité typy prerozprávání sa odchyľujú od hodnôt predpokladaných pôvodných rozprávačov príbehov. Avšak, ako už bolo spomenuté, rozprávky pochádzajú z dlhodobých ústnych a literárnych tradícií, v ktorých boli príbehy prerozprávané a prepísané, a teda neustále transformované v priebehu času. Každé prerozprávanie alebo prepísanie rozprávky tak má svoj vlastný špecifický historický rámec (Mollet, 2013).

Rozprávky napísané pred stovkami rokov sa stále objavujú v rôznych podobách a zostávajú populárne ako kedykoľvek predtým (Saxby, 2022). Populárne rozprávky, ktoré boli

stvárané do animovanej či filmovej podoby sa aj v súčasnosti pretvárajú do remake verzií, čo je pravdivé aj pre vybrané rozprávky v tejto práci, ktorá sa na ne zameriava. Pred tým, než sa táto práca vo výskumnej časti zameria na remake verzie týchto rozprávok, je podstatné si predstaviť pojem remake.

2. Remake

Remaky sú v dnešnej populárnej kultúre všadeprítomné (Lavigne, 2014). Na to, aby bol nový film považovaný za remake, musí sa dejovo, povahovo a formátom priblížiť originálu (Koski, 2015). Jednou z definícií remaku je, že sa jedná o „*filmy, ktoré nám do tej či onej miery oznamujú, že zahŕňajú jeden alebo viac predchádzajúcich filmov*“⁴ (Horton a McDougal, 1998, citované z Rowe, 2020, s. 102). Takéto filmy, akými sú remaky, znovu vytvárajú presné filmové sekvencie (Rowe, 2022). Remaky sa líšia od iných adaptácií do nového média kvôli trojuholníkovému vzťahu, ktorý medzi sebou vytvárajú - pôvodným filmom, ktorý prerábajú, a dielom, na ktorom sú oba filmy založené (Leitch, 1990). Remaky sú pod jedinečným druhom tlaku, pretože od takýchto diel sa očakáva, že publikum presvedčia, že sa oplatí remaky vidieť, aj keď ich obsah nie je nový (Rosewarne, 2020). Z hľadiska cieľa Leitch (1990) tvrdí, že „*primárnym účelom je vzdať hold staršiemu filmu, a nie si uzurpovať jeho čestné miesto*“⁵ (s. 144). Platí, že pre niektorých divákov je sledovanie remaku sprostredkované spomienkou na originál a určitou nostalgiou (Kunze, 2023).

I keď niektoré remaky sú úspešné, nie vždy je tomu tak a občas sa stane, že zažijú vlnu kritiky. Medzi obľúbené obvinenia kritikov patrí napríklad to, že takýto materiál, akým je remake, nedokáže obhájiť svoju existenciu. Častokrát je remake obviňovaný z nepotrebnosti alebo kladenia si otázky, aký má vôbec zmysel. Filmový kritik Simon Abrams tvrdí, že: „*remaky musia vynaložiť väčšie úsilie, aby obhájili svoju existenciu, než akýkoľvek iný druh filmu, dokonca tvrdšie než literárne adaptácie*“⁶ (2011, citované z Rosewarne, 2020, s. 3). Podľa Thomasa Leitcha (1990) je cieľom remakov uspokojiť niekoľko druhov publik: „*publikum, ktoré nikdy nepočulo o pôvodnom filme, na ktorom je [remake] založený, publikum, ktoré o filme počulo, ale nevidelo ho, publikum, ktoré ho videlo, ale nepamätá si ho, publikum, ktoré ho videlo, ale páčilo sa mu málo na to, aby dúfalo v zlepšenie a publikum, ktoré ho videlo a tešilo sa z toho*“⁷ (s. 140). Napríklad pri Disney filmoch, ktoré sú

---

⁴ Preložené z originálneho znenia: „films that to one degree or another announce to us that they embrace one or more previous movies“

⁵ Preložené z originálneho znenia: „whose primary purpose is to pay tribute to an earlier film rather than usurp its place of honor“

⁶ Preložené z originálneho znenia: „[r]emakes have to work harder to justify their existence than any other kind of film, harder, even, than literary adaptations.“

⁷ Preložené z originálneho znenia: „the audience that has never heard of the original film it is based on, the audience that has heard of the film but not seen it, the audience that has seen it but does not remember it, the audience that has seen it but liked it little enough to hope for an improvement, and the audience that has seen

z väčšiny časti analyzované v tejto práci, je hlavným cieľom zamerať sa na publikum, ktoré pozná pôvodné filmy a dokáže ich rozlíšiť. Je jasné, že cieľom týchto remakov je zúročiť zaniietenú oddanosť fanúšikov a ich pochopenie pôvodných diel (Rowe, 2022).

Existuje mnoho motivácií k vytvoreniu remake filmu. V knihe *Why We Remake* autorka Lauren Rosewarne rozlišuje medzi šiestimi typmi remakeov:

- Lepší remake
- Ekonomický remake
- Nostalgický remake
- Amerikanizovaný remake
- Kreatívny remake
- Módny remake

Lepším remakom sa rozumie motivácia prekonať originál, napríklad za použitia lepších efektov, produkcie, zvýšením rozpočtu alebo lepším hereckým obsadením. Ekonomický remake je stávka do niečoho „istého“ a veľké investovanie peňazí do niečoho, čo u divákov funguje, a teda vyhýbanie sa riziku z neúspechu. Nostalgický remake umožňuje publiku vrátiť sa naspäť v čase do obľúbených príbehov, ktoré diváci poznajú, pričom filmu tvorcovia vdýchnu nový život a privedú ho späť k životu novou, inou formou. Amerikanizovaný remake produkuje nový americký film s americkými hviezdami a americkým prostredím. Aj keď to môže zahŕňať filmy v neanglickom jazyku prerobené v angličtine, aby sa zvýšila ich dostupnosť, zahŕňa to aj americké prerobenia obsahu v anglickom jazyku z krajín ako Spojené kráľovstvo a Austrália. Pri kreatívnom remaku producenti šikovne oživia film kreatívnym spôsobom a zároveň zanechajú prvky pôvodného filmu, a tu môže ísť napríklad aj o zmenu žánru. Posledným typom je moderný remake, ktorý využíva súčasné trendy alebo revolúcie a hnutia, ktoré do filmu zahrňuje a tým reflektuje súčasnú dobu (Rosewarne, 2020).

Dôvody, prečo sa filmoví tvorcovia rozhodnú natočiť remake rozprávky môžu byť rôzne. Niekedy sa jedná o nostalgický remake, keď sa producenti snažia vrátiť späť do čias nostalgie a vdýchnuť danej rozprávke nový život, inokedy ide o kreatívny remake, kde sa

---

it and enjoyed it.“

snažia rozprávku poňať iným spôsobom.

Pri rozprávke, akou je napríklad *Malá morská víla*, môže ísť o módny remake. Podľa filmového teoretika Roberta Eberweina sa v klasifikácii remakov nachádza kategória, ktorá mení rasu hlavných postáv. Častokrát sa stretávame s príkladmi, kedy boli filmy natočené s prevažne bielym obsadením a bielym hlavným hrdinom. Následne sú prerobené, aby obsahovali rasovú rozmanitosť. Táto zmena sa nazýva tzv. „race-swapping“ (Rosewarne, 2020). Práve tento prvok sa vyskytuje v rozprávkach *Malá morská víla* a *Peter Pan a Wendy*. Disney je známe tým, že adaptuje klasické rozprávky, ale v posledných desaťročiach začalo Disney adaptovať samo seba, teda svoje vlastné rozprávky. Tieto remaky, ako už bolo spomenuté, sú vyrobené špeciálne pre znalé publikum a snažia sa zachytiť každý aspekt originálu s čo najväčšou presnosťou. Vďaka dnešnej technológii je navyše možné, aby hrané filmy (live-action), akými sú aj *Malá morská víla* a *Peter Pan a Wendy* vyzerali skutočne a magicky. Zároveň divákovi ukazujú, ako skvelo dokážu remake vytvoriť pomocou nových technológií a pripomínajú im, ako ich dokázali okúzliť pred rokmi len za pomoci animácie. Disney ukazuje, aká úžasná je ich nová technológia, ale zároveň sa pri remakoch snaží zachovať nedotknuté to, čomu veria, že robí Disney filmy magickými (Rowe, 2022).

Niektoré súčasné remaky dbajú na väčšiu inklúziu diverzity. V nasledujúcej kapitole sa práca sústreďí na pojem diverzita a termíny s ňou súvisiace.

3. Diverzita

Diverzita je pojem, s ktorým sa v posledných rokoch ako spoločnosť často stretávame. Tento pojem má mnoho definícií. V jednom z nich je diverzita definovaná ako „*prax alebo kvalita začleňovania alebo zapájania ľudí z rôznych sociálnych a etnických prostredí a rôznych pohlaví, sexuálnej orientácie atď.*“⁸ (Oxford English Dictionary, citované z Servaes et al., 2022, s. 1708). Podľa APA Dictionary of Psychology diverzita „*môže zahrňať také faktory, ako je rasa, etnicita, kultúra, pohlavie, rodová identita a prejav, sexuálna orientácia, socioekonomický status, náboženstvo, spiritualita, zdravotné postihnutie, vek, národný pôvod, imigračný status a jazyk*“⁹ (APA Dictionary of Psychology).

Obrazy ľudí vo filme aktívne prispievajú k tomu, ako sú ľudia chápaní v reálnom svete (Benshoff a Griffin, 2021). S diverzitou sa v súčasnosti čoraz viac stretávame aj vo filmovom priemysle a je pravdou, že v posledných rokoch došlo k nárastu rasového zastúpenia, vrátane nárastu počtu ľudí inej farby pleti v hlavných úlohách. Hoci toto zastúpenie narástlo, stále je tejto reprezentácie vo filmovom priemysle nedostatok (King et al., 2021).

Keďže sa v tejto práci venujem niekoľkým kľúčovým aspektom diverzity, ktorými sú **rasa** a **eticita**, **gender**, **sexualita** a **zdravotné postihnutie**, v nasledujúcich podkapitolách ich predstavím a uvediem ich prepojenie s rozprávkami.

3.1 Rasa a etnicita

Rasa

Generácie západnej kultúry definovali **rasu** ako rozdelenie ľudstva na základe súborov identifikovateľných vlastností, ktoré sa prenášajú generačne. V predchádzajúcich obdobiach vedci venovali veľa času skúmaniu ľudí na svete podľa ich vonkajších znakov: textúry vlasov, tvaru hlavy, veľkosti nosa a pier a predovšetkým farby pleti. Cieľom vedcov bolo klasifikovať týchto ľudí do jednej z troch skupín: 1) kaukazská alebo „biela rasa“ (európske korene); 2) negroidná alebo „čierna rasa“ (africké korene), a 3) mongoloidná alebo „žltá

---

⁸ Preložené z originálneho znenia: „the practice or quality of including or involving people from a range of different social and ethnic backgrounds and of different genders, sexual orientations, etc.“

⁹ Preložené z originálneho znenia: „diversity can include such factors as race, ethnicity, culture, gender, gender identity and expression, sexual orientation, socioeconomic status, religion, spirituality, disability, age, national origin, immigration status, and language.“

rasa“ (ľudia s ázijskými a/alebo indiánskymi koreňmi). Cieľom týchto kategorizácií bolo podporiť nadradenosť jednej skupiny nad druhou, čo sa zneužívalo napríklad aj na otroctvo, kedy sa mnohí ľudia snažili „vedecky“ ospravedlniť nadradenosť jednej rasy voči druhej (Benshoff a Griffin, 2021). Podľa Servaes (2022) je rasa politický alebo sociálny konštrukt bez biologického základu. Farba pleti sama o sebe nerobí niekoho lepším oproti iným, ale je to kultúrny a ideologický význam farby pleti, ktorý takéto klasifikácie umožňuje. I keď v minulosti bola farba pleti významným znakom ľudskej odlišnosti, v dnešnej dobe si uvedomujeme, že všetci ľudia sú v zásade skoro rovnakí na bunkovej a genetickej úrovni, a majú rôzne farby pleti, tvary a veľkosti. Nikto však nie je v skutočnosti biely, čierny alebo žltý (Benshoff a Griffin, 2021).

Etnicita

Podľa Cambridge Dictionary je **etnicita** definovaná ako „*veľká skupina ľudí so spoločnou kultúrou, jazykom, históriou, súborom tradícií atď., alebo príslušnosť k jednej z týchto skupín*“¹⁰. Etnicitu možno chápať ako sociálny konštrukt, ktorý predstavuje špecifickú individuálnu a/alebo skupinovú identitu. Spájanie etnicity s pojmami ako kultúra, národnosť a rasa vedie k neúplnej definícii akejkoľvek etnickej identity. Napríklad pojem Afroameričan je etnický identifikátor, zatiaľ čo pojem černochoch je rasový identifikátor. Byť černochoch sa nerovná byť Afroameričan, pretože človek môže byť černochoch, no môže byť kenský Američan, jamajský Američan alebo francúzsky Američan. Afroameričan je špecifické etnikum, ktoré poukazuje na odlišnú identitu, ktorá zahŕňa špecifický spôsob identifikácie a interakcie so svetom (Bilge et al., 2021).

Etnicita je pojem podobný rase, ale je často používaný menej špecifickým spôsobom. Etnicita je chápaná ako sociálne zoskupenie založené na spoločnej kultúre a zvykoch. Rovnako ako aj v prípade rasy, etnicita je klasifikačný systém, ktorý redukuje zložitosť ľudskej skúsenosti na zjednodušený pojem. Ľudia častokrát považujú rasu a etnicitu za absolútne kategórie a nedokážu pochopiť veľké rozdiely, ktoré existujú v rámci akéhokoľvek daného zoskupenia. Zoskupovanie ľudí podľa ich rasy, etnicity alebo národnosti prehliada podobnosti a spoločné znaky, ktoré existujú medzi všetkými ľudskými bytosťami (Benshoff a Griffin, 2021).

---

¹⁰ Preložené z originálneho znenia: „a large group of people with a shared culture, language, history, set of traditions, etc., or the fact of belonging to one of these groups.“

Rasa a etnicita vo filme

Ako už bolo spomenuté, rasové zastúpenie vo filmoch v posledných rokoch narástlo. Avšak, historicky tomu nie vždy tak bolo. Pre Afroameričanov boli prvé roky filmového priemyslu rovnako plné predsudkov a rasistické ako národná nálada na začiatku 20. storočia v Spojených štátoch. Milióny Američanov verili v zastaralé a diskriminujúce praktiky z obdobia pred občianskou vojnou. Filmy vyrábané v tom čase tieto myšlienky posilňovali. I napriek krátkemu obdobiu rasovej jednoty počas prvej svetovej vojny, progres černochovo vo filmovom priemysle bol pomalý a bolestivý (Michaels, 2018). Príkladom môže byť aj film *The Birth of a Nation*, ktorého negatívna stereotypizácia Afroameričanov sa stala v Hollywoode obvyklým spôsobom reprezentovania Afroameričanov až do skončenia druhej svetovej vojny (Benshoff a Griffin, 2021). Všeobecne všetky staršie filmy, v ktorých hrali černosi, boli rasistické a zobrazovali černochovo ako necivilizovaných a nerovných bielym. Cieľom nebolo zobrazit' skutočnosť toho, akí černosi boli, ale zobrazit' to, ako ich vnímala väčšina spoločnosti (Michaels, 2018). Černosi však neboli jediná skupina ľudí, ktorí vo filmoch čelili rôznym negatívnym stereotypom. Negatívne až hanlivé zobrazovanie prežívali aj rodení Američania, často oslovovaní zjednodušene ako Indiáni, či hispánci a aziati.

Pojem Indián bol do 70. rokov 20. storočia najčastejšie používaným termínom na opis rodených, pôvodných obyvateľov Ameriky („Native Americans“). Dodnes je používaný niektorými ľuďmi, i keď tento pojem drasticky redukuje rôzne skupiny ľudí do jedného zjednodušeného označenia. Historicky je taktiež tento pojem nesprávnym pomenovaním. Krištof Kolumbus pri hľadaní vodnej cesty do Indie náhodou objavil „nový svet“ a jeho obyvateľov si splietol s Indmi. Samozrejme, ľudia žijúci na území Ameriky vedeli kto sú a nepotrebovali byť „objavení“. Vďaka rôznym stereotypom rodených Američanov sa v rôznych druhoch kultúrnych textov, ktoré boli primárne vytvorené pre „nedomorodé“ publikum, reprezentovali a upevňovali predstavy o tom, akí údajne rodení Američania sú, a tieto konvencie sa preniesli aj do kinematografie. Príkladom sú základné stereotypy o dramatických príbehoch amerických osadníkov, ktorí musia bojovať s Indiánmi, aby dokázali vytvorit' skvelú krajinu. Všeobecne boli rodení Američania silne spájaní s jedným z najproduktívnejším hollywoodskym žánrom, ktorým bol western, kde sa tieto dramatické príbehy dokola opakovali. Tým, že boli rodení Američania limitovaní takmer výlučne do tohto jedného žánru, americký film posilnil stereotypy a ideológie, ktoré po generácie

kolovali. I keď western ako žáner už nie je príliš populárnym žánrom v Amerike, tieto upevňované myšlienky a ideológie mali devastujúce účinky na kultúrne reprezentácie rodených Američanov a zaobchádzanie s nimi. V 21. storočí sa situácia pre rodených Američanov z hľadiska príležitostí pred a za kamerou od minulého storočia príliš nezmenila, i napriek tomu, že bolo vyrobených niekoľko stvárnení ich života, no rodení Američania sú väčšinou vedľajšími postavami (Benshoff a Griffin, 2021).

Aziati taktiež vo filmovom svete boli v 20. storočí veľmi redukovaní do určitého stereotypu, i napriek tomu, že Ázia je najväčší kontinent na svete. Americké filmy obmedzovali rozmanitosť národov, kultúr, a postáv na jednoduché stereotypy a nezáležalo na tom, či je postava alebo herec z Japonska, Kórey, Číny alebo Pakistanu, jednoducho bola takáto postava odlišovaná od beloškých postáv pomocou kostýmov a make-upu. V Hollywoode bola najbežnejšia reprezentácia Aziatov osoba s lámanou angličtinou, záludným správaním a predovšetkým šikmými, úzkymi očami. Tieto postavy taktiež boli väčšinou vedľajšie. Typickými rolami pre Aziatov v hollywoodskych filmoch boli postavy ako pracovník v práčovni, železničiar, „gazda“, kuchár, alebo sluha.

Aziati boli prezentovaní ako aj záhadné postavy, takže sa vyskytovali aj v rôznych kriminálnych a mysterióznych filmoch, kde stvárňovali napríklad zloduchov, ale občas sa stalo, že boli aj detektívmi. V minulosti taktiež ázijskí herci len zriedka dostali príležitosť hrať hlavné úlohy a stávalo sa, že hlavná postava, ktorá mala byť Aziatom, bola stvárnena belochom. V súčasnosti, najmä počas niekoľkých posledných desaťročí, dosiahli ázijsko-americkí herci v Hollywoode významný pokrok, hoci len málo z nich sa priblížilo stupňu celebrit, ktorý bežne dosahujú bieli umelci, alebo v poslednej dobe niektorí Afroameričania a hispánski herci. Ázijsko-americkí herci sú stále primárne obsadzovaní do stereotypných a vedľajších úloh vo filmoch a televíznych reláciách. Avšak, úspechy, ktoré Aziati a ázijskí Američania za posledné roky vo filmovom priemysle dosiahli, sú čiastočne spôsobené rastúcou diverzitou v Amerike, ale aj globalizáciou hollywoodskej filmovej tvorby a distribúcie (Benshoff a Griffin, 2021).

Dva najpoužívanejšie výrazy, ktoré opisujú kultúry Strednej a Južnej Ameriky sú Latinoameričania a hispánci. Pojem hispánec opisuje ľudí a kultúry, ktorých pôvod je možné vystopovať do Španielska, Portugalska, alebo Latinskej Ameriky. Pojem Latinoameričan alebo latino je mnohými ľuďmi viac uprednostňovaný termín a používa sa na opis ľudí

a kultúr pochádzajúcich z Latinskej Ameriky. Latino kultúra je niekedy definovaná používaním španielčiny, avšak nie je to pravidlom, keďže nie všetci Latinoameričania hovoria po španielsky. Výraz latino sa delí na mužský „latino“ a ženský „latina“, pričom v posledných rokoch vznikol aj rodovo neutrálny výraz „latinx“, ktorý však niektorými skupinami nie je favorizovaný, prípadne ho ľudia nepoznajú. Všetky tieto pojmy, či už hispánc, latino alebo latina však veľmi zjednodušujú širokú škálu histórie, jazykov a kultúr rôznych skupín ľudí. V značnej časti histórie Spojených štátov amerických boli Latinoameričania utláčaní, diskriminovaní a uzavretí do vlastných susedských štvrtí (Benshoff a Griffin, 2021).

Táto negatívna forma zaobchádzania sa do istej časti preniesla aj do filmového sveta, kde Latinoameričania v minulosti čelili a do istej miery stále čelia negatívnym stereotypom. Prvým z najbežnejších stereotypov bol takzvaný „umastenec“¹¹, ktorý sa vyznačoval tým, že bol zobrazovaný ako bandita tmavej farby pleti s fúzami. Bol to násilný a krutý zlodej so vznetlivou povahou. V 20. rokoch 20. storočia bol ďalším zo stereotypov napríklad latinský milenec alebo milenka, ktorí boli zmyselnejší a sexuálnejší oproti Severoameričanom, a tieto atribúty vzbudzovali dojem, že sú Latinoameričania horkokrvní. Tieto stereotypy nie sú jediným problémom pre Latinoameričanov, a aj v posledných rokoch sa negatívne myšlienky šírili v spoločnosti, čo sa následne prenáša aj do filmu. Napríklad rétorika bývalého prezidenta Donalda Trumpa týkajúca sa nelegálnych imigrantov z Mexika rozvírila debaty o tejto téme. I keď v 21. storočí vzniklo niekoľko zmysluplných filmov na tému imigrácie, vznikli aj filmy, ktoré odzrkadľovali poburujúcu rétoriku prezidenta Trumpa.

V súčasnosti s globalizujúcim sa Hollywoodom existuje snaha osloviť latinskoamerické publiká v zahraničí a aj v spojených štátoch. Avšak, keďže je latinskoamerická kultúra rozmanitá, je ťažké filmy cieľiť na Latinoameričanov ako celok. Existujú filmy, ktoré umožňujú latino komunite, aby boli ich príbehy vypočuté, ale zároveň sa vyrábajú aj filmy navrhnuté tak, aby v Američanoch vzbudzovali z tejto komunity strach (Benshoff a Griffin, 2021).

Prekvapivým faktom pre generácie 21. storočia môže byť aj fakt, že napríklad aj niektorí ľudia, ktorí sú dnes považovaní za belocho, v minulosti za takých považovaní neboli.

---

¹¹ Preloženého z anglického „greaser“

Napríklad ľudia neanglosaského európskeho pôvodu museli dokazovať svoju „bielosť“. Faktom však zostáva, že v amerických filmoch je „bielosť“ nevysloveným ideálom. Avšak to, že sa mení diverzita v spoločnosti, sa reflektuje aj na filmové plátna (Benshoff a Griffin, 2021).

Nepochybne je však diverzita vo filmovom priemysle, najmä Hollywoode, istým požehnaním, hlavne z finančného hľadiska. Mnohokrát sú americké filmy úspešné na svetových trhoch, pretože aj ich domáce publikum je rôznorodé. Aby teda film uspel na americkom trhu, musí osloviť naozaj širokú škálu ľudí, či už belochov, černochoch, Latinoameričanov, ženy, mužov, a tak ďalej (Singh, 2010). Dalo by sa teda argumentovať, či je inklúzia diverzity vo filmovom priemysle skutočne úprimná, alebo ide o ziskovosť a finančné motívy. Špeciálne v prípade Hollywoodu, ktorý vo väčšine prípadov prispel k zjednodušeným predstavám o rase a etnicite pomocou používania stereotypov (Benshoff a Griffin, 2021).

Problematika rasového a etnického zastúpenia sa netýka len filmov, ale aj rozprávok. Keďže hlavným skúmaným fenoménom v tejto práci nie sú filmy ako také, ale rozprávky, v nasledujúcej podkapitole sa zameriam na to, ako bola v minulosti rasa a etnicita zobrazovaná v rozprávkach a ako je to v súčasnosti.

3.1.1 Rasa a etnicita v rozprávkach

V prvej kapitole v tejto práci bolo už spomenuté, že rozprávka je žáner dôležitý hlavne pre deti. Vývoj detí je ovplyvnený mnohými faktormi, vrátane rodičov, učiteľov a rovesníkov. Swinder (1986) však dodáva, že nemožno podceňovať aj význam masmédií: „*Nahromadené skúsenosti [mediálnej expozície] prispievajú ku kultivácii hodnôt, presvedčení, snov a očakávaní dieťaťa, ktoré formujú identitu dospelého, ktorú si dieťa ponesie a zmení počas svojho života*“¹² (s. 311, citované z Towbin et al., 2004). Je dôležité poznamenať, že deti si mnoho vecí odnášajú a učia sa práve z video obsahov. Faktom je, že zobrazovanie v médiách ovplyvňuje rozvoj presvedčení a hodnôt detí. Žiaľ, výskumy ukazujú, že v médiách sa zobrazujú mnohé stereotypy založené na pohlaví, rase, veku a sexuálnej orientácii (Towbin et al., 2004). Rozprávky v tomto neboli výnimkou. Spoločnosti, akými je aj Disney, sa

---

¹² Preložené z originálneho znenia: „The accumulated experience [of media exposure] contributes to the cultivation of a child’s values, beliefs, dreams, and expectations, which shape the adult identity a child will carry and modify through his or her life.“

zameriavajú prevažne na mladšie publikum, a je dôležité si uvedomiť, že mladí diváci majú často vzťah k animovaným protagonistom a nechávajú sa nimi inšpirovať (Conroy, 2022).

Vzostup animácie nastal súčasne so vzostupom hraného filmu v Amerike a v oboch prípadoch tvorcovia experimentovali s reprezentáciou rasy a etnicity od svojich počiatkov na prelome dvadsiateho storočia (Barker, 2010). Historicky bola mediálna spoločnosť Disney známa tým, že produkovala rozprávky, ktoré upevňovali negatívne stereotypy, a tie sa týkali aj rasy (Towbin et al., 2004). Disney bolo problematické vo vykresľovaní svojich postáv a rasových vzťahov, keďže iné ako biele postavy buď v rozprávkach chýbali, alebo boli stereotypne zobrazované (Benhamou, 2014). V štúdiu 26 animovaných rozprávok od Disneyho Towbin et al. (2004) zistili, že v mnohých rozprávkach boli marginalizované rasové skupiny zobrazované ako postavy, ktoré boli strašidelné alebo zlé, prípadne smiešne. Príkladom sú napríklad opice v rozprávke *Kniha džungle*, kde tieto opice majú silný afroamerický prízvuk a spievajú chlapcovi, že chcú byť, vyzerat' a hovoriť ako oni, čím naznačujú, že černosi a belosi nie sú rovnakí a chcú byť ako oni. Ďalším príkladom je rozprávka *Peter Pan*, kde sa vyskytuje pomenovanie domorodého kmeňa ako „red skins“. Bol to kmeň s názvom „Injuns“, ktorého členovia boli zobrazení ako paródia na hollywoodskych indiánov z klasických westernov (Benhamou, 2014).

Existujú však aj rozprávky, ktoré zdieľajú pozitívne zobrazovanie iných rasových skupín. Napríklad rozprávka *Mulan* reprezentuje ázijskú kultúru v realistickom a pozitívnom svetle, i keď obsahuje niektoré stereotypné atribúty. V rozprávke *Pocahontas* sú rodení Američania zobrazovaní pozitívne a ich vzťah k prírode je pekne vyzdvihnutý. Naopak, deštruktívny vzťah Angličanov k zemi v tejto rozprávke vrhá zlé svetlo práve na euro-americkú kultúru (Towbin et al., 2004).

Rozprávky mnohokrát obsahujú postavy princezien a snád' jednými z najznámejších sú práve tie od Disneyho. Tieto princezné však dlho čelili kritike kvôli tomu, akým spôsobom zvládali reprezentáciu, najmä z hľadiska pohlavia a rasy. Filmy s princeznami boli zväčša skúmané z hľadiska ich rodového jazyka, negatívneho zobrazenia žien ako protagonistiek a antagonistiek, alebo aj z hľadiska toho, ako je rasa zahrnutá alebo vylúčená (Tyner-Mullings, 2023). Okrem toho, že je Disney známe svojimi princeznami, je známe aj tým, že sa riadi filozofiou „pre každého niečo“. Práve preto premena princeznovských postáv v priebehu rokov je znakom meniacej sa demografie a publika v USA od 30. rokov 20.

storočia (Barker, 2010). V celku pozitívnu reprezentáciu Ázijcov bola rozprávka *Mulan* (1998), a prvým príkladom stvárnenia Afroamerickej Disney princeznej je princezná Tiana v rozprávke *Princezná a žaba* (2009) (Condis, 2015).

I napriek historicky negatívnej reprezentácii rasy a etnicity v rozprávkach sa v posledných rokoch táto reprezentácia posúva k lepšiemu. Vznikajú rozprávky, kde sú hlavné postavy iné než biele. Príkladmi sú rozprávky ako *Moana* (2016) inšpirovaná tichomorskými ľuďmi (Dittmer, 2021), *Encanto* (2021) obsahujúca pozitívne zastúpenie Kolumbijcov a Afro-latinských detí (Conroy, 2022), či *Coco* (2017), ktorá pozitívne reprezentovala mexické identity, ktoré boli rokmi stereotypizované, pričom navyše išlo o úplne prvý animovaný film od Disneyho obsahujúci mexického hlavného hrdinu, ktorý sa počas príbehu dokázal dostatočne transformovať vďaka absencii stereotypných a opakujúcich archetypov, akými sú banditi, „machovia“, a zlí muži¹³ (Dosch, 2023). Môžeme tvrdiť, že takéto rozprávky pomáhajú búrať rokmi zaryté stereotypy a archetypy a pozitívnym spôsobom prispievajú k rasovej a etnickej reprezentácii v rozprávkach.

3.2 Gender

Gender je pojem, ktorý je v tejto práci často spomínaný a pracujem s ním vo svojej výskumnej časti. Je preto dôležité si tento pojem vysvetliť.

Renzetti a Curran (2003) definujú gender ako „*spoločensky utvárané postoje a modely správania, obvykle dichotomicky delené na mužské a ženské*“¹⁴ (s. 58). Pohlavie, čo je biologická danosť, je základ, na ktorom ľudia konštruujú spoločenskú kategóriu, ktorú nazývajú gender. Predpoklady vzťahujúce sa k genderu ľudia považujú za správne a platné a zakladajú na nich svoj rozdielny prístup k osobám ženského či mužského pohlavia (Renzetti a Curran, 2003). Podobne aj Schweitzer (2023) tvrdí, že pohlavie sa vzťahuje na sériu biologických atribútov, zatiaľ čo gender sa vzťahuje na vnímanie sexuality jednotlivcom alebo spoločnosťou. Gender je taktiež správanie a sebaidentifikácia spojená s mužnosťou a ženskosťou (Bullough a Bullough, 2019). Pohlavie a gender sa často považujú za neoddeliteľné, pretože sa niekedy chápu a používajú rovnakým spôsobom či už

---

¹³ Z originálu zlý muž = „bad hombre“

¹⁴ Preložené z originálneho znenia: „společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské“

vo verejnej alebo lekárskej diskusii (Cordoba, 2023).

Tradičné spoločnosti rozlišujú medzi dvoma gendrami: mužským a ženským. Avšak, napriec spoločnosťami sa tento názor líši a okrem mužského a ženského gendru sú v niektorých spoločnostiach používané aj takzvané gendrové identity. Gendrovú identitu Stroller (1968) chápe tak, že „*pohlavie a gender nie sú nutne prepojené, a každé z nich môže ísť svojou vlastnou cestou*“¹⁵ (Stroller, 1968, s. vi–vii, citované z Cordoba, 2023, s. 3). Medzi používané gendrové identity patria: 1) **trans**: „*ľudia, ktorí sa neidentifikujú ako pohlavie, ktoré im bolo pridelené pri narodení*“¹⁶ (Cordoba, 2023, s. 4), 2) **nebinárne**: „*jedinci, ktorí sa môžu identifikovať a/alebo vyjadrovať: bez rodu, s dvoma rodmi, čiastočným rodom, dodatočným rodom, fluidným rodom, a/alebo politickým a/alebo osobným rodom, ktorý naruša rodovú binárnosť*“¹⁷ (Cordoba, 2023, s. 5), 3) **intersexuál**: „*označuje širokú škálu biologických variácií pohlavia, ktoré zahŕňajú chromozómy, hormóny, primárne alebo sekundárne pohlavné znaky a ďalšie*“¹⁸ (Cordoba, 2023, s. 6), a 4) **cisrodová osoba**: „*vzťahuje sa na ľudí, ktorí nie sú trans; teda ľudí, ktorých pohlavie je v súlade s ich rodovou identitou*“¹⁹ (Cordoba, 2023, s. 7).

Pri téme gendru sa stretávame aj s pojmami akými sú gendrové roly a stereotypy. Gendrové roly definujú Renzetti a Curran (2003) ako „*spoločenské roly predpísované členom spoločnosti na základe ich pohlavia*“²⁰ a gendrové stereotypy ako „*zjednodušujúce a paušalizujúce všeobecné opisy maskulinity a feminity*“²¹ (s. 58). Toto delenie sexuálnych rolí ilustruje aj skúmanie slovníkových definícií mužskosti a ženskosti. Takmer každý slovník prirovnáva mužskosť k mužnosti, robustnosti, sile a ráznosti. Ženskosť je skôr definovaná ako nežnosť, poddajnosť a vnímavosť. K takýmto stereotypom patrí presvedčenie, že sexuálne správanie a sexuálne postoje sú geneticky podmienené a že akonáhle vieme, že človek je muž alebo žena, existuje len jeden možný druh konania. Práve

---

¹⁵ Preložené z originálneho znenia: “sex and gender are not inevitably bound ... each may go in its quite independent way”

¹⁶ Preložené z originálneho znenia: „people who do not identify as the gender they were assigned at birth“

¹⁷ Preložené z originálneho znenia: „individuals who may identify as and/or express: no gender, two genders, a partial gender, an additional gender, a fluid gender, and/or a political and/or personal gender that disrupts the gender binary“

¹⁸ Preložené z originálneho znenia: „Intersex refers to a wide range of biological sex variations that include chromosomes, hormones, primary or secondary sex characteristics, among others“

¹⁹ Preložené z originálneho znenia: „it refers to people who are not trans; that is, people whose sex aligns with their gender identity“

²⁰ Preložené z originálneho znenia: „společenské role předepsované členům společnosti na základě jejich pohlaví“

²¹ Preložené z originálneho znenia: „zjednodušující a paušalizující obecné popisy maskulinity a femininity“

z takýchto konzervatívnych stereotypov sa odvíja veľa našich postojov k sexuálnym rolám (Bullough a Bullough, 2019). Výnimkou nie sú ani rokmi zaužívané genderové stereotypy vo filmoch a rozprávkach.

3.2.1 Gender v rozprávkach

Tradičné rozprávky často šíria zastaranú, rodovo neinformovanú reprezentáciu spoločnosti. Navyše, rozprávky môžu do značnej miery ovplyvniť vývoj rodovej identity detí, preto je dôležité zväziť posolstvá, ktoré sprostredkujú. Už dlho je známe, že kultúrne významné a tradičné európske rozprávky, ktoré pretrvali do modernej doby, predstavujú a zachovávajú patriarchálne hodnoty spoločnosti, ktorá ich vytvorila (Saxby, 2022). Štúdiá, akými je napríklad Disney, z hľadiska genderu vždy používali binárne zastúpenie pohlavia (mužské a ženské) bez zastúpenia rodových menšín (Karma a Bhad, 2023).

Rozprávky, akými sú napríklad *Popoluška*, *Snehulienka*, či *Šípková Ruženka* slúžia na kultiváciu žien do tradičných spoločenských rolí a taktiež udržiavajú mýtus o šťastnom manželstve (Lieberman, 1972 z Westland, 1993). Odmenou pre ženu/princeznú je v rozprávke láska, pozornosť a uznanie muža, ako aj možnosť vydať sa ako prvoradáci cieľ konania každej ženy (Pawłowska, 2021). Myšlienka, že dievčatá sú jemné, pekne oblečené a disciplinované, sa k publiku dostávala už veľmi dlho. Klasické príbehy o princeznách sa väčšinou zameriavali na predstavu princeznej, ktorá upadá v ťažkostiach alebo sa pretĺka životom, a potom jej život príde zachrániť rytier v žiarivej zbroji (Karma a Bhad, 2023).

Všeobecne sa z hľadiska gendrových zobrazovaní vyskytoval v najznámejších rozprávkach požadovaný model ženy: slabá, podriadená, závislá, pasívna, zotročená, mlčiaca a sebaobetavá, zatiaľ čo muži sú mocní, aktívni a dominantní (Pawłowska, 2021). Mužské postavy sú často zobrazované ako záchranári, bojovníci a sú hypermužskí, sebestační, hrdinskí a vytrvalí (Saxby, 2022).

Medzi niektoré najzaužívanejšie gendrové stereotypy v rozprávkach patrí ideál ženskej krásy. V rozprávkach ženské hrdinky propagujú vnímanie tela ako ideálne krásneho, a tým pádom žiaduceho. Tu sa často vyskytuje aj fixácia na štíhlosť. Ďalšími stereotypmi sú ženská nevinnosť a krása, už spomínaná pasivita, alebo naopak hlboké a obludné zlo (napríklad dobrá dcéra verzus hrozná matka) (Steedman, 1982, z Westland, 1993). Vyskytujú sa aj iné modely ženských postáv, ktoré sú mocné, zhovorčivé, podnikavé, no tieto črty sprevádza aj

to, že postava je zlá, škaredá alebo hlúpa. Elementom, ktorý sa v niektorých rozprávkach vyskytuje u ženských postáv, je rivalita a žiarlivosť namiesto ženskej súdržnosti. Takými príkladmi je *Snehulienka* (1937), kde zlá kráľovná žiarli na Snehulienkinu krásu, *Popoluška* (1950), kde jej sestry súperia o princovu priazeň a taktiež závidia jej krásu, alebo *Šípková Ruženka* (1959), kde víla prekláje Ruženku, lebo nebola pozvaná na jej krst (Pawłowska, 2021).

V štúdiu od Towbin et al. (2008) sa v 26 animovaných Disney rozprávkach vyskytovali nasledovné reprezentácie žien: 1) vzhľad ženy sa cení viac než jej intelekt; 2) ženy sú bezmocné a potrebujú ochranu; 3) ženy sú „domáce“ a pravdepodobne sa budú vydávať; 4) ženy s nadváhou sú škaredé, nepríjemné a nezadané/nevydaté. U mužov boli reprezentácie nasledovné: 1) muži na vyjadrenie svojich emócií používajú predovšetkým fyzické prostriedky alebo neprejavujú žiadne emócie; 2) muži neovládajú svoju sexualitu; 3) muži sú prirodzene silní a hrdinskí; 4) muži majú iné ako domáce práce; a 5) muži s nadváhou majú negatívne vlastnosti.

Niektoré rozprávky sa ale snažia zlepšovať gendrové stereotypy, ktoré roky prevládali. Rozprávky sú neustále pretvárané, aby zapadli do modernej spoločnosti (Saxby, 2022). V súčasnosti vidíme mnoho nových rozprávok, ktoré súperia s tradičnými mužskými a ženskými úlohami (Seifert, 2015). Napríklad Disney zaujalo inkluzívnejší prístup k rodovým a socio-kultúrnym otázkam v posledných filmoch a knihách, akými sú napríklad *Moana* (2016), *Vládkyňa zla* (2014) a mimoriadne populárna rozprávka *Ladové kráľovstvo* (2013). Tieto príbehy nesledujú šablónovitu povahu tradičných rozprávkových adaptácií Disney, ale skôr prekrúcajú známe trópy (Saxby, 2022). I keď sú postavy Anny a Elsy v *Ladovom kráľovstve* krásne, dokazujú, že nepotrebujú mužskú záchranu a zobrazujú dôležitosť sesterstva. V tejto rozprávke je aj mužská postava menom Kristoff, ktorý vzdoruje tradičným mužským rodovým rolám tým, že je emocionálny a starostlivý bez toho, aby to ohrozilo jeho mužnosť. V rozprávke *Neskrotná* (2012) zase hlavná hrdinka odmieta vydať sa a uprednostňuje vlastné životné ciele. *Mulan* (1998) je zase silná vodkyňa a bojovníčka. I keď tieto rozprávky búrajú niektoré stereotypy, vznikajú v nich zase iné. Dôležité ale je, že tvorcovia pracujú na zobrazovaní postáv a príbehov, ktoré sa striktné nedržia konvenčných alebo tradičných očakávaní a obmedzení spojených s gendrovými rolami (Karma a Bhad, 2023).

3.3 Sexualita a sexuálna orientácia

Pojem **sexuálna orientácia** má niekoľko definícií. Jednou z nich je sexuálna orientácia definovaná ako: „*preferovaný výraz, ktorý sa používa na označenie fyzickej a/alebo emocionálnej príťažlivosti jednotlivca k rovnakému a/alebo opačnému pohlaviu*“²² (Human Rights Campaign, 2014, citované z Dembroff, 2016, s. 1). Levay (2011), ponúka podobnú definíciu: „*Sexuálna orientácia ... je vlastnosť, ktorá nás predurčuje k tomu, aby sme zažívali sexuálnu príťažlivosť k ľuďom rovnakého pohlavia ako my (homosexuál, gay alebo lesba), k osobám druhého pohlavia (heterosexuálne alebo heterosexuálne) alebo k obojm pohlaviam (bisexuálne)*“²³ (s. 1, citované z Dembroff, 2016, s. 1).

Tieto definície však môžu byť kontroverzné kvôli tomu, že predpokladajú binárne kategórie pohlavia alebo gendru (Dembroff, 2016). Abstraktnejšia a aktuálnejšia definícia podľa Human Rights Campaign definuje sexuálnu orientáciu ako: „*Vrodená alebo nemenná trvalá emocionálna, romantická alebo sexuálna príťažlivosť k iným ľuďom. Poznámka: sexuálna orientácia jednotlivca je nezávislá od jeho rodovej identity*“²⁴.

Sexualita je v širšom slova zmysle označením pre sexuálne správanie. Je úzko spätá s biologickými nutkaniami, ktoré poháňajú ľudské bytosti a zvieratá k rozmnožovaniu a páreniu. Sexualita je často spojená s aspektmi pohlavia a rodu, a preto existuje veľa sociálne vytvorených konceptov, ktoré ovplyvňujú naše chápanie sexuality. Je bežné, že sa sexualita používa na opis sexuálnej orientácie, teda erotickej príťažlivosti a túžob.

Z teoretického hľadiska existuje nekonečné množstvo spôsobov, ktorými si ľudia môžu organizovať svoje sexuálne túžby. Západné kultúry však redukovali tieto možné príťažlivosti do dvoch kategórií, ktorými sú 1) *heterosexualita* (mužov priťahujú ženy a naopak), a 2) *homosexualita* (rovnaké pohlavia sa navzájom priťahujú). Toto rozdelenie do dvoch kategórií úzko zjednodušuje rozmanitosť sexuálnych túžob, ktoré ľudia zažívajú. Existuje mnoho ľudí, ktorí napríklad pociťujú príťažlivosť aj k mužom a ženám, čo sa nazýva *bisexualita*. Ďalej sú ľudia, ktorí nepociťujú žiadnu sexuálnu príťažlivosť k niekomu

---

²² Preložené z originálneho znenia: „‘Sexual orientation’ is the preferred term used when referring to an individual’s physical and/or emotional attraction to the same and/or opposite gender.“

²³ Preložené z originálneho znenia: „Sexual orientation ... is the trait that predisposes us to experience sexual attraction to people of the same sex as ourselves (homosexual, gay, or lesbian), to persons of the other sex (heterosexual or straight), or to both sexes (bisexual).“

²⁴ Preložené z originálneho znenia: „An inherent or immutable enduring emotional, romantic or sexual attraction to other people. Note: an individual’s sexual orientation is independent of their gender identity.“

alebo niečomu inému, a to sa nazýva *asexualita* (Benshoff a Griffin, 2021).

Historicky bola na konci 19. storočia a začiatku 20. storočia téma sexuálnych vzťahov medzi mužmi a ženami citlivou témou, ktorá bola častokrát nevy povedaná. Až do čias sexuálnej revolúcie medzi 60. a 70. rokmi 20. storočia bola homosexualita v mnohých spoločnostiach vnímaná negatívne a bola častokrát označovaná ako mentálna choroba alebo trestný čin. Mladí ľudia a hippies však odmietali sexuálne pokrytectvo predošlých generácií a podporovali názor toho, že ak má z niečoho človek dobrý pocit, mal by to urobiť. Hollywood sa však s týmto názorom ťažšie stotožňoval, keďže i heterosexuálna láska na filmovom plátne bola miestami poburujúca, pokiaľ spolu pár nebol v manželskom zväzku. Avšak, postupne sa takýmto prvkom prispôbil a sexuálna revolúcia napomohla otvorenejšiemu a rozmanitejšiemu vnímaniu sexuality. V súčasnosti Hollywood prijíma a oslavuje širšie spektrum sexuálnych identít a vzťahov. I napriek akceptovaniu toho, že populácia zahŕňa rôzne sexuálne identity však prevláda názor, že heterosexualita je uprednostňovaným statusom a normou v hollywoodskych filmoch (Benshoff a Griffin, 2021).

Tak ako sa v minulom storočí vyvíjali socio-kultúrne predstavy o rase, triede a pohlaví a tým ovplyvnili spôsoby, akými sú tieto aspekty identity reprezentované na filmových obrazovkách, tak sa takisto v priebehu rokov vyvíjali aj zobrazenia sexuality (Benshoff a Griffin, 2021). Rozprávky, najmä v posledných rokoch, sa k tomu v niektorých prípadoch snažia stavať rovnako.

3.3.1 Sexuálna orientácia v rozprávkach

Kontroverzné debaty ohľadom sexuality a sexuálnej orientácie sa točili okolo rozprávok od chvíle, kedy vstúpili do oblasti detskej literatúry, či už sa jednalo o účinky fantázie, násilia, alebo v poslednej dobe aj gendrové stereotypy. Je nepopierateľné, že rozprávky boli používané a stále sa používajú na ukotvenie normatívnej heterosexuálnej lásky (Seifert, 2015).

V už spomínanej štúdií od Towbin et al. (2004), kde analyzovali 26 Disney rozprávok, sa nenašiel jediný vzťah medzi postavami toho istého pohlavia. Medzi týmito rozprávkami sú klasiky akými sú *Snehulienka* (1937), *Dumbo* (1941), *Popoluška* (1950), *Peter Pan* (1953),

Šípková Ruženka (1959), *Malá mořská víla* (1989), *Kráska a zvířata* (1991) a mnoho ďalších. Navyše v niektorých analyzovaných rozprávkach, kde mužské postavy mali zženštilé chovanie, boli tieto postavy negatívne zobrazované a zosmiešňované. Boli však aj príklady rozprávok, kde tieto postavy kvôli zženštilému chovaniu zosmiešňované neboli. V prípade scén, kde bola prejavená náklonnosť muža k rovnakému pohlaviu, sa táto náklonnosť považovala za odpornú a posmešnú. Príkladom je *Kráska a zvířata* (1991), kedy sviečka (mužského pohlavia) pobožká hodiny (mužského pohlavia) na obe líca, a hodiny na to reagujú znechutene. V rozprávke *Nie je kráľ ako kráľ* (2000) postava Kuzco omdlie a prebudí sa tesne pred tým, ako mu postava Pacha chce dať dýchanie z úst do úst, pričom obaja vyskočia, odplávajú si, znechutene sa na seba tvária a odvrátia sa od seba.

Táto štúdia však ukazuje aj pozitívne reprezentácie náklonnosti rovnakého pohlavia, napríklad vzťah Timona a Pumbly v rozprávke *Levi kráľ* (1994). Fakt, že v žiadnej zo skúmaných rozprávok nebolo zobrazenie vzťahov postáv rovnakého pohlavia, posilňovalo v tej dobe chápanie homosexuality ako niečoho neviditeľného a negatívne zobrazovanie interakcií rovnakého pohlavia prevažovalo nad pozitívnym (Towbin et al., 2004).

V súčasnosti sa produkujú rozprávky alebo ich remake verzie, kde sú vyjadrené alebo naznačené homosexuálne vzťahy, častokrát ide o krátke interakcie, i keď ich nie je mnoho. Príkladmi sú rozprávky ako napríklad *Lightyear* (2022) obsahujúca scénu s bozkom medzi dvoma ženami (Hermosa-Bosano et al., 2024), hraná verzia rozprávky *Kráska a zvířata* (2017), kde postava Lefou omylom začne počas bálu tancovať s iným mužom, pričom obidvoch mužov táto situácia donúti usmiať sa a pri tanci pôsobia šťastne (Kunze, 2023). Toto sú niektoré z príkladov toho, kde možno vidieť znaky reprezentácie inej než heterosexuálnej orientácie postáv v animovaných rozprávkach, ktoré prispievajú k šíreniu diverzity v tomto žánri.

3.4 Zdravotné postihnutie

Zdravotné postihnutie je termín, ktorý obsahuje komplexnú škálu fyzických, mentálnych, či iných stavov osoby. Dohovor Organizácie Spojených národov definuje zdravotné postihnutie nasledovne: „Medzi osoby so zdravotným postihnutím patria osoby s dlhodobými telesnými, duševnými, intelektuálnymi alebo zmyslovými poruchami, ktoré v interakcii s rôznymi prekážkami môžu brániť ich plnej a efektívnej účasti v spoločnosti na rovnakom

*základe s ostatnými*²⁵ (Leonardi et al., 2006, s. 1220). Zdravotné postihnutie nie je len zdravotný problém, ale komplexný jav odrážajúci interakciu medzi vlastnosťami ľudského tela a vlastnosťami spoločnosti, v ktorej jedinec žije. Tento jav je čiastočne spôsobený prevahou sociálneho modelu zdravotného postihnutia, ktorý vyjadruje myšlienku, že je zdravotné postihnutie jednotlivcov udržiavané systémovými bariérami, negatívnymi postojmi a vylúčeniami viac ako fyzickými obmedzeniami samotných stavov. Jedná sa či už o fyzické bariéry pre ľudí so zdravotným postihnutím, akými môžu byť prístupy a ich následná možnosť vykonať nejakú aktivitu, alebo ich samotné vnímanie ostatnými v spoločnosti (Leduc, 2020).

V minulosti boli ľudia so zdravotným postihnutím považovaní za anomálie či dokonca boli vystavovaní ako kuriozity v kočovných cirkusoch. Nepočujúci a slepí ľudia boli bežne segregovaní od zvyšku sveta, či už zavretí v špeciálnych školách alebo inštitúciách. Historicky boli v kinematografii ľudia so zdravotným postihnutím zobrazovaní spôsobom, ktorý reflektoval percepciu týchto ľudí ako kuriozity a občas ako postavy, ktorých cieľom bolo vystrašiť alebo podráždiť publikum. Aj pre túto menšinu sa však reprezentácia zmenila k lepšiemu a v polovici 20. storočia sa upustilo od konceptu „čudákov“, ktorý sa s touto menšinou vo filme spájal a začali prevládať súcitnejšie a rozumnejšie postoje voči nim (Benshoff a Griffin, 2021).

V médiách sa stretávame so stereotypmi ľudí so zdravotným postihnutím. Barnes a Mercer (2001) identifikujú najbežnejšie kultúrne stereotypy použité vo filme, kde je človek so zdravotným postihnutím zobrazený ako: „*poľutovaniahodný a úbohý, ako objekt násillia, ako zlovestný a zlý, ako kuriozita, ako ‚super-mrzák‘, ako predmet posmechu, ako vlastný najhorší a jediný nepriateľ, ako bremeno*“²⁶ (s. 519, citované z Holcomb a Latham-Mintus, 2022, ods. 12). Ďalším stereotypom pre túto menšinu bola aj „sladká a nevinná“ osoba, ktorá si nezaslúžila trpieť a v publiku vyvolávala súcit a ľútosť. V posledných rokoch však rastie snaha a záujem o lepšiu reprezentáciu ľudí so zdravotným postihnutím a produkujú sa filmy a seriály, ktoré zobrazujú rôzne typy zdravotne postihnutých ľudí a v rolách obsadzujú ľudí z tejto menšiny, pretože častou praktikou bolo, že takéto osoby stvárňovali ľudia bez

---

²⁵ Preložené z originálneho znenia: „Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental, intellectual, or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.“

²⁶ Preložené z originálneho znenia: „pitiabile and pathetic, as an object of violence, as sinister and evil, as atmosphere or curio, as 'super-cripple,' as an object of ridicule, as their own worst and only enemy, as a burden“

zdravotného postihnutia (Benshoff a Griffin, 2021).

I napriek tomu, že ľudia so zdravotným postihnutím predstavujú najväčšiu menšinovú skupinu v Spojených štátoch a na celom svete, ich reprezentácia v rozprávkach naďalej zachováva a potvrdzuje stigmatizáciu zdravotného postihnutia, pričom detské médiá majú potenciál pozitívne formovať vnímanie a postoje detí k ľuďom so zdravotným postihnutím (Holcomb a Latham-Mintus, 2022).

3.4.1 Zdravotné postihnutie v rozprávkach

Keďže deti môžu mať zriedkavý kontakt s ľuďmi so zdravotným postihnutím, detské médiá môžu byť obzvlášť dôležité v boji proti stigmatizácii zdravotného postihnutia (Holcomb a Latham-Mintus, 2022). Vo väčšine rozprávok však nachádzame archetypy a reprezentácie, ktoré naznačujú, že zdravotné postihnutie je skôr prekážkou, ktorú protagonista prekoná alebo prekliatím, ktoré si zlá postava zaslúži za svoje činy (Leduc, 2020).

Medzi niektoré archetypy a reprezentácie zdravotného postihnutia podľa Holcomb a Latham-Mintus (2022) patria postavy, ktoré sú: 1) poľutovaniahodné alebo supermrzáci 2) zlé alebo staré, alebo 3) predmetom výsmechu.

Historicky sa v písaných alebo animovaných rozprávkach vyskytovali postavy s nejakým zdravotným postihnutím alebo znevýhodnením. Autorka knihy *Disfigured: On Fairy Tales, Disability, and Making Space* Amanda Leduc, ktorá sama má fyzické zdravotné postihnutie, opisuje vo svojej knihe chápanie a prezentovanie rozprávkových postáv, ktoré majú nejaké zdravotné znevýhodnenie, či už vrodené alebo získané počas príbehu. Príkladmi sú Quasimodo v rozprávke *Zvonár u Matky Božej* (1996), ktorý bol hrbatý a na základe toho izolovaný, Ariel v rozprávke *Malá morská víla* (1989), ktorej narástli nohy a konečne sa cítila plnohodnotne začlenená do sveta ľudí, alebo Zviera, ktoré sa v rozprávke *Kráska a zviera* (1991) zmení na človeka, a jeho zvierací výzor bol dôsledkom prekliatia.

V rozprávkach nachádzame príklady toho, kedy sa jedincovi podarí prekonať nejakú prekážku pomocou zázraku alebo vlastného úsilia. Zipes (2012) tvrdí, že rozprávkami sa snažíme pretvárať svet a prispôsobovať sa mu, pričom sa my sami pretvárame. To isté sa deje aj v rozprávkach, kde sa teda protagonista snaží hľadať rôzne magické predmety a spôsoby, akým by sa zmenil a lepšie mohol fungovať vo svete. Nikdy to však nie je

spoločnosť, ktorá sa zmení, ale protagonista. Popoluška sa zmení na princeznú a Ariel namiesto plutvy narastú ľudské nohy, aby mohla žiť vo svete ľudí. Ide skôr o magický ako medicínsky zásah (Leduc, 2020).

V rozprávkach sa teda transformácia jedinca spolieha na mágiu, víly, alebo bohov, pretože sa neočakáva od spoločnosti samotnej, že by sa zmenila. Protagonista sa nejakým spôsobom zmení, či už na krajšieho, lepšieho alebo zdravšieho, aby do spoločnosti zapadol. Za zmenu zvyčajne protagonista niečím zaplatí, či už dobrými skutkami alebo nejakou obetou (Leduc, 2020). Rozprávky väčšinou končia tým, že postihnutej postave dorastie nejaká časť tela alebo sa zmení na krásnu, čo šíri myšlienku, že šťastné konce neprichádzajú k tým, ktorých telá sú neobvyklé, čo podporuje predpoklad, že všetci, ktorých telá sú v dnešnej dobe iné, musia byť nejakým spôsobom zbavení šťastia (Anand, 2023).

Štúdia od Holcomb a Latham-Mintus (2022) skúmala 20 animovaných rozprávok z rokov 2008-2018 od štúdií Disney a Pixar, ktoré produkujú jedny z najpopulárnejších rozprávok, z hľadiska reprezentácie zdravotného postihnutia. Zistili, že zobrazovanie zdravotného postihnutia je vo väčšine prípadov tradičné a cieľom tohto zobrazenia bolo u diváka vyvolať súcit alebo humor, prípadne naznačiť, že postava je buď zlá alebo stará. Príkladmi takýchto rozprávok sú *Hľadá sa Dory* (2016), kde má rybička Dory krátkodobú stratu pamäte a *Macko Pú* (2011), kde oslík Eeyore prejavuje pesimistické, sklесlé a melancholické chovanie naznačujúce depresiu. Vyskytujú sa však aj pozitívne reprezentácie, napríklad v rozprávke *Hľadá sa Nemo* (2003) je Nemova poškodená plutva nazvaná „šťastnou plutvou“, a je vyobrazená ako jeho súčasť a nie niečo zlé. Keď oslík Eeyore v *Macko Pú* (2011) stratí chvost, neberie to ako zlú vec. Všetky tieto postavy sú však zvieracie a nie ľudské.

I keď sa animačné štúdiá snažia o väčšiu inklúziu postáv so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnením, pretrváva skôr tradičná a stigmatizujúca reprezentácia, a v porovnaní s inklúziou rasy či genderu je inklúzia zdravotného postihnutia pomalšia (Holcomb a Latham-Mintus, 2022).

V mnohých súčasných rozprávkach sa však vyskytujú postavy, ktoré reprezentujú rôzne spektrum rasy, etnicity, sexuality, či zdravotného postihnutia. Jedná sa buď o originálne rozprávky alebo ich remake verzie. Zdá sa, že ide o istý trend, ktorý v týchto remake verziách v súčasnosti prevláda. V nasledujúcej kapitole veľmi stručne vysvetlím pojem trend a ako je spojený s inklúziou diverzity novodobých remake rozprávkach.

4. Trend

Mnohé články o remakoch a rebootoch, ktoré rozoberajú rozšírenie diverzity v týchto adaptáciách, sa odkazujú na slovo trend. **Trend** je podľa Oxford Advanced American Dictionary definovaný ako „*všeobecný smer, ktorým sa situácia mení alebo vyvíja*“²⁷. Podľa slovníka Merriam-Webster je trend „*prevládajúca tendencia alebo sklon*“²⁸. Ide teda o niečo, čo sa v čase mení alebo čo v súčasnosti v nejakej sfére prevláda. Ako už bolo načrtnuté, v posledných rokoch sa stretávame s tým, že rozprávky, ktoré sa pretvárajú do remake verzí, dbajú na väčšiu diverzitu postáv, ktoré boli stvárnené v klasických literárnych či animovaných alebo filmových rozprávkach. V prípade rozprávok, ktoré sú stvárnené do hranej (live-action) remake verzie, dochádza k fenoménu toho, že postava, ktorá bola pred tým napríklad biela, je stvárnená postavou inej farby pleti alebo etnicity, ide teda už o predtým spomínaný race-swapping. Stáva sa aj to, že sa v rozprávkach objavujú iné sexuálne orientácie alebo sa menia gendrové stereotypy.

Keďže sa aj populácia stáva rozmanitejšou, odráža sa to aj do kinematografie. Objavuje sa čoraz viac nebielych postáv, či už hlavných alebo vedľajších. Toto sa niekedy označuje ako tokenizmus. Tokenizmus znamená, že sa do filmu uvedie nebiela postava s cieľom zbaviť sa akéhokoľvek potenciálneho obvinenia z rasizmu (Benshoff a Griffin, 2021). Výnimkou nie sú ani hlavné či vedľajšie postavy v remake rozprávkach, na ktoré sa v tejto práci zameriavam. Je teda otázne, či trend vo väčšom zahrnutí diverzity v remake rozprávkach je úprimný a má skutočne pre daný príbeh význam, alebo ide len o akési odškrtnutie si políčka v zozname, aby tvorcovia rozprávok a filmov naoko pôsobili inkluzívne.

Fenomény diverzity rasy, gendru, sexuality či zdravotného postihnutia budú analyzované vo výskumnej časti tejto práce. Predtým však nasleduje metodologická časť, ktorá opíše výskumné otázky, metodológiu použitú v tejto práci a výskumné vzorky.

---

²⁷ Preložené z originálneho znenia: „a general direction in which a situation is changing or developing“

²⁸ Preložené z originálneho znenia: „a prevailing tendency or inclination“

METODOLOGICKÁ ČASŤ

5. Výskumný problém, výskumná téma a výskumné otázky

Výskumnou témou je diverzita v pôvodných (literárnych a filmových/animovaných) a remake rozprávkach.

Výskumným problémom je identifikácia zmeny diverzity vo vybraných literárnych, pôvodných a remake rozprávkach a zisťovanie rámcov, ktoré vznikajú na základe zmeny tejto diverzity. Taktiež je ním aj zistenie dopadu zmeny diverzity na naráciu deja a celkového príbehu.

Hlavné výskumné otázky sú:

- 1) Ako je v pôvodných rozprávkach a ich remake verziách zobrazovaná diverzita?
- 2) Aký vplyv má zmena v diverzite v remake rozprávkach na dej alebo postavy príbehu?

6. Výskumné metódy

Cieľom mojej práce je porovnať, ako sa zmenili prvky diverzity vo vybraných rozprávkach od pôvodného literárneho vydania cez prvú filmovú či animovanú verziu až po novodobý remake. Diverzita bude skúmaná primárne z hľadiska zmeny v reprezentácii rasy, sexuality alebo gendru. Ďalej je cieľom tejto práce zistiť, aký má táto zmena v diverzite postáv dopad na dej rozprávok, respektíve akú rolu, ak nejakú, táto zmena zohráva – v mojej práci sa snažím zistiť, či ide len o nasledovanie trendov, ktoré sa v posledných rokoch vo filmoch a rozprávkach vyskytujú alebo či táto zmena nesie hlbší význam.

Aby som tento cieľ splnila, rozhodla som sa pre kvalitatívnu metódu skúmania. Metodológia použitá v tejto diplomovej práci sa skladá z komparatívnej obsahovej analýzy troch vybraných rozprávok v troch rôznych verziách, teda 9 rozprávok dokopy, pričom sa vždy jedná o trojicu; prvou rozprávkou je literárna verzia, druhou je úplne prvá sfilmovaná alebo animovaná verzia a treťou je jej súčasný remake. Vybranými rozprávkami sú: 1) *O Popoluške* (2012), *Tri oriešky pre Popolušku* (1973), *Tri priania pre Popolušku* (2021); 2) *Malá morská víla* (1955) *Malá morská víla* (1989), *Malá morská víla* (2023), a 3) *Peter Pan* (2015), *Peter Pan* (1953), a *Peter Pan a Wendy* (2023).

Dôvodom vybraní viacerých rozprávok na analýzu v tejto práci je väčší rozmer vzorky skúmania, ktorý by mohol byť výberom len jednej trojice limitujúci a tým pádom výsledky menej aplikovateľné. Rozprávky boli vydané v rôznych časových obdobiach a krajinách. Pre spestrenie vzorky nejde len o čisto americké rozprávky, akými sú pre túto prácu zvolené *Malá morská víla* a *Peter Pan*, ale aj československá rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku* a jej nórsky remake *Tri priania pre Popolušku*. Cieľom bolo mať rozmanitejšie vzorky rozprávok, ktoré v posledných rokoch nadobudli svoju remake verziu. Pri literárnych predlohách išlo o výber čo najvernejších podôb vydaní danej rozprávky, ktoré sú v dnešnej dobe dostupné a ktoré sa najviac podobali na materiál, na ktorom je pôvodná animovaná alebo filmová rozprávka založená.

Počas obsahovej analýzy vybraných rozprávok som si všetky vybrané rozprávky prečítala a pozrela, a v priebehu tohto procesu som hľadala a identifikovala prvky diverzity v nich. Vopred som mala definované prvky, na ktoré sa budem počas čítania a sledovania zameriavať a nimi sú: **rasa a etnicita, gender, sexualita/sexuálna orientácia, zdravotné postihnutie**. Následne som v práci tieto prvky opísala a porovnala. Po tomto porovnaní som

v práci pokračovala rozborom za pomoci aplikácie teórie rámcovania (Framing theory), ktorá sa sústreďí na zmenu diverzity a jej dopad na naráciu rozprávky. Cieľom bolo identifikovať a pomenovať rámce zamerané na diverzitu, ktoré tieto rozprávky vytvárajú.

Keďže v prvej časti mojej analýzy som použila už spomínané metódy a teórie, ktorými sú obsahová analýza a teória rámcovania, je dôležité si ich na začiatok predstaviť, aby sa s nimi čitateľ oboznámil a mal prehľad o tom, akým spôsobom som ich vo svojej práci aplikovala.

6.1 Obsahová analýza

Obsahová analýza je výskumná metóda, ktorá umožňuje systematicky a spoľahlivo analyzovať kvalitatívne údaje zozbierané vo výskume, aby bolo možné ich zovšeobecniť vo vzťahu ku kategóriám, ktoré výskumníka zaujímajú (Haggarthy, 1996). Holsti (1968) ponúka širokú definíciu obsahovej analýzy: „*Analýza obsahu je akákoľvek technika na vyvodzovanie záverov systematickou a objektívnou identifikáciou špecifikovaných charakteristík správ*“²⁹ (citované z Haggarthy, 1996, odst. 2). Obsahová analýza je výskumná metodológia zameraná na pochopenie obsahu správ (textov, obrázkov, symbolov či zvukových dát). Ide o pokus určenia významu textu alebo daného obsahu. Pri obsahovej analýze sa prostredníctvom induktívneho alebo deduktívneho procesu vyvodzujú závery na základe vzoriek a predpokladov a výskumníci používajú určité pokyny na odvodenie záverov a kódovacie pravidlá, aby od neštruktúrovaného textu alebo obsahu prešli k odpovediam na svoje výskumné otázky. Počas tohto procesu sa kladie náležitá pozornosť kontextu, do ktorého sú tieto texty či správy vložené; napríklad dve podobné vety môžu znamenať rozdielne veci v iných prostrediach (Gheyle a Jacobs, 2017).

6.2 Teória rámcovania

Teória rámcovania alebo Framing theory má pôvod v sociológii aj v teórii médií. Ervin Goffman sa téme rámcovania veľa venoval a bol jedným z prvých sociológov, ktorí použili rámcovú analýzu na vysvetlenie sociálnych javov. Rámce sa používajú na interpretáciu udalostí a umožňujú určiť, ktoré informácie sú užitočné alebo relevantné pre danú situáciu (Carter, 2013). Mnoho autorov ponúka definície pre teóriu rámcovania. Sociológ Ervin Goffman obecné považuje rámec za definíciu situácie svojho druhu (Kalvas et al., 2012).

---

²⁹ Preložené z originálneho znenia: „Content analysis is any technique for making inferences by systematically and objectively identifying specified characteristics of messages.“

Tankard et al. (1991) definujú mediálny rámec ako „ústrednú organizačnú myšlienku pre obsah správ, ktorý poskytuje kontext a naznačuje, o aký problém ide, pomocou výberu, dôrazu, vylúčenia a rozpracovania“³⁰ (s. 3, citované z Weaver, 2007, s. 143). Ďalšiu definíciu poskytuje mediálny výskumník Robert Entman: „Rámcovať znamená vybrať niektoré aspekty vnímanej reality a zvýrazniť ich vo vyjadrovanom texte tak, aby sa podporila konkrétna definícia problému, kauzálna interpretácia, morálne hodnotenie a/alebo odporúčanie týkajúce sa popísaného predmetu“³¹ (Entman, 1993, s. 52). Pomocou rámcovania sa teda vyznačujú alebo zvýrazňujú rôzne situácie, udalosti a témy, a tým ovplyvňujú to, ako je určitý obsah vnímaný a interpretovaný. Rámcovanie je možné aplikovať aj pri audiovizuálnych obsahoch, akými sú napríklad aj rozprávky. V každej z analyzovaných remake rozprávok v tejto práci sa nachádza niekoľko rámcov, ktoré som identifikovala v neskoršej kapitole.

---

³⁰ Preložené z originálneho znenia: „the central organizing idea for news content that supplies a context and suggests what the issue is through the use of selection, emphasis, exclusion, and elaboration.“

³¹ Preložené z originálneho znenia: „To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described.“

7. Výskumná vzorka

Tri literárne rozprávky:

- Malá morská víla
- O Popoluške
- Peter Pan

Tri pôvodné filmové a animované rozprávky:

- Malá morská víla
- Tri oriešky pre Popolušku
- Peter Pan

Tri remake rozprávky:

- Malá morská víla
- Tri prania pre Popolušku
- Peter Pan a Wendy

7.1 Predstavenie literárnych rozprávok

Keďže rozprávky analyzované v tejto práci vychádzajú z literárnej predlohy, je dôležité si tieto predlohy v ďalšej kapitole predstaviť.

7.1.1 O Popoluške

O Popoluške (originálny názov *O Popelušce*) je rozprávka od českej publicistky, autorky a zberateľky rozprávok Boženy Němcovej. Rozprávka *O Popoluške* je súčasťou knihy *Slovenské pohádky a pověsti II*, ktorú autorka vydala v roku 1953. Kniha je súbor klasických slovenských rozprávok a povestí, ktoré autorka pozbierala počas svojich mnohých ciest na Slovensko. V tejto práci som pracovala s verziou knihy, ktorú Městská knihovna v Praze vydala v elektronickej verzii ako svoj vlastný projekt spoločne so stránkou digibooks.cz v roku 2012. Táto kniha je voľne dostupná k čítaniu na stránkach Městské knihovny v Praze.

V rozprávke *O Popoluške* je Popoluška krásne, pracovité dievča, ktoré žije so svojím otcom, macochou a nevlastnou sestrou Dorou. Volali ju Popoluška, pretože bola neustále od popola. Macocha a Dora nemajú Popolušku v láske a dávajú jej neustále nejakú prácu. Raz sa otec vydal na jarmok a opýtal sa dcér, čo by si priali doniesť. Dora chcela šaty a šperky,

a Popoluška len niečo, čo by otcovi padlo do ruky cestou. Otec jej donesie vetvičku s tromi lieskovými orechmi zo stromu, do ktorého narazil. Popoluška sa daru poteší.

Popoluška túži ísť s ostatnými v nedeľu do kostola, čo jej ale macocha nedovolí, pretože si myslí, že tam také dievča ako ona nepatrí, a tak Popoluška ostáva doma a pracuje. Chcela sa umyť, avšak pri umývaní jej oriešky spadli do studne. Zo studne vyjde žaba, ktorá jej ich vráti a povie, aby oriešok otvorila. Sú v ňom nádherné šaty, do ktorých sa Popoluška oblečie a vydá sa napriek zákazu do kostola. V kostole ju zbadá knieža a nevie z nej spustiť oči. Popoluška však pred návratom rodiny uteká domov, aby sa naspäť prezliekla a nikto nespoznal, že bola preč. Holubičky medzi časom pomohli s prácou, ktorú jej nariadila macocha, pretože je Popoluška dobrá. To isté sa opakuje s druhým orieškom, v ktorom sú taktiež nádherné šaty, ktoré si Popoluška oblečie a znovu sa vytráti do kostola. Knieža ju chce zastaviť, ale nepodarí sa mu to. V treťom oriešku má tiež Popoluška krásne šaty, avšak knieža si zaumieni, že ju zastaví, aby zistil, kto je a spoznal ju. Pri úteku sa Popoluške v lepkavej živici zasekne črievička a knieža sa rozhodne prehl'adať všetky domy, aby našiel tú krásnu dievčinu. Keď prichádza k Popoluškinmu domu, macocha Popolušku zavrie a Doru natlačí do črievičky, ktorá ju však tlačí. Nakoniec otec dovedie ku kniežaťu Popolušku, ktorej črievička sadne ako uliata, a tak ju požiada, aby sa stala jeho ženou. Tak sa aj stane, sadnú do voza, berú so sebou aj Popoluškinho otca a macocha s Dorou ostávajú samé a smutné.

Práve rozprávka *O Popoluške* sa stala predlohou pre populárnu rozprávku *Tri oriešky pre Popolušku*, ktorá je taktiež predmetom skúmania v tejto práci.

7.1.2 Malá morská víla

Literárnu rozprávku *Malá morská víla* napísal dánsky spisovateľ Hans Christian Andersen v roku 1837 a bola súčasťou zbierky rozprávok pre deti. V tejto práci som pracovala s českým vydaním knihy *Pohádky a povídky I*, v ktorej sa príbeh o malej morskej víle nachádza. Táto kniha bola vydaná v roku 1955 Státním nakladatelstvom krásné literatury, hudby a umění v Praze.

Dej rozprávky sa zameriava na malú morskú vílu žijúcu v podmorskom kráľovstve. Malá morská víla je najmladšia dcéra podmorského kráľa a má ešte ďalších päť sestier a starú mamu. Keď nejaká z víl dosiahne pätnásť rok života, je im dovolené vynoriť sa na hladinu

a pozorovať svet ľudí. Malá morská víla na svojej pätnástej narodeniny vystúpi na hladinu a svet ľudí ju fascinuje. Zamiluje sa do mladého princa, ktorého uvidí na lodi, avšak búrka loď potopí a malá morská víla princa zachráni a donesie na breh. Do princa sa víla zamiluje a ten nevie, kto ho zachránil. Na brehu princa nájdu iné dievčatá. Malá morská víla veľmi túži byť s princom vo svete ľudí a túži po nesmrteľnej duši. Preto vyhľadá pomoc zlej čarodejnice, ktorá jej dá vypiť čarovný nápoj. Tento nápoj premení jej chvost na nohy a každý krok, ktorý s nimi spraví, jej spôsobuje nesmiernu bolesť. Cena za tento nápoj je však vysoká, a tak si čarodejnica vezme hlas malej víly tým, že jej odreže jazyk. Pokiaľ sa princ ale do malej morskej víly nezamiluje a neožení sa s ňou, malá morská víla umrie a stane sa z nej morská pena.

I napriek tomu, že malá morská víla nemá hlas, princa očarí svojou krásou a eleganciou. Ten ju má rád, ale nezamiluje sa do nej, pretože nevie, že ona je jeho záchrankyňa. Nakoniec sa princ rozhodne oženiť s dievčaťom, o ktorom si myslí, že ho zachránilo. Malá morská víla si uvedomuje, aký osud ju čaká. V poslednej chvíli prídu na záchranu jej sestry, dajú jej dýku a povedia jej, že ak princa zabije a jeho krvou si pokvapká nohy, bude z nej zase morská víla. To však ona odmieta urobiť z obrovskej lásky k princovi. Ráno sa vrhá do mora s očakávaním, že sa stane morskou penou. To sa však nestane a namiesto toho sa premení na dcéru vzduchu, pretože jej čistá láska a obeta boli tak silné, že dostala šancu získať nesmrteľnú dušu, ak bude konať dobré skutky po dobu 300 rokov. Aj keď nezískala lásku, dostala možnosť získať nesmrteľnú dušu.

Tento príbeh sa stal predlohou na klasickú Disney rozprávku *Malá morská víla* (1989).

7.1.3 Peter Pan

Rozprávku *Peter Pan* napísal škótsky spisovateľ James Matthew Barry pôvodne ako divadelnú hru s názvom *Peter Pan; alebo, Chlapec, ktorý nechcel vyrásť* už v roku 1904. Neskôr vydal knihu *Peter Pan a Wendy* v roku 1911. Divadelná hra aj kniha sa následne dočkali premenovania na *Peter Pan*. V mojej práci som pracovala s českou knihou *Petr Pan* vydanou v roku 2015 nakladateľstvom Slovart, ktorá je prekladom knihy *Peter Pan* z roku 1992. Kniha je však prekladom pôvodného textu z roku 1911.

Peter Pan je kniha plná dobrodružstiev a zážitkov. Dej sa odohráva v rodine Darlingovcov

žijúcich v Londýne a sleduje dobrodružstvá ich troch detí: Wendy, Johna, a Michaela. Jednej noci ich navštívi nezbedný chlapec menom Peter Pan spolu s vílou Zvonilkou a zoberie ich do krajiny Neverland (země Nezemě). V krajine zažívajú rôzne dobrodružstvá a nástrahy, sú tam víly, morské panny, piráti a indiáni. Najväčším súperom Petra Pana je kapitán Hook (Hák), ktorý v závere rozprávky zomrie. V krajine žije aj Petrova skupina chlapcov, ktorí sa nazývajú Lost Boys alebo „Ztraceni“ a spoločne zažívajú rôzne zážitky. Detom je v Neverlande dobre a Wendy sa stáva „maminkou“ Lost Boys vrátane svojich bratov. Časom však deti pociťujú smútok a chcú sa vrátiť domov za rodičmi i napriek tomu, že im je v Neverlande dobre. Domov so sebou berú aj Lost Boys, no jediný Peter Pan sa rozhodne nepridať k nim, pretože odmieta dospieť. Sľúbi im však, že bude Wendy navštevovať.

Príbeh končí tým, že sa Peter Pan vracia do Neverlandu a deti dospievajú. Peter Pan sa párkrát za Wendy zastaví, ale uvedomuje si, že už je z nej dospelá žena a má vlastnú dcéru, ktorá však Petra Pana spoznáva z maminkiných príbehov a zo svojich snov. Peter sprevádza v Neverlande Wendynu dcéru v dobrodružstvách, a potom o pár rokov aj jej dcéru. Navždy ostáva chlapcom, ktorý nikdy nevyrastie.

Rozprávka je príbehom o mladosti, detskej fantázii a o sile rodinného puta a domova. Bola stvárnená do animovanej podoby štúdiom Disney.

7.2 Predstavenie pôvodných rozprávok

7.2.1 Tri oriešky pre Popolušku (1973)

Rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku* je československo-nemecká rozprávka z roku 1973 od režiséra Václava Vorlíčka. Ide o adaptáciu príbehu o Popoluške na námietku Boženy Němcovej. Hlavnú postavu Popolušky stvárnila česká herečka Libuše Šafránková a princa Pavel Trávníček.

Podobne ako v predlohe či klasických príbehoch o Popoluške, aj v tejto rozprávke je Popoluška krásne, pracovité dievča žijúce so svojou macochou a sestrou Dorou. Žijú však bez otca a statok im spravuje Vincek, ktorý má Popolušku rád a práve on jej dá magické oriešky, ktoré mu spadnú do lona po ceste domov, pretože ich princ spolu s hniezdom zostrelí

zo stromu. Namiesto žaby má Popoluška kamarátku sovu Rozárku. V prvom oriešku nájde poľovnícke šaty a luk, v ktorých sa vydá do lesa, kde opäť stretáva princa a jeho kamarátov, ktorí sú na love. Už ich predtým stretla, keď sa vybrala von so svojim kamarátom, koňom Juráškom. Počas lovu sa nikomu z chlapcov nepodarí uloviť divokého vtáka, ale podarí sa to Popoluške. Princ jej daruje prsteň, ktorý je cenou za lov. Potom utečie naspäť domov.

V druhom oriešku Popoluška nájde nádherné plesové šaty, ktoré si oblečie na ples usporiadaný v kráľovskom zámku. Vyberie sa tam večer i napriek zákazu macochy, ktorá jej nadelila veľa roboty. Avšak jej zvierací kamaráti holúbkovia Popoluške pomôžu prácu dokončiť, a preto sa jej podarí odísť. Všetkým na plese jej krása vyrazí dych, no najviac princovi. Ten ju chce spoznať, no ona mu dá hádanku, ktorú keď uhádne, bude poznať jej meno. Potom z plesu utečie, ale zanechá za sebou črievičku. Princ sa, podobne ako v predlohe rozprávky, rozhodne podľa črievičky krásne dievča nájst’.

V treťom oriešku Popoluška nájde svadobné šaty. Macocha ju zavrie v izbe a snaží sa princa oklamať, že Dora je Popoluška. Princ ich naháňa, ale zisťuje, že Dora nie je Popoluška. Nakoniec v dedine nájde Popolušku, ktorá za ním prichádza na Juráškovi v svadobných šatách a pár spolu šťastne odchádza.

Oproti iným svetovým verziám Popolušky sa v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku* nevyskytujú víly a magické predmety, teda s výnimkou už spomínaných troch orieškov. Prvkom, pre ktorý je rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku* charakteristická je, že sa táto rozprávka stala vianočnou klasikou nielen v Československu. Zaujímavosťou je, že rozprávka nemala byť natočená v zime, ale naopak v lete. Natáčanie v zime a v snehu bolo praktickým rozhodnutím produkcie, aby sa dodržala časová os natáčania filmu. Práve zasnežená krajina mala významný dopad na to, že sa rozprávka zaradila medzi populárne vianočné filmy. Rozprávka sa stala vianočnou klasikou aj v Nórsku, i keď niektoré prvky boli zmenené, napríklad v scéne, kde princ poľuje so svojimi kamarátmi, bola umierajúca líška v Nórskej televízii vystrihnutá z dôvodu, že pravdepodobne by to deti brali ako škodlivý obsah (Ficová a Stehlíková, 2021). Dôkazom, že Nóri skutočne obľubujú klasiku *Tri oriešky pre Popolušku* môže byť aj to, že v roku 2021 vydali vlastnú verziu rozprávky s názvom *Tri priania pre Popolušku*, ktorá je v tejto práci tiež skúmaná.

7.2.2 Malá morská víla (1989)

Klasická rozprávka *Malá morská víla* vydaná v roku 1989 bola založená na príbehu od Hansa Christiana Andersena (Begum, 2022). Tentokrát má najmladšia malá morská víla meno, ktorým je Ariel. Ariel má šesť starších sestier a všetky sú dcérami kráľa Tritona a žijú v podmorskom kráľovstve Atlantída. Aj v tejto rozprávke je Ariel fascinovaná svetom ľudí a túži sa stať jednou z nich. Zamiluje sa do princa, ktorého meno je Eric, a rovnako ho zachráni z potápajúcej sa lode. Taktiež vyhľadá pomoc zlej čarodejnice, ktorou je v tejto rozprávke Uršula, ktorá premení Ariel na človeka a na oplátku si vezme jej krásny, čarovný hlas.

Ariel má tri dni na to, aby sa do nej princ zamiloval a dal jej bozk pravej lásky, aby sa ona tak stala človekom a získala naspäť svoj hlas. Ak nie, stane sa zase morskou pannou a bude patriť Uršule ako jej väzeň. Uršula je však prefíkaná a premení sa na dievča. Začaruje Erika, aby si myslel, že ona je dievča, ktoré ho zachránilo a chystá s ňou svadbu. V posledný moment sa Eric prebudí a snaží sa Ariel pobožkať, no unesie ju Uršula. Erik sa vydáva Ariel zachrániť a po dlhom boji s Uršulou ju prebodne cípom lode. Triton nakoniec vypočuje túžby svojej dcéry a premení ju na človeka, a tak Ariel s Ericom majú svadbu a žijú spolu šťastne. Na rozdiel od literárnej predlohy sa teda malej morskej víle podarí stať človekom a získať lásku.

7.2.3 Peter Pan (1953)

Rozprávka *Peter Pan* od štúdia Disney z roku 1953 nasleduje literárnu predlohu od J. M. Barrie. Animovaná rozprávka je verná knihe, a podobne aj tu deti Darlingovcov Wendy, Johna, a Michaela v noci navštívi Peter Pan so Zvonilkou a spoločne odídu do Neverlandu, kde zažívajú množstvo dobrodružstiev. Taktiež tam stretnú Lost Boys, morské panny, indiánov a počas príbehu spoločne bojujú proti pirátom. Kapitán Hook v tejto rozprávke ale nezomiera. Príbeh je veľmi podobný knihe, ale hlavný rozdiel nastáva v závere, kde sa Lost Boys vracajú do Neverlandu s Petrom a nie je známe, že by Wendy, John a Michael Neverland a Petra Pana ešte navštívili.

7.3 Predstavenie remake rozprávok

7.3.1 Tri priania pre Popolušku (2021)

Nórska remake adaptácia rozprávky *Tri oriešky pre Popolušku* vyšla pod názvom *Tri priania pre Popolušku* v roku 2021. V nórskej remake verzii Popolušku stvárňuje popová speváčka Astrid Smeplass a princa herec Cengiz Al. Rozprávka nasleduje dej klasickej rozprávky *Tri oriešky pre Popolušku*, avšak zasadzuje si túto remake verziu do vlastného kontextu. Rozprávka sa natáčala v nórsku a obsahuje prvky, akými sú napríklad nezabíjanie zvierat, väčšia inklúzia menších a dôraz na obrovskú emancipáciu hlavnej postavy, ktorá nepotrebuje mužskú záchranu.

Rozprávka má takmer rovnaký dej ako *Tri oriešky pre Popolušku*, teda obsahuje scény, akými je jazda na koni Popolušky, lov princa s kamarátmi a jeho narušenie Popoluškou, či návšteva kráľovského plesu. Avšak, rozprávka sa líši záverom. V treťom oriešku Popoluška nenachádza žiadne šaty. V závere rozprávky taktiež Popoluška zachráni princa pred smrteľným pádom. Tento remake taktiež okrem väčšej inklúzie a moderných prvkov obsahuje novšie vizuály a animácie, ktoré sú typické pre kategóriu moderného remaku.

7.3.2 Malá morská víla (2023)

Hraná (live-action) verzia rozprávky *Malá morská víla* vyšla v roku 2023. Vo všeobecnosti nasleduje rovnaký dej ako jej predchodca z roku 1989, avšak je o hodinu dlhšia a obsahuje nové postavy. Aj v tejto remake rozprávke Ariel túži byť súčasťou sveta ľudí a zamiluje sa do princa Erica. Opäť s pomocou zlej Uršuly sa stane človekom, ibaže v tejto rozprávke zabudne, že jej cieľom je získať princovu lásku. Rozprávka má zopár rozdielov v narácii, ale aj tak končí šťastne láskou Ariel a Erica, a taktiež je zobrazené spolužitie medzi ľuďmi a podmorskými obyvateľmi, ktorí boli dovtedy braní ako príšery.

Tento remake obsahuje viac piesní, väčšiu inklúziu diverzity a lepšie animácie a efekty.

7.3.3 Peter Pan a Wendy (2023)

Remake *Peter Pan a Wendy* vyšiel v roku 2023 ako hraná (live-action) rozprávka. Dejovo

sa podobá na predošlú rozprávku z roku 1953, avšak vyskytujú sa tu nové scény a hlbšie spoznanie niektorých postáv, ako napríklad Tiger Lily či záporák Kapitán Hook. Taktiež sa kladie dôraz na lepšiu reprezentáciu indiánov. Na konci rozprávky sa deti Darlingovcov a Lost Boys vracajú domov, teda okrem Petra, ktorý sa vracia do Neverlandu a pokračuje v dobrodružstvách so svojim protivníkom Kapitánom Hookom, zatiaľ čo ostatné deti dospejú.

VÝSKUMNÁ ČASŤ

8. Premeny prvkov vo vybraných rozprávkach

V tejto časti budú porovnávané pôvodné a remake verzie rozprávok a rôzne prvky, ktoré sa v nich vyskytujú a prípadne odlišujú. Cieľom je poukázať na rôzne zmeny, ktorými rozprávky naprieč rokmi prešli a poukázať na prvky, ktoré sa v remake rozprávkach vyskytujú, a to primárne z hľadiska diverzity. Taktiež sa podkapitola sústreďuje na zmeny stavby príbehu.

8.1 Zmeny diverzite: stereotypy, výzor postáv a iné prvky

Táto podkapitola sa sústreďuje na analýzu zmeny diverzity, výzoru, prípadne iných vizuálnych prvkov postáv v rozoberaných rozprávkach.

O Popoluške

Rozprávka *O Popoluške* je pomerne krátka a nedá sa povedať, že by obsahovala diverzitu postáv. Dej je stručný a postavy nie sú vykreslené do hĺbky. Opis postáv je minimálny, autorka Popolušku opisuje len ako krásne, dobré dievča. Sústreďí sa hlavne na Popolušku, ktorá napriek zákazu chodí do kostola v čarovných šatách a zamilovanie sa do kniežat'a, ktorý po Popoluške tiež túži. Macocha a sestra majú k Popoluške negatívny vzťah, zosmiešňujú ju a závidia jej, keď si ju knieža vezme za ženu. Otec má Popolušku rád, avšak je pasívnou postavou.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- V rozprávke nie je rasová rozmanitosť, autorka postavy nepopisuje konkrétny fyzický vzhľad, ale iba to, že je Popoluška krásna.

Gender:

- Popoluška vykonáva domáce práce, čo symbolizuje tradičnú, domácu ženu. Jej macocha a sestra práce však nevykonávajú a Popolušku na tieto činnosti zneužívajú.
- Taktiež je zobrazená ženská nenávisť a rivalita, ktorú prežívajú macocha s Dorou,

keď zisťujú, že Popoluška bola tou krásnou dievčinou a vydá sa za knieža. Žiarlivosť je jedna z typických stereotypných znakov z hľadiska ženského správania v rozprávkach.

- Otec Popolušky je skôr pasívny, z macochy má strach.
- Knieža nie je skúmaný do hĺbky, je to muž, ktorý sa chce oženiť za Popolušku.

Sexualita:

- Rozprávka prezentuje len jeden vzťah medzi Popoluškou a kniežaťom, teda heterosexuálny vzťah medzi mužom a ženou. Z textu je jasné, že aj vzťah medzi Popoluškiným otcom a jej macochou je vzťah muža a ženy. Dievčatá, ktorým sa knieža páči, tiež prejavujú heterosexuálnu náklonnosť.
- Medzi kniežaťom a Popoluškou ide o povrchný druh lásky, pretože sa do seba zamilovali kvôli výzoru, inak sa hlbšie nepoznajú.

Zdravotné postihnutie:

- V rozprávke sa nevyskytuje postava so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnením.

Tri oriešky pre Popolušku (1973)

Československá rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku* sa môže pýšiť skvelou hlavnou hrdinkou, ktorá sa od klasickej svetovej Popolušky povahovo líši. Československá Popoluška stvárnená Libušou Šafránkovou nie je pasívna ako všetky ostatné Popolušky v literárnych a väčšine filmových variantoch rozprávky. Táto Popoluška jazdí na koni a strieľa z luku, je rovnako milá a pracovitá ako jej literárne predchodkyne, no je aj temperamentná a odvážna. Je to prvá Popoluška, ktorá prejavuje vzdor voči svojej macoche, napríklad ignoruje jej zákaz jazdiť na koni Juráškovu alebo ísť na kráľovský ples. Popoluška v mnohom pripomína moderné dievča. Je nezávislá, iniciatívna a aj emancipovaná. Napríklad keď princ povie, že si ju vybral za nevestu na plese, odpovedá, že sa jej zabudol opýtať, či by ona mala vôbec záujem (Ficová a Stehlíková, 2021).

Medzi ostatné hlavné a vedľajšie postavy v rozprávke patrí nevlastná matka Popolušky a jej dcéra Dora, princ, kráľ a kráľovná, princovi kamaráti, sluhovia a obyvatelia dediny, kde Popoluška býva. V rozprávke je pomerne rovnomerné obsadenie mužov a žien, z hľadiska

rasy a etnicity sú postavy belosi a belošky. Macocha Popolušky je zlá, prefikaná a namyslená žena, a jej dcéra Dora je rozmazané dievča. Princ je charizmatiký mladý muž, ktorý na vzdory svojich rodičov, kráľovnej a kráľovi, nemá záujem nájsť si ženu, teda až pokým nestretne na plese Popolušku. Princ sa zdržiava v spoločnosti svojich verných kamarátov, s ktorými sa potuluje a chodí na lov do lesa.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Ani v tejto rozprávke nie je rasová rozmanitosť a všetky postavy sú belosi a belošky.

Gender:

- Popoluška taktiež vykonáva domáce práce. Je však nesmierne emancipovaná, chytrá a temperamentná.
- Aj tu je zobrazená ženská nenávisť a rivalita, ktorú pociťujú macocha s Dorou. Závidia Popoluške princovu náklonnosť.
- Princ je charizmatiký muž, má rád lov, čo je považované za výhradne mužskú aktivitu.
- Vyskytuje sa oveľa viac nových postáv, vrátane princových kamarátov.
- V rozprávke je pomerne rovnaké zastúpenie mužov a žien, či už služobníctvo, obyvatelia dediny, alebo obyvatelia zámku.

Sexualita:

- Rozprávka opäť do hĺbky zobrazuje len jeden vzťah, a to medzi Popoluškou a princom, teda heterosexuálny vzťah. Dievčatá snažiac sa o princa tiež prejavujú náklonnosť ženského pohlavia k mužskému.

Zdravotné postihnutie:

- V rozprávke sa nevyskytuje postava so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnením.

Tri priania pre Popolušku (2021)

Nórska adaptácia rozprávky *Tri oriešky pre Popolušku* je značne odlišná od originálu

v mnohých prvkoch, či už vo výzore alebo charaktere postáv. Prvou odlišnosťou je výzor a kostým samotnej Popolušky. V českej verzii je Popoluška mladá, hnedovlasé dievča. V nórskej remake verzii je blondína. Tu by nešlo o až tak veľký rozdiel. Väčším rozdielom je však kostým Popolušky, a hlavne čapica, ktorú na sebe má v remake verzii a ktorú nosí väčšinu času, keď je von. Otázkou je, či má táto čapica aj nejaký symbolický význam, alebo sa jej neprikladá žiadna špeciálna hodnota.

Obrázok 1: Astrid Smeplass ako Popoluška (2021), zdroj: https://www.rottentomatoes.com/m/three_wishes_for_cinderella_2021

Obrázok 2: Libuše Šafránková ako Popoluška (1973), zdroj: <https://london.czechcentres.cz/program/three-wishes-for-cinderella>

Podobne ako aj rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku*, *Tri priania pre Popolušku* je natáčaná v zasneženom zimnom prostredí. Práve toto prostredie tak pripomína čarovnú atmosféru, aká je zobrazená aj v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku*. Keďže sa rozprávka *Tri oriešky pre Popolušku* stala vianočnou klasickou rozprávkou nielen v Československu, ale aj v Nórsku (Ficová a Stehlíková, 2021), je možné že išlo o pokus zanechania tohto elementu aj v rozprávke *Tri priania pre Popolušku*.

Takisto ako v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku*, aj v *Tri priania pre Popolušku* obdrží Popoluška tri zázračné oriešky. Prvé dva oriešky sú rovnaké ako v československej verzii; obsahujú oblečenie na lov a plesové šaty. Avšak zásadný rozdiel nastáva pri treťom oriešku, ktorý si Popoluška otvorí na konci rozprávky. Keď ho hodí za seba a otočí sa, zistuje, že je oriešok prázdny a nečakajú ju žiadne elegantné či svadobné šaty, ktoré by si mala obliecť cestou za princom. Popoluška si sama pre seba poznamená niečo v zmysle „budem musieť stačiť iba ja“, čo rozprávke dodáva iného, feministického ducha, a mení tak do istej miery naráciu rozprávky.

Postava Popolušky si zanechala emancipovaného a energického ducha aj v nórskej adaptácii. Miestami došlo k odklonu, ktorý mal drobný vplyv na naráciu, ktorý bude rozobraný v neskoršej podkapitole. Macocha Popolušky je aj v tejto adaptácii zlá a prefikaná a Dora stále pôsobí rozmaznane, avšak miestami to vyzerá, ako keby chcela voči Popoluške prejavovať súcit. Princ si stále drží vzdorovitý charakter, pokiaľ ide o hľadanie ženy, ktoré mu jeho rodičia kráľovná a kráľ vnucujú.

Ďalším zjavným rozdielom je rasa sluhu, ktorý žije v hrade s kráľovnou a kráľom. Zatiaľ čo žiadny zo sluhov a slúžok v československej rozprávke nie sú inej rasy, v nórskej verzii je sa objavuje sluha Herolden, ktorý je černochoch. Viacerí sluhovia a slúžky, ktorí sa občasne objavujú v domácnostiach dedinčanov, sú okrem belochov aj tmavej farby pleti. I napriek tomu, že táto reprezentácia v rozprávke môže pôsobiť mierne prekvapivo, faktom je, že zhruba 16% nórskej populácie tvoria imigranti alebo deti imigrantov narodené v Nórsku, pričom približne polovica z nich má africký, ázijský alebo latinskoamerický pôvod. Nórsko sa stáva čoraz viac multietnickou spoločnosťou (Kyllingstad, 2017).

Obrázok 3: Sluha Herolden v rozprávke *Tri prania pre Popolušku*, zdroj: vlastný screenshot z rozprávky [20:37]

Zásadným rozdielom v diverzite je sexuálna orientácia princových kamarátov. Zatiaľ čo v československej verzii rozprávky nebola pozornosť vôbec upriamená na vzťahy alebo sexualitu princových kamarátov, v nórskej verzii sa už počas filmu vyskytujú náznaky, že princovi kamaráti sú si dosť blízki. Táto domnienka je však na konci filmu potvrdená, keď sa na záver kamaráti v dedine pri šťastnom konci Popolušky a princa pobožkajú. Tento element nebol v literárnej rozprávke prítomný, keďže sa tam kamaráti kniežat'a nevyskytovali, ale nebol ani v pôvodnej filmovej rozprávke. Zásadne sa teda aj týmto prvkom nórska verzia od československej líši. Médiami kolovala informácia, že existujú dve

verzie filmu *Tri priania pre Popolušku*, jedna, v ktorej by bola zobrazená homosexuálna scéna a druhá, v ktorej by nebola. Verzia bez tejto scény mala byť vysielaná v ostatných krajinách, a necenzurovaná verzia v Nórsku (Necci, 2022), avšak táto informácia bola vyvrátená producentom filmu Frederickom Howardom, ktorý potvrdil, že finálna verzia rozprávky je len jedna, a plánovala byť vysielaná všade rovnako (Fraňková, 2021).

Z hľadiska zdravotného postihnutia je v rozprávke jedna postava, ktorá nemá ruku. Je to jeden zo sluhov. Počas príbehu však jeho zdravotné znevýhodnenie ostáva rovnaké a ruka mu magicky nedorastie. Dokonca, na konci rozprávky požiada o tanec Popoluškinu nevlastnú sestru Doru a prejaví jej romantickú náklonnosť. Na konci rozprávky tancuje s ostatnými v kruhu a fakt, že nemá jednu ruku, ho v tejto činnosti neobmedzuje. Tým búra stereotyp toho, že postavy so zdravotným postihnutím v rozprávkach nečaká šťastný koniec.

Obrázok 4: *Princovi kamaráti* (2021), zdroj: vlastný screenshot z rozprávky [01:21:22]

Obrázok 5: *Princovi kamaráti* (1973), zdroj: <https://www.csfd.cz/film/9430-tri-orisky-pro-popelku/galerie/>

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Okrem belochov a belošíek sa v rozprávke vyskytujú aj černosi a černošky, prípadne ľudia s tmavšou farbou pleti. Patrí medzi nich sluha Herolden či sluhovia a slúžky na hrade a na panstve, kde žije Popoluška.

Gender:

- Popoluška aj v tejto rozprávke vykonáva domáce práce. Je emancipovaná, chytrá a temperamentná a nespolieha sa na mužskú záchranu. Naopak, ona je tá, ktorá princa zachráni. Obracia teda ženský stereotyp princeznej v núdzi. Jej povaha dáva postave iného feministického ducha.
- Rozprávka taktiež ukazuje ženskú nenávisť a rivalitu macochy s Dorou voči Popoluške, opäť kvôli princovej náklonnosti k Popoluške.
- Princ má rád lov, nechce sa ženiť, nemá rád aktivity, akými sú tanec a podobne.
- V rozprávke je pomerne rovnaké zastúpenie mužov a žien, či už služobníctvo, obyvatelia dediny, alebo obyvatelia zámku.

Sexualita:

- Rozprávka už nezobrazuje len hlavný, heterosexuálny vzťah medzi princom a Popoluškou.
- Vyskytuje sa homosexuálna láska medzi dvoma princovými najlepšími kamarátmi, ktorí si počas príbehu prejavujú náklonnosť.

Zdravotné postihnutie:

- V rozprávke sa vyskytuje sluha, ktorý nemá ruku, a teda rozprávka obsahuje ľudí so zdravotným postihnutím/znevýhodnením.

Z hľadiska skúmanej diverzity v týchto troch rozprávkach nachádzame nasledovné zmeny:

	O Popoluške	Tri oriešky pre Popolušku	Tri priania pre Popolušku
Rasa a etnicita	Sluhovia a slúžky sú bielej farby pleti.	Sluhovia a slúžky sú bielej farby pleti.	Niekoľko sluhov a slúžok je tmavej farby pleti, napríklad sluha Herolden alebo sluhovia na panstve.
Gender	Popoluška je krásna, domáca žena.	Popoluška je krásna domáca žena, ale je emancipovaná, chytrá a temperamentná.	Popoluška je krásna domáca žena, ale je emancipovaná, chytrá a temperamentná. Nepotrebuje záchranu, naopak ona je tá, ktorá zachráni princa.
Sexualita	V rozprávke nie je iná než heterosexuálna láska. Náklonnosť dievčat k princovi.	V rozprávke nie je iná než heterosexuálna láska. Vyskytujú sa nové postavy, vrátane princových kamarátov, avšak sexualita nie je zobrazovaná.	V rozprávke je heterosexuálna láska medzi Popoluškou a princom. Náklonnosť dievčat k princovi. Princovi kamaráti sú homosexuáli a majú medzi sebou romantický vzťah.
Zdravotné postihnutie	Nie sú tu postavy so zdravotným postihnutím.	Nie sú tu postavy so zdravotným postihnutím.	Jeden zo sluhov nemá ruku = zdravotné postihnutie/znevýhodnenie

Tabuľka 1: Rozdiely v diverzite v rozprávkach *O Popoluške*, *Tri oriešky pre Popolušku* a *Tri priania pre Popolušku*, zdroj: vlastný

Malá morská víla (1955)

V rozprávke autor popisuje malú morskú vílu ako najmladšiu a najkrajšiu zo sestier, má hebkú pleť a modré oči. I keď v úvode neuviedol jej rasu, v priebehu rozprávky sa vyskytujú opisy toho, ako malá morská víla „vzťahuje k lodnému kýlu biele ruky“³² a mala „drobné, biele nôžky“. Jej sestry opisoval, že „lomily bielymi rukami“. Z tohto opisu je možné dedukovať, že boli morské víly belošky. Princa nijak zvlášťne autor neopisuje, má veľké čierne oči a čierne vlasy.

Malá morská víla bola v rozprávke opísaná ako zvláštna, tichá a premýšľavá, avšak jej povaha nenaznačovala tradičnú submisívnosť – zachránila princa a riskovala kvôli nemu

³² V češtine: „vztahuje k lodnímu kýlu bílé ruce“

svoj život a konala, aby získala jeho lásku, nasledovala túžbu stať sa človekom a získať nesmrteľnú dušu.

Stereotyp ženskej krásy ako znak niečoho dôležitého naznačila stará mama morskej víly, keď jej pripínala na chvost ustrice, čo vílu bolelo. Stará mama jej povedala, že „pre parádu musí človek niečo vytrpieť“. Mala síce pekný chvost, ale za cenu bolesti.

Princ alebo morský kráľ reprezentujú roly vodcov, teda zástupcov kráľovstiev vo svojich svetoch. Princ má živých rodičov, ktorí kráľovstvu vládnu.

V rozprávke sa odkazuje len na romantické vzťahy medzi mužom a ženou; teda medzi malou morskou vílou a princom, neskôr princom a jeho nevestou. Iné vzťahy či sexuality rozprávka neprezentuje.

I keď v rozprávke nie je žiadne zdravotné postihnutie, malá morská víla veľmi túžila byť človekom a chcela mať nohy, aby sa princovi páčila. Je možné to chápať tak, že svoju plutvu brala ako neúplnosť, pretože ju zbavovala možnosti patriť do sveta ľudí. Morské víly sú však čarovnými, rozprávkovými bytosťami a nie sú brané ako zdravotne znevýhodnené.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Malá morská víla a jej sestry sú belošky.
- Iné farby pleti alebo etnicity nie sú v rozprávke opisované.

Gender:

- Malá morská víla je akčná a ochotná konať pre princovu lásku a pre možnosť stať sa človekom.
- Princ aj morský kráľ sú vodcovia svojich kráľovstiev.

Sexualita:

- Rozprávka opisuje heterosexuálny vzťah medzi malou morskou vílou a princom, a princom a jeho nevestou.

Zdravotné postihnutie:

- Žiadna z postáv nemá zdravotné postihnutie, i keď malá morská víla považuje svoju plutvu ako niečo, čo jej bráni zapadnúť do sveta ľudí a stať sa princovou manželkou. Ľudia navyše považujú ich plutvy za niečo ohavné.

Malá morská víla (1989)

V rozprávke nenájdeme prílišnú diverzitu postáv, keďže sa v nej nenachádzajú postavy rôznych farieb pleti. Samozrejme, v rozprávke medzi dôležité postavy patria aj podmorské zvieratá a iné živočíchy žijúce v podmorskom svete, ktoré sú od seba rozdielne, no prispievajú k životu pod morom. Hoci sú bytosti odlišné, akceptujú a rešpektujú svoje odlišnosti (Champoux, 1999).

Všetkých sedem dcér podmorského kráľa Tritona je bielej farby pleti a majú meno, ktoré začína na písmeno A, vrátane hlavnej postavy. Ich mená sú Ariel, Aquata, Andrina, Arista, Attina, Adella, a Alana (Putri, 2023). Ariel je typická pre svoje husté, červené vlasy a modré oči, pre ktoré je jednoznačne zapamätateľná pre mnohé deti a divákov. Remake verzia *Malá morská víla* (2023) tieto mýty do istej miery búra a narušuje.

Ariel sa v pôvodnej rozprávke zamiluje do princa Erica, a i keď ho nepozná, je ochotná urobiť všetko pre to, aby s ním mohla byť. Práve preto je odhodlaná prísť o svoj hlas alebo dokonca o svoju identitu morskej panny a premenu na človeka. Taktiež nie je pasívnou, submisívnou princeznou.

Princ Eric je dobrý vodca, ktorý má rešpekt u ostatných, čo dokáže kormidlovať loď. Kráľ Triton je vodcom podmorských ľudí a je zobrazený ako svalnatý, silný morský muž. Uršula je zlá, zatrpknutá čarodejníca.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Ariel aj ostatné morské víly či kráľ sú belosi.
- Princ a panstvo sú tiež belosi.
- Uršula je iná od ostatných, je fialová a má chápadlá, a je záporná postava.

Gender:

- Ariel nie je submisívna princezná, ale koná, aby dosiahla lásku a stala sa človekom.
- Princ aj kráľ Triton sú silní vodcovia, ktorých majú ostatní radi a rešpektujú.
- Uršula je zákerná a zlá žena.

Sexualita:

- Rozprávka sa sústreďuje len na heterosexuálny vzťah medzi Ariel a princom.

Zdravotné postihnutie:

- Žiadna z postáv nemá zdravotné postihnutie. Avšak na to, aby Ariel mohla byť s princom, sa musí premeniť na človeka a vzdať sa tak svojej plutvy.

Malá morská víla (2023)

Filmovaná rozprávka vo forme muzikálu *Malá morská víla*, ktorá vyšla v roku 2023, zažala vlnu úspechu, ale aj obrovskej kritiky (Romano, 2022). Rozprávka sa odlišuje od pôvodnej verzie hlavne značnou zmenou v diverzite hercov a herečiek, ktoré postavy stvárňujú. Úplne najočividnejšou zmenou je výzor hlavnej postavy, morskej panny Ariel, ktorá bola rokmi pre svoje červené vlasy a modré oči typická. Ariel, ktorú stvárňuje herečka Halle Bailey, je černoška. Okrem farby pleti je obrovskou zmenou aj účes Ariel. V remake verzii má Ariel hnedé vlasy s dredmi, čo je úplne iný typ účesu, aký mala morská víla v pôvodnej rozprávke. Halle Bailey si počas natáčania nechala svoje prirodzené vlasy a do roly Ariel chcela vnieť svoju kultúru a identitu (Lawton, 2023).

Obrázok 6: Ariel (1989), zdroj:
<https://www.imdforums.com/threads/the-little-mermaid-1989.1448/>

Obrázok 7: Ariel (2023), zdroj:
<https://variety.com/2023/film/news/little-mermaid-box-office-previews-1235625709/>

Ďalším rozdielom oproti pôvodnej rozprávke je rasa a etnicita sestier Ariel. Oproti pôvodnej verzii, kde boli všetky morské panny belošky, v remake verzii reprezentuje každá zo sestier jedno zo siedmich morí, a preto sú veľmi odlišné. Okrem toho, že ich mená nezačínajú na písmeno A, ako to bolo v pôvodnej verzii, ich mená na písmeno A končia, teda okrem výnimky Ariel. Mená jej sestier sú Mala, Karina, Indira, Caspia, Perla, a Tamika (Putri, 2023). Putri (2023) argumentuje, že je však logické, že každá zo sestier reprezentuje inú rasu, a to práve kvôli tomu, že vládnu rôznym moriam a oceánom. Mala stráži more Chaine, Caspia chráni Apneické more, Indira stráži Brinedivské more, Karina, more Saithe, Tamika, more Fracus, Perla more Python, a nakoniec samotná Ariel, ktorá stráži more Carinae. V obidvoch verziách rozprávky, okrem tej literárnej, je otcom všetkých sestier kráľ Triton a ani v jednej z verzií nie je spomenutá ich matka. V remake verzii však nie je vysvetlené, že každá zo sestier stráži iné more, a preto divákovi môže prísť trochu máätúce, prečo sa morské panny od seba tak líšia, i keď sú sestry.

Obrázok 8: Dcéry Tritona a sestry Ariel (1989), zdroj: <https://screenrant.com/little-mermaid-ariel-sisters-remake-explained-changes/>

Obrázok 9: Dcéry Tritona a sestry Ariel (2023), zdroj: <https://www.youloveit.com/movies/2904-ariels-movie-2023-sisters-names-magic-abilities-and-appearance.html>

Remake verzia *Malá morská víla* navyše prináša nové postavy, ktoré sa v pôvodnej verzii neobjavujú. Rodičia princa Erica sa v animovanej rozprávke nikdy nevyskytovali, i keď v literárnej verzii ich Hans Christian Andersen spomína. Divák ale netušil, ako vyzerali. *Malá morská víla* (2023) však prináša novú postavu, ktorou je princova adoptívna matka, kráľovná Selina. Navyše sa divák v remake verzii dozvie viac o pôvode princa Erica, o ktorom nie je príliš veľa informácií v originálnej rozprávke. Práve v *Malá morská víla* (2023) sa dozvedáme, že Eric nie je princom od narodenia, ale že bol adoptovaný kráľovnou Selinou a kráľom Maximusom (Martin, 2023), pričom kráľovná je stvárnená herečkou tmavej farby pleti, čím tiež prispieva k rozšíreniu diverzity vo filme.

Obrázok 10: Kráľovná Selina (2023), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Queen_Selina

Navyše zmenu vo výzore zaznamenáva aj Sir Grimsby, predseda vlády Selinho kráľovstva a Ericov verný dôverník, ktorý vystupuje ako otcovská postava pre Erica. V remake verzii je stvárnený hercom britsko-pakistanského pôvodu.

Obrázok 11: Sir Grimsby (1989), zdroj: https://littlemermaid.fandom.com/wiki/Grim_sby

Obrázok 12: Sir Grimsby (2023), zdroj: vlastný screenshot z YouTube videa <https://www.youtube.com/watch?v=CYH1s3yonWU> [0:12]

Keďže v rozprávke *Malá morská víla* je typické, že medzi postavy patria aj rôzne zvieratá alebo živočíchy, bolo zaujímavé vidieť, že zmenu zaznamenalo aj jedno z nich. Scuttle je samec čajky, ktorý sa považuje za odborníka na ľudské predmety a sprevádza Ariel počas príbehu. V remake verzii sa Scuttle objaví ako samička namiesto samca. Teda aj u zvieratá došlo k zmene reprezentácie diverzity v tejto rozprávke. Okrem iného pohlavia je Scuttle aj značne iný druh vtáka, keďže sa už v novej rozprávke dokáže aj potápať do hĺbky (Putri, 2023).

Zmenu nezaznamenal postoj Ariel voči princovi Ericovi, a rovnako ako v pôvodnej verzii rozprávky, aj v remake verzii je Ariel ochotná kvôli princovi Ericovi prísť o hlas a identitu morskej panny. V tejto rozprávke je viac viditeľné, že Ariel nie je ako morská víla šťastná, a že by urobila všetko preto, aby mohla zapadnúť do ľudského sveta a byť človekom.

Aj v tejto verzii je Ariel akčná a ochotná princa zachrániť a zapáčiť sa mu, nie je pasívna. Kráľ Triton je opäť silným, mužným vodcom, hrá ho španielsky herec Javier Bardem. Princ Eric je uznávaný, chytrý mladý muž taktiež s vodcovskými schopnosťami.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Ariel už nie je beloška, ale černoška.
- Jej sestry tiež nie sú všetky belošky, sú rôznej farby pleti a/alebo etnicity. Každá z nich reprezentuje iné more.
- Kráľovná Selina je nová postava, je černoška.
- Sir Grimsby, ktorý bol pred tým beloch, je tmavej farby pleti.
- Kráľ Triton je stvárnený hispánskym hercom.

Gender:

- Ariel je stále akčná, nepasívna postava.
- Kráľ Triton a princ Eric sú múdri, silní vodcovia. Obaja sú inteligentní a rešpektovaní.
- Vták Scul, priateľ Ariel, už nie je samec, ale samička.

Sexualita:

- Rozprávka sa sústreďí na heterosexuálny vzťah medzi Ariel a Ericom.

Zdravotné postihnutie:

- Žiadna z postáv nemá zdravotné znevýhodnenie. Opäť ale platí, to, že aby mohla byť s princom, musí premeniť na človeka a vzdať sa tak svojej plutvy.

Z hľadiska skúmanej diverzity v týchto troch rozprávkach nachádzame nasledovné zmeny:

	Malá morská víla (1955)	Malá morská víla (1989)	Malá morská víla (2023)
Rasa a etnicita	Ariel aj jej sestry sú belošky.	Ariel je beloška s červenými vlasmi. Všetky sestry Ariel sú belošky. Princ Eric je beloch. Sir Grimsby je beloch. Kráľ Triton je beloch. Uršula je fialová = nešpecifikuje sa rasa/eticita.	Ariel je tmavej farby pleti, vlasy má hnedé a zapletené do dredov. Sestry Ariel nie sú všetky belošky, nachádzame medzi nimi reprezentáciu rôznych etníc a farieb pleti. V rozprávke sa vyskytuje nová postava, matka princa Erica, stvárnená herečkou tmavej farby pleti. Sir Grimsby je stvárněný hercom britsko-pakistanského pôvodu. Kráľ Triton je beloch, ale stvárněný hispánskym hercom.
Gender	Malá morská víla je akčná, nie pasívna. Podmorský kráľ je vodca. Princ je krásny muž, dôraz na fyzickú krásu.	Scuttle, zvierací priateľ Ariel, je samec. Kráľ Triton je uznávaný vodca, je mužný. Princ Eric je šikovný, krásny, uznávaný vodca.	Scuttle je v remake verzii samička. Kráľ Triton je uznávaný vodca, je mužný. Princ Eric je šikovný, krásny, uznávaný vodca.
Sexualita	V rozprávke nie je iná než heterosexuálna láska.	V rozprávke nie je iná než heterosexuálna láska.	V rozprávke nie je iná než heterosexuálna láska.
Zdravotné postihnutie	Nie sú tu postavy so zdravotným postihnutím, ale plutva je prekážkou pre morskú vílu, aby sa stala človekom. Pre ľudí sú plutvy ohavnosťou.	Nie sú tu postavy so zdravotným postihnutím, ale plutva je prekážkou pre morskú vílu, aby sa stala človekom.	Nie sú tu postavy so zdravotným postihnutím, ale plutva je prekážkou pre morskú vílu, aby sa stala človekom.

Tabuľka 2: Rozdiely v diverzite v rozprávkach Malá morská víla (1955), Malá morská víla (1989) a Malá morská víla (2023), zdroj: vlastný

Peter Pan (2015)

V pôvodnej literárnej rozprávke Peter Pan sa nekladie prílišný dôraz na diverzitu, avšak postavy sú rôzneho čarovného druhu: víly, piráti, morské panny a rôzne zvieratá.

Z hľadiska genderu boli niektoré postavy vykreslené trochu stereotypne. Pani Darlingová je krásna žena, má krásny úsmev, je dobrá, stará sa o domácnosť, je silne materinská a jej túžbou bolo mať deti.

Pán Darling je múdry, uctievaný chlap, ktorý sa vyzná do sveta financií a obchodu – svoju manželku naučil účtovníctvu a vedeniu financií ich rodiny. Pán Darling ale túžil po uznaní a oproti iným mužom mu napríklad neprekážalo, keď mu žena viazala kravatu, z čoho je možné dedukovať, že by sa to ostatným mužom nemuselo páčiť a že to nie je úplne bežné.

Peter Pan je opísaný ako pekný chlapec. Wendy, John a Micahel nie sú nejak zvlášť opisované, avšak sú typickými britskými deťmi. Zvonilka je malá víla, nie je špecificky opísaná, ako presne vyzerá, iba to, že svieti a je drobná. Je však extrémne žiarlivá na Wendy a vie byť aj veľmi zlá alebo zákerná. Peter vraví, že je buď dobrá, alebo zlá, nevie byť oboje.

Ženská žiarlivosť nie je len medzi Zvonilkou a Wendy, ale aj Wendy a Tiger Lily, pretože má Tiger Lily o Petra záujem, čo Wendy rozčuľuje, pretože má Petra tiež rada. Wendy je zvedavé dievča, ktoré prejavuje silné materinské vlastnosti a stará sa o všetkých chlapcov v Neverlande, kde je ich maminkou.

Lost Boys sú výlučne chlapci, nemajú žiadnu ženskú spoločnosť. Piráti, ktorí žijú v Neverlande, sú pravdepodobne z rôznych krajín, jeden z nich je aj Talian. Ostatní sú belosti, ale nachádza sa medzi nimi pirát, o ktorom sa dá tvrdiť, že je černoš, a je opísaný nasledovne: „Za ním ide čierny hromotlk, ktorý práve teraz nemá žiadne meno. Od tej doby, čo sa zriekol svojho pôvodného mena, ktorým na brehoch rieky Guadjomo černošské mamy dodnes strašia svoje deti, vystriedal už veľa mien.“³³ Väčšina pirátov je zlá a potrebujú vzbudzovať strach a všetko dokazovať silou, čo je typická stereotypná mužská vlastnosť v rozprávkach. Boli krutí, namyslení a chvastúni.

Indiáni, ktorých nazývajú v knihe kmeň Pikanínov (kmen Pikaninů), a na tých sa v knihe

---

³³ Z češtiny: „Za ním jde černý hromotluk, který právě teď nemá žádné jméno. Od té doby, co se zřekl svého původního jména, jímž na březích řeky Guadjomo černošské mámy dodnes straší své děti, vystřídal už spoustu jmen.“ (Barrie, 2015, s. 53).

používa stereotypný, niekedy hanlivý opis. Majú tomahavky, nože, tváre aj telo pomalované vojnovými farbami, a nosia so sebou skalpy Lost Boys a pirátov. Kapitán Hook ich volá červenokožci³⁴. Členku náčelníka kmeňa Tiger Lily nazvali „zpropadenou indiánkou“ a „rudokožkou“. Všeobecne boli opísaní ako nebezpeční, ale boli to dobrí a férovi bojovníci. V rozprávke taktiež používali lámavú reč – angličtinu. Petra Pana nazvali „veľký bílý otec“. Zobrazenie tohto kmeňa je však veľmi stereotypné.

Za zdravotné postihnutie alebo znevýhodnenie v rozprávke môžeme považovať hák Kapitán Hooka, pretože mu pravú ruku odsekol Peter Pan. Tu sa utvrdzuje ďalší zo stereotypov, kedy postava so zdravotným znevýhodnením je zlá alebo záporná, prípadne si to za svoje skutky zaslúži.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Darlingovci a ich deti sú belosi. Ostatné postavy nie sú špecifikované, avšak väčšina pirátov sú tiež belosi, i keď je medzi nimi jeden černochoch.
- Indiáni, kmeň Pikanínov sú zobrazení stereotypne, sú na nich používané nevhodné označenia a majú lámavú angličtinu.

Gender:

- Pani Darlingová a Wendy predstavujú ženy so silným materinským pudom a sú krásne a starostlivé.
- Piráti prejavujú svoju mužnosť fyzickou silou, strachom a násilím. Sú namyslení a krutí.
- Wendy a Zvonilka prejavujú známky žiarlivosti a súperenia.

Sexualita:

- Je zobrazená len náklonnosť Wendy k Petrovi a opačne, prípadne Tiger Lily a Zvonilky k Petrovi. Iné než heterosexuálne náklonnosti nie sú opísané.

Zdravotné postihnutie:

---

³⁴ Z češtiny: „rudokožci“

- Kapitán Hook nemá pravú ruku, je to však záporná postava, silne podporujúca stereotyp toho, že takíto ľudia si svoje znevýhodnenia zaslúžia.

Peter Pan (1953)

Medzi hlavné postavy v rozprávke *Peter Pan* patria traja súrodenci Wendy, John, a Michael. Sú členmi belošskej rodiny Darlingovcov žijúcej v Londýne. Ďalšími hlavnými postavami sú Peter Pan, mladý ryšavý chlapec žijúci v krajine Neverland, a jeho spoločníčka Zvonilka, malá blond'avá víla. Ďalej je v rozprávke Kapitán Hook a jeho verný spoločník pán Smees, partia pirátov, skupina chlapcov, ktorí sa nazývajú Lost Boys, ktorí sú tiež belosi.

Rozprávka *Peter Pan* vydaná v roku 1953 obsahuje postavy rôznych rás a národností, avšak neukazuje ich všetky práve v najlepšom svetle. V rozprávke nájdeme rôzne prvky, ktoré by neboli považované za spoločensky korektné, pokiaľ by sa vyskytli v dnešných rozprávkach. Zaujímavosťou je, že spoločnosť Disney, respektíve streamovacia služba Disney+, ktorá momentálne túto rozprávku vlastní, hneď na začiatku uvádza 12 sekundové upozornenie na obsah, ktoré nie je možné preskočiť. Toto upozornenie oznamuje, že rozprávka obsahuje negatívne zobrazenia a zlé zaobchádzanie s ľuďmi alebo kultúrami (Pietsch, 2018). Ďalej znenie uvádza: „*Tieto stereotypy boli nesprávne vtedy a sú nesprávne aj teraz. Namiesto odstraňovania tohto obsahu chceme uznať jeho škodlivý vplyv, poučiť sa z neho a podnietiť konverzáciu, aby sme spoločne vytvorili inkluzívnejšiu budúcnosť.*“³⁵ (Pietsch, 2018, odst. 3).

Prvým prvkom, ktorý môže byť považovaný za určitý ženský stereotyp v tejto rozprávke je štandard krásy. Na začiatku rozprávky sa javí, že si Zvonilka o sebe myslí, že nie je dosť štíhla. I napriek tomu, že víla nerozpráva, táto pointa je zjavná v scéne, kde Zvonilka tancuje na zrkadle a keď uvidí svoj odraz, zhrozí sa nad veľkosťou svojich bokov a pomocou rúk si odmeria ich veľkosť, pričom vyzerá vydesene a smutne.

Aj v tejto rozprávke je žiarlivosť Zvonilky na Wendy prítomná. Wendy tiež preukazuje materinské pudy, rovnako ako pani Darlingová.

---

³⁵ Preložené z originálneho znenia: „This program includes negative depictions and/or mistreatment of people or cultures. These stereotypes were wrong then and are wrong now. Rather than remove this content, we want to acknowledge its harmful impact, learn from it and spark conversation to create a more inclusive future together.“

Ďalším stereotypným zobrazením je prízvuk pirátov Kapitána Hooka. Piráti majú prízvuk, ktorý pripomína nemecký a ruský jazyk, a ich postavy v rozprávke sú záporné. Aj toto môže byť považované za jeden z negatívnych stereotypov, ktoré môžu vyplývať aj napríklad z povojnového obdobia. Rovnako ako v knihe, aj v tejto rozprávke sú piráti krutí, používajú fyzické násilie a strach. Kapitán Hook je rovnako zlý a taktiež má namiesto ruky hák.

Úplne najzjavnejším a najväčším stereotypom v tejto rozprávke je zobrazenie Indiánov na ostrove Neverland. Postavy v rozprávke sa na povel Petra Pana vydajú Indiánov zajať, čo odkazuje na negatívnu referenciu na historické zajatie domorodých obyvateľov. Navyše sú v rozprávke Indiáni doslovne považovaní za „neinteligentných“ a ich slabá angličtina je zosmiešňovaná.

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Darlingovci a ich deti, Peter Pan, Zvonilka, Lost Boys a piráti sú belosi.
- Kmeň Indiánov je stereotypne a negatívne zobrazený – majú byť zajatí belochmi, sú považovaní za neinteligentných, majú lámavú angličtinu.
- Piráti majú stereotypný prízvuk pripomínajúci nemčinu a ruštinu.

Gender:

- Pani Darlingová a Wendy prejavujú materinské pudy, sú starostlivé.
- Zvonilka je žiarlivá, nepríjemná na Wendy.
- Piráti sú krutí a mužskosť si dokazujú silou.

Sexualita:

- Je zobrazovaná len heterosexuálna náklonnosť medzi Wendy a Petrom, prípadne Zvonilkou a Petrom.

Zdravotné postihnutie:

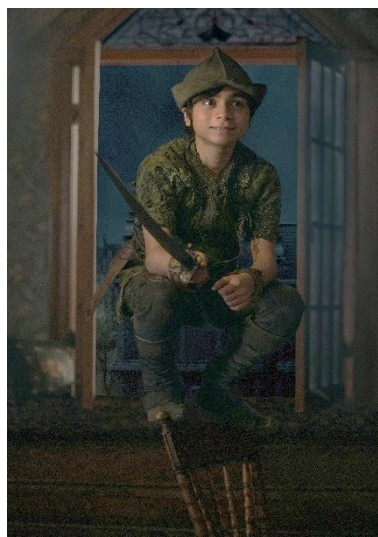
- Kapitán Hook nemá pravú ruku, je to však záporná postava, silne podporujúca stereotyp toho, že takíto ľudia si svoje znevýhodnenia zaslúžia.

Peter Pan a Wendy (2023)

V rozprávke *Peter Pan a Wendy*, ktorá vyšla v roku 2023, dochádza k niekoľkým zmenám v diverzite, reprezentácii pohlavia a kultúr. V prvom rade, samotný Peter Pan už nie je ryšavý beloch, akým bol v pôvodnej rozprávke, ale chlapec tmavšej pleti s tmavými vlasmi.

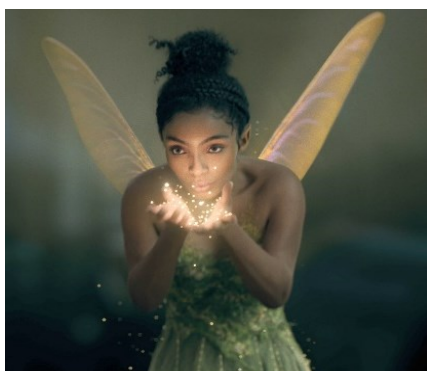

Obrázok 13: *Peter Pan* (1953), zdroj: [https://disney.fandom.com/wiki/Peter_Pan_\(character\)](https://disney.fandom.com/wiki/Peter_Pan_(character))

Obrázok 14: *Peter Pan* (2023), zdroj: [https://hero.fandom.com/wiki/Peter_Pan_\(Peter_Pan_%26_Wendy\)](https://hero.fandom.com/wiki/Peter_Pan_(Peter_Pan_%26_Wendy))

Zvonilka, ktorá bola nielen v pôvodnej verzii, ale aj v neskorších adaptáciách malá blondína, je v tejto filmovej rozprávke hraná herečkou tmavšej pleti s kučeravými tmavými vlasmi, a teda výzorom nepripomína tradičnú Zvonilku, na ktorú mohli byť diváci rokmi zvyknutí. Ďalším rozdielom je, že v tejto adaptácii Zvonilka nereprezentuje žiadne ženské stereotypy alebo štandardy krásy, aké boli prítomné v pôvodnej rozprávke.

Obrázok 15: *Zvonilka* (2023), zdroj: <https://www.glamourmagazine.co.uk/article/yara-shahidi-tinkerbell-peter-pan-wendy-interview>

Obrázok 16: *Zvonilka* (1953), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Tinker_Bell

Peter Pan a Wendy vo veľkej miere búrajú koncept skupinky Lost Boys z hľadiska diverzity. Ako bolo spomenuté, Lost Boys boli v pôvodnej rozprávke malí chlapci belosi. V novej adaptácii je vidieť hneď niekoľko rozdielov. Prvým rozdielom je, že Lost Boys nie sú výlučne chlapci, ale nachádza sa medzi nimi aj niekoľko dievčat. Je to zdôraznené v scéne, kde na to poukazuje Wendy, keď poznamená, že v skupine nie sú všetci chlapci, pričom jej jedno z dievčat odpovedá „no a?“, a Wendy poznamená, „že na tom asi vlastne nezáleží“. Zvláštne však je, že skupina si ponechala pôvodný názov Lost Boys, a ten neprešiel premenou po tom, čo po novom zahŕňa aj dievčenské členky. Ďalším rozdielom oproti pôvodnej rozprávke je, že Lost Boys sú zoskupením detí rôznych rás a etníc. Navyše, jedno z detí Lost Boys má Downov syndróm, a teda reprezentuje inklúziu zdravotného postihnutia, a je prvým hercom so zdravotným postihnutím, ktorý hrá v Disney filme (Heasley, 2023). Väčšia diverzita je viditeľná aj medzi pirátmi, kde sa vyskytujú herci rôznej farby pleti, pričom v pôvodnej rozprávke reprezentácia rasy u pirátov nebola rozmanitá.

Obrázok 17: *Lost Boys* (1953), zdroj:
https://disney.fandom.com/wiki/Lost_Boys

Obrázok 18: *Lost Boys* (2023), zdroj:
<https://www.chroniquedisney.fr/film/2023-peter-pan-wendy.htm>

Ďalší stereotyp, ktorý rozprávka *Peter Pan a Wendy* búra, je že Peter Pan je práve ten, ktorý všetkých zachráni, keď sa ocitnú počas príbehu v nebezpečenstve. V tejto verzii je to naopak prevažne Wendy, ktorá Petra Pana a ostatných niekoľko krát zachráni. Jej charakter je odlišný od postavy, ktorú Wendy zobrazuje v pôvodnej verzii, kde sa chová ako matka Lost Boys a pripomenie im dôležitosť materinského vzťahu, ktorý deti potrebujú, aby z nich vyrástli slušní a dobrí ľudia. V novej verzii je zobrazovaná ako vodkyňa s oveľa odvážnejšou, tvrdšou a húževnatejšou povahou, ktorá sa úplne nepodobá na povahu Wendy

z pôvodnej rozprávky.

Rozdiely zaznamenala aj reprezentácia domorodcov, ktorí boli negatívne až urážlivo zobrazovaní v pôvodnej rozprávke. Predtým bola ich lámavá angličtina vnímaná ako smiešna, ale v novej rozprávke postava Tiger Lily, ktorá je dcérou náčelníka kmeňu, hovorí anglicky plynule. Navyše rozpráva jazykom Kríov, ktorý je používaný domorodými obyvateľmi Severnej Ameriky. Okrem toho, že je Tiger Lily stvárnená herečkou domorodého pôvodu zo Severnej Ameriky, aj jej oblečenie obsahuje prvky reprezentujúce túto kultúru (Blair, 2023). Práve tieto rozdiely predstavujú posun v reprezentácii domorodých komunit, ktoré boli negatívne až hanlivo zobrazované v pôvodnej rozprávke.

Obrázok 19: Tiger Lily (2023), zdroj: <https://www.npr.org/2023/05/07/1173022370/peter-pan-and-wendy-tiger-lily-disney>

Obrázok 20: Kmeň a Tiger Lily (1953), zdroj: <https://cartoonresearch.com/index.php/neverland-tribe/>

Skúmané kategórie vyzerajú nasledovne:

Rasa a etnicita:

- Peter Pan je tmavšej farby pleti.
- Zvonilka nie je blond'atá beloška, ale hraná černoškou herečkou.
- Niektorí z pirátov sú rôznej farby pleti/etnicity.
- Medzi členmi Lost Boys sú deti rôznych rás a etnícit, vrátane černochoch a aziatov.

Gender:

- Wendy už nie je silne materinská, je to húževnatá, emancipovaná vodkyňa, ktorá dokáže ostatných zachrániť.
- Zvonilka voči Wendy nepociťuje žiarlivosť alebo zášť, na konci sa chovajú

priateľsky.

- Lost Boys už nie sú len chlapci, sú medzi nimi aj dievčatá.

Sexualita:

- Je zobrazovaná len heterosexuálna náklonnosť postáv.

Zdravotné postihnutie:

- Kapitán Hook nemá pravú ruku, je to však záporná postava, silne podporujúca stereotyp toho, že takíto ľudia si svoje znevýhodnenia zaslúžia.
- Jeden z členov Lost Boys má Downov syndróm.

Z hľadiska skúmanej diverzity v týchto troch rozprávkach nachádzame nasledovné zmeny:

	Peter Pan (2015)	Peter Pan (1953)	Peter Pan a Wendy (2023)
Rasa a etnicita	<p>Darlingovci a ich deti sú belosi.</p> <p>Ostatné postavy nie sú špecifikované, avšak väčšina pirátov sú tiež belosi, i keď je medzi nimi jeden černocho.</p> <p>Indiáni, kmeň Pikanínov sú zobrazení stereotypne, sú na nich používané nevhodné označenia a majú lámovú angličtinu.</p>	<p>Darlingovci a ich deti sú belosi.</p> <p>Peter Pan je ryšavý beloch.</p> <p>Zvonilka je blond'avá beloška.</p> <p>Lost Boys sú chlapani belosi.</p> <p>Domorodci sú hanlivo zobrazovaní.</p>	<p>Darlingovci a ich deti sú belosi.</p> <p>Peter Pan je tmavovlasý chlapec tmavšej farby pleti.</p> <p>Zvonilka je tmavolasá černoška.</p> <p>Lost Boys sú rôznej farby pleti a etnicity (černosi, aziati).</p> <p>Domorodci, predovšetkým Tiger Lily, sô zobrazovaní hercami pôvodom Kríov.</p>
Gender	<p>Pani Darlingová a Wendy majú silné materinské pudy, sú krásne a starostlivé.</p> <p>Piráti prejavujú svoju mužnosť fyzickou silou, strachom a násilím. Sú namyslení a krutí.</p> <p>Wendy a Zvonilka prejavujú známky žiarlivosti a súperenia.</p> <p>Lost Boys sú len chlapani.</p>	<p>Pani Darlingová a Wendy prejavujú materinské pudy, sú starostlivé.</p> <p>Zvonilka je žiarlivá, nepríjemná na Wendy.</p> <p>Piráti sú krutí a mužskosť si dokazujú silou.</p> <p>Lost Boys sú len chlapani.</p>	<p>Lost Boys sú nie len chlapani, ale aj dievčatá.</p> <p>Wendy už nie je silne materinská, je to húževnatá, emancipovaná vodkyňa, ktorá dokáže ostatných zachrániť.</p> <p>Zvonilka voči Wendy nepocituje žiarlivosť alebo zášť, na konci sa správajú priateľsky.</p>
Sexualita	Je zobrazovaná len heterosexuálna náklonnosť/vzťahy postáv.	Je zobrazovaná len heterosexuálna náklonnosť/vzťahy postáv.	Je zobrazovaná len heterosexuálna náklonnosť/vzťahy postáv.
Zdravotné postihnutie	Kapitán Hook nemá pravú ruku, ale hák.	Kapitán Hook nemá pravú ruku, ale hák.	<p>Jeden člen Lost Boys má Downov syndróm.</p> <p>Kapitán Hook nemá pravú ruku, ale hák.</p>

Tabuľka 3: Rozdiely v diverzite v rozprávkach *Peter Pan (2015)*, *Peter Pan (1953)* a *Peter Pan a Wendy (2023)*, zdroj: vlastný

8.2 Zmeny v stavbe príbehu

V tejto podkapitole sú vyznačené zmeny v stavbe príbehu rozprávok a ich odklon od pôvodnej verzie vybraných rozprávok. Bude naznačené, či a ako sa zmenili konkrétne časti príbehu.

O Popoluške (2012), Tri oriešky pre Popolušku (1973) a Tri priania pre Popolušku (2021)

Príbeh o Popoluške je veľmi dobrým príkladom pretrvávajúceho príbehu replikovaného po stáročia a migrujúceho medzi kultúrami (Ficová a Stehlíková, 2021). Kubíček et al. (2013) argumentujú, že napríklad príbeh o Popoluške môže byť rozprávaný z iného uhla pohľadu, môže v ňom nastať iné usporiadanie udalostí, prípadne môže byť vsadený do iného prostredia alebo stvárnený rôznym médiom, avšak si tento príbeh musí zachovať určité základné elementy, aby bol ako príbeh o Popoluške rozpoznateľný. Rozprávka *O Popoluške* je, ako už bolo spomenuté, stručná a pomerne krátka. Slúžila ako predloha rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku*, ale tieto dve rozprávky sa v príbehu líšia z hľadiska dĺžky príbehu a niektorých prvkov. V literárnej predlohe od Boženy Nemcovej Popoluška túži navštíviť kostol, nie kráľovský ples. Namiesto Rozárky Popoluške pomáha žaba. Popoluška opakovane navštevuje kostol a nie les či zámok, kde sa stretáva s kniežaťom, ktoré sa do nej zahľadá. Hlavná kostra príbehu *O Popoluške* sa ale v ďalších verziách vyskytuje: Popoluška dostane čarovné oriešky, zahľadá sa do princa/kniežaťa, navštevuje nejaké miesto (kostol, les, ples), stratí črievičku, a na konci šťastne skončí s princom/kniežaťom.

Rozprávka *Tri priania pre Popolušku* prešla miernou zmenou v stavbe príbehu, avšak nie natoľko, aby sa rozprávka nestotožňovala s klasikou *Tri oriešky pre Popolušku*. Ako už bolo rozobrané v predošlej podkapitole, Popoluška v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku* nie je klasickou pasívnou postavou, ale emancipovanou a odvážnou mladou slečnou. Táto jej charakteristika sa však v príbehu nevyklučuje s tým, že koniec koncov dokáže podľahnúť princovmu šarmu. V remake verzii *Tri priania pre Popolušku* nastáva niekoľko odklonov v rozprávaní príbehu. Prvým významným odklonom je zmena posledného zázračného oriešku. V pôvodnej verzii si Popoluška v oriešku nájde svadobné šaty, ktoré si na seba oblečie a následne na Juráškovi príde k princovi a spoločne odídu ako pár. V remake verzii *Tri priania pre Popolušku* k tomuto nedôjde – Popoluška v treťom oriešku nenájde nič a zhodnotí, že bude musieť stačiť ona sama taká, aká je. Práve tento malý i keď významný

detail je odklonom v stavbe príbehu, pretože ide o akýsi feministický symbol toho, že nepotrebuje ďalšie šaty alebo iné zázračné predmety k tomu, aby bola schopná princa získať.

Ďalším odklonom je to, že sa Popoluška vydá zachrániť princa, keď ho macocha s Dorou obalamutia a utečú na saniach do lesa, pričom si princ myslí, že v saniach sedí práve Popoluška. V rozprávke *O Popoluške* sa takáto udalosť vôbec nevyskytuje. Aj v pôvodnej filmovej verzii sa táto udalosť stala, avšak Popoluška v tejto scéne prítomná nebola a princa nezachraňovala, pretože v ohrození nebol, išlo len o lož jej macochy. Akonáhle to princ zistil, vrátil sa naspäť do dediny nájsť pravú Popolušku. V *Tri priania pre Popolušku* sa Popoluška vydáva za princom, macochou a jej Dorou práve po otvorení tretieho oriešku, v ktorom nič nebolo. Keď macocha uvidí prichádzajúcu Popolušku, sotí princa z mostu a ten visí len na tenkom povraze. Popoluška vystrelí šíp z kuše a princov pád zastaví. Po konfrontácii s macochou princa zachráni a vlastnou silou ho vytiahne späť na most.

Zmenu zaznamenala aj symbolika Popoluškinej črievičky. Zatiaľ čo v oboch rozprávkach *O Popoluške* a *Tri oriešky pre Popolušku* princ Popoluške črievičku na záver nasadí, a vo filme sa ho Popoluška opýta, či jej ho prišiel vrátiť, v *Tri priania pre Popolušku* tomu tak nie je. Princ Popoluške ukáže črievičku, ona poznamená, že ju našiel, ale princ odvetí, že nepotrebuje črievičku aby vedel, že to je ona a nenasadí jej ju. I keď v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku* je tiež jasné, že princ Popolušku rozozná aj bez črievičky, aj tak jej ju symbolicky nasadí. V *Tri priania pre Popolušku* k tejto symbolike teda na záver nedochádza.

Z hľadiska zmeny diverzity v rozprávke *Tri priania pre Popolušku* nedochádza k významnej zmene stavby príbehu. I keď, ako bolo už v predošlej podkapitole spomenuté, dochádza k zisteniu, že princovi kamaráti sú homosexuáli a sú jeden do druhého zamilovaní, ich záverečný bozk a vzťah všeobecne nemá na stavbu existujúceho príbehu dopad, ale jednoznačne do príbehu vnáša nové elementy. Tento bozk ale v podstate berie pozornosť od Popolušky a princa, ktorí sa na záver vôbec nepoboškajú, i keď tomu tak nie je ani v pôvodnej verzii. Týmto však z rozprávky trochu plynie, že pravý bozk lásky majú medzi sebou princovi kamaráti a nie Popoluška s princom. Charaktery princových kamarátov nie sú preskúmané alebo zobrazené do hĺbky, a tak tento prvok neslúži ako významný odklon od hlavného príbehu tejto rozprávky. Ide však o zmenu reprezentácie a rámcovania v tejto rozprávke, čo bude rozobrané v ďalšej kapitole. V *O Popoluške* sa kamaráti kniežat'a ani nevyskytujú. Ani v *Tri oriešky pre Popolušku* nie sú interpersonálne vzťahy princových

kamarátov skúmané alebo vyobrazené, keďže sa rozprávka zaoberá len jedným romantickým vzťahom, a tým je vzťah medzi Popoluškou a princom.

Malá morská víla (1955), Malá morská víla (1989) a Malá morská víla (2023)

Spomedzi všetkých rozoberaných rozprávok v tejto práci, práve remake *Malá morská víla* (2023) zaznamenala najmenšiu zmenu v stavbe príbehu od prvej animovanej verzie. Obe rozprávky sa však výrazne líšia záverom od literárnej rozprávky, v ktorej sa malá morská víla stane dcérou vetra a nenaplní sa jej láska s princom. Záver je teda trochu smutný a tragický, to sa ale v animovanej ani v remake verzii nestane.

Remake ale za to zaznamenal významný rozdiel v reprezentácii diverzity od oboch predošlých verzií. Jedným z dejových prvkov, ktorý sa líši od predošlých rozprávok je, že keď Ariel uzavrie dohodu s Uršulou o tom, že sa stane človekom ale stratí hlas, v remake verzii si navyše na dohodu s Uršulou nepamätá a preto netuší, že musí princa Erica do troch dní pobožkať, inak prepadne Uršulinej kliatbe. Toto však nie je až takým výrazným prvkom, ktorý by narušoval pôvodný dej príbehu, i keď to mení dynamiku vzťahu medzi Ericom a Arielom, aká bola v pôvodnej verzii. Tam totiž Ariel vedela, že princa musí pobožkať, a keďže na to v remake verzii kvôli Uršulinmu zaklínadlu zabudla, nie je to jej prioritou a preto sa pointa bozku trochu vytratila (Cantet a Finger, 2023).

Ďalším rozdielom v rozprávaní tohto príbehu je, že sa diváci dozvedajú viac o postave princa Erica. V literárnej a prvej animovanej rozprávke o ňom totiž čitateľ/divák veľa nevie, teda okrem toho, že je princ, človek, a žije v kráľovstve vo svete ľudí. V literárnej predlohe má rodičov, v animovanej nie. Avšak v remake verzii má oveľa hlbší charakter. Okrem toho, že sa divák dozvedá, že je adoptívnym dieťaťom kráľovnej a kráľa je na Ericovi vidieť, že sa zaujíma o širý svet a v jeho záujme je pozitívne napredovanie a rozvíjanie kráľovstva. Tiež prejavuje veľký záujem o morský svet. Ariel má tiež viac záujmov, ako len byť s princom. Chce sa stať súčasťou ľudského sveta ako takého, a nie len tvoriť pár s princom (Cantet a Finger, 2023). Väčší rozdiel a odklon remaku od animovaného príbehu sa nachádza na konci, keď Uršula bojuje s Ariel a Ericom. V pôvodnej rozprávke je to práve Eric, kto Uršulu prebodne ostrou časťou lode a teda ju zabije. V remake rozprávke je to naopak Ariel, ktorá Uršulu presne rovnakým spôsobom zabije a zachráni tak Erica pred smrťou. V tejto zmene je možné vidieť, podobne ako pri *Tri priania pre Popolušku*, že práve ženské hrdinky sú tie, ktoré zachraňujú mužov od nebezpečenstva, a teda remake verzia Ariel nie je len pasívna

a bezbranná morská víla, ktorá čaká na záchranu od princa. Je však dôležité poznamenať, že vo všetkých troch rozprávkach zachráni malá morská víla princa, keď búrka potopí loď aj s posádkou. Topiaceho sa princa malá morská víla dopraví na breh. Táto časť deja sa nezmenila a nachádza sa aj v remake verzii.

Ako už bolo v predošlej podkapitole analyzované, táto remake rozprávka zaznamenala značné zmeny v diverzite, primárne z hľadiska reprezentácie rasy. Tieto prvky však nemajú dopad na dej príbehu alebo jeho zmenu, i keď nepochybne vidieť snahu o väčšiu reprezentáciu rôznych rás a etníc v tejto a možno aj ďalších, budúcich rozprávkach.

Peter Pan (2015), Peter Pan (1953) a Peter Pan a Wendy (2023)

Remake rozprávka *Peter Pan a Wendy* zaznamenala niekoľko odklonov v stavbe príbehu v porovnaní s pôvodnou knižnou a animovanou verziou. Medzi prvé rozdiely patrí fakt, že žiadne z dievčat – Wendy, Zvonilka, či Tiger Lily – nemajú záujem o Petra Pana z romantického hľadiska, ale berú ho skôr len ako kamaráta. V predošlých verziách sa naopak o Petra Pana dievčatá zaujímali, a práve Zvonilka bola tá, ktorá na Wendy žiarlila, pretože jej Peter Pan venoval pozornosť. Bola schopná zájsť až tak ďaleko, že prikázala Lost Boys, aby ju zostrelili z neba, keď prišla do Neverlandu. V remake verzii však Zvonilka, ktorá je síce k Wendy spočiatku skeptická, s ňou však nemá problém a naopak to vyzerá, že sú kamarátky. Tento malý prvok evokuje ženskú súdržnosť a eliminuje stereotyp ženskej rivality, ktorá sa v predošlých rozprávkach vyskytovala. Taktiež aj povaha Wendy zaznamenala zmenu. Oproti starostlivej a materinskej povahe, akú predtým preukazovala, je naopak odvážnejšia a oveľa húževnatejšia. Postavenie žien v spoločnosti sa za 70 rokov, od kedy animovaná rozprávka *Peter Pan* pôvodne vyšla, výrazne zmenilo, a teda postava Wendy v *Peter Pan a Wendy* bola viac konštruovaná do súčasnej doby. Wendy z predošlých verzií rozprávky bola reprezentáciou prototypu ženy, ktorej cieľom je vydať sa a stať sa matkou, čo bolo v minulosti pre ženy typické (Breines, 1986), ale súčasná Wendy sa tomuto prototypu vymyká.

Zmena v stavbe príbehu nastala aj v prípade zajatia dcéry náčelníka Tiger Lily Kapitánom Hookom, ktoré bolo v knižnej aj v animovanej verzii. V *Peter Pan a Wendy* to nie je Tiger Lily, ktorá sa stáva zajatcom, ale súrodenci Michael a John, a práve Tiger Lily zavedie Wendy, Lost Boys a Petra Pana ku skale, kde sú zajatí, a spoločne ich zachránia. Zase je možné vidieť, že ženská postava zachraňuje mužov a nie naopak. *Peter Pan a Wendy* dáva

postave Tiger Lily a jej klanu úplne iný nádych, aký bol v pôvodnej rozprávke. Ten bol problematický z dôvodu rasistického až hanlivého zobrazovania. Naopak remake verzia k tomu pristúpila úplne opačne, a ako už bolo spomenuté v predošlej podkapitole, ich domorodý klan je zobrazovaný kladne. Práve tento posun v diverzite má pozitívny vplyv na naráciu a ponúka tak divákovi iný pohľad na domorodcov v rozprávke; Tiger Lily nie je pasívnou zajatkyňou z rodu „menej inteligentných“ indiánov, ale naopak odvážnou a nebojácnu mladou ženou, ktorá zachraňuje ostatných. Okrem zachránenia chlapcov sa podujme aj na záchranu Petra Pana, ktorý je ranený mečom Kapitána Hooka, a pomocou bylín ho vylieči. Táto časť deja nebola v pôvodnej rozprávke prítomná.

Aj povaha Petra Pana má dopad na naráciu v *Peter Pan a Wendy*. Zatiaľ čo v predošlých verziách bol Peter Pan charizmatický mladý šibal, v remake verzii tak vykreslený nie je, a miestami je citel'né, že je miestami takmer zlý. Dôvodom je, že v *Peter Pan a Wendy* sa rieši aj vzťah medzi Petrom Panom a Kapitánom Hookom a dozvedáme sa, že Kapitán Hook bol kamarát Petra Pana (Michaelsen, 2023) a prvý člen Lost Boys, ale Peter Pan ho vyhnal z krajiny Neverland, pretože Hookovi začala chýbať jeho matka a chcel sa vrátiť domov. Hooka zachránili piráti, keď sa topil, a odvtedy vládne medzi pirátmi a Petrom Panom vojna (Matadeen, 2023).

Ďalšou zmenou v deji je moment, kedy piráti na lodi Kapitána Hooka Wendy pošlú na dosku, aby skočila z lode a zahynula. V knižnej verzii si piráti chcú Wendy nechať a na dosku poslať Lost Boys, zachráni ich Peter Pan. V animovanej rozprávke Wendy zachráni Peter Pan, a potom spoločne bojujú proti Kapitánovi Hookovi a pirátom. V remake verzii ale nastáva zmena, pretože Wendy zachráni Zvonilka namiesto Petra Pana. Podobne ako v *Malá morská víla* (2023) a *Tri priania pre Popolušku* (2021) sa stretávame so zvratom v deji, kedy je záchrankyňou žena a nie muž, ako to pre mnohé rozprávky býva typické. Ženská sila je zdôraznená aj v dialógu Wendy a Kapitána Hooka, hneď po jej záchrane, keď sa Wendy vznáša vo vzduchu. Kapitán Hook poznamená, že Wendy má chlapcovu mágiu, čím naráža na Petra Pana, a Wendy odvetí, že to táto mágia nepatrí žiadnemu chlapcovi. Mení sa tým celá konštrukcia toho, že práve Peter Pan je tým výnimočným chlapcom a záhrancom. V *Peter Pan a Wendy* sa nekladie dôraz na to, že by to mal byť práve Peter Pan, ktorý všetkých zachráni.

Dej sa v *Peter Pan a Wendy* odkláňa od animovanej verzie aj tým, že Lost Boys sa po tom,

ako odovzdajú Wendy, Johna a Michaela naspäť Darlingovcom domov, už s Petrom Panom do Neverlandu nevrátia. Takto to bolo aj v knižnej verzii. Darlingovci doma okrem svojich detí nájdu aj Lost Boys a všetkých si adoptujú. Lost Boys sa teda rozhodli vyrásť a dospieť a nevrátia sa s Petrom Panom naspäť. Pred odchodom sa Peter Pan rozpráva s Wendy a Wendy zisťuje, že Peter Pan chodieval k ich domu preto, že tam tiež sám raz žil, ale utiekol a rozhodol sa nikdy nedospieť. Vracia sa do Neverlandu sám a na konci rozprávky to vyzerá tak, že Kapitán Hook sa teší, keď Petra Pana uvidí, a divák nadobúda pocit, že môže dôjsť k ich uzmierneniu.

9. Zmena v diverzite postáv a dopad na naráciu pomocou teórie rámcovania

V predošlej kapitole boli predstavené a analyzované prvky, ktoré prešli zmenami od literárnej predlohy, animovanej/filmovej rozprávky až po remake verzie vybraných rozprávok. Po obsahovej analýze rozprávok dochádzam k záveru, že zmena diverzity v týchto rozprávkach nemá významný dopad na príbeh ako taký, ale niektoré z remake rozprávok sa od tých predošlých svojimi prvkami značne odkláňajú, a tým menia a búrajú tradície v pôvodných rozprávaniach príbehov. Tieto rozprávky rámcujú rôzne myšlienky alebo názory, ktoré budú v tejto kapitole rozobrané.

9.1 Rámcovanie diverzity v remake rozprávkach

Každá remake verzia rozprávok rozoberaných v tejto práci zaznamenala zmenu v diverzite. Táto zmena predstavuje určité rámce, ktoré sú v týchto rozprávkach utvárané. Prvou rozprávkou je *Tri priania pre Popolušku*, kde došlo k zmene diverzity postáv, a to konkrétne reprezentácii rasy a sexuality. Romantický vzťah, ktorý medzi sebou majú dvaja princovi kamaráti, nebol prítomný v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku*. Pokiaľ divák videl pôvodnú filmovú verziu rozprávky, tento prvok si určite všimne. Keďže vzťah medzi dvoma kamarátmi, ktorí sú homosexuáli, nie je hlavnou časťou deja rozprávky, je možné tvrdiť, že ide o určitú formu rámcovania. Jeden z producentov rozprávky Frederick Howard sa v čase vydanie tejto rozprávky na otázku kontroverznej záverečnej scény, kde sa dvaja kamaráti pobožkajú, vyjadril, že je rok 2021 a láska by mala byť slobodná (Fraňková, 2021). Tým vyjadril myšlienku, že žijeme v dobe, kedy by si ľudia mali môcť slobodne vybrať, koho budú milovať, nezávisle na pohlaví. V súčasnosti sa produkuje mnoho filmov a seriálov, kde sa vyskytujú homosexuálne postavy, a teda môže ísť o istý trend súčasnosti a búranie zábran, kedy boli takéto vzťahy mediálne tabuizované. Avšak nie je úplne bežné, že sa takéto postavy nachádzajú v rozprávkach, ktoré už majú pôvodnú verziu s definovanými postavami a vzťahmi, na ktoré sú diváci zvyknutí. Seifert (2015) argumentuje, že pri požiadaní o definíciu rozprávky by väčšina ľudí okamžite spomenula pojmy ako napríklad láska, teda heterosexuálna láska. Práve preto je romantický vzťah princových kamarátov trochu kontroverzný; v rozprávke *O Popoluške* žiadni kamaráti neboli, v *Tri oriešky pre Popolušku* medzi kamarátmi takýto vzťah nebol a navyše nemá žiadny dopad na samotný dej rozprávky; nemení nič na tom, že Popoluška je vychovávaná macochou, že je ponižovaná,

že nájde zázračné oriešky, alebo že skončí s princom a tak zažijú svoj šťastný koniec. Je teda možné tvrdiť, že v rozprávke *Tri priania pre Popolušku* ide o zdieľanie myšlienky ľudí podporujúcich diverzitu sexuality a jej následné rámcovanie.

Ďalším rámcom je nezávislosť ženy, hlavnej hrdinky Popolušky, na mužskej pomoci. I keď bola Nĕmcovej Popoluška odhodlaná porušiť macochine pravidlá a filmová Popoluška v československej verzii bola tiež emancipovaná a proaktívna, nórska Popoluška posunula túto emancipáciu na iný level. Miestami je počas sledovania rozprávky cítiť, akoby bola povaha Popolušky prezentovaná trochu nasilu. Popoluška je jednoznačne prezentovaná feministicky, avšak nie spôsobom, akým je prezentovaná československá Popoluška. Táto Popoluška totiž na konci príbehu heroicky zachráni princa, ktorý by bez jej zásahu zrejme pád z mostu neprežil. Následne princa sama vlastnou silou vytiahne na most. Tu je možné vidieť rámec toho, ako si Popoluška poradí sama, bez ohľadu na to, či jej pomôže nejaký muž alebo nie. Túto skutočnosť teda považujem za ďalší rámec, ktorý môžeme v rozprávke nájsť.

V remake rozprávke *Malá morská víla* sa síce nezmenila sexualita žiadnej z postáv, avšak reprezentácia rasy zaznamenala značnú zmenu. Je to taktiež jedna z rozprávok, kde v jej remake verzii nedošlo k žiadnej výraznej zmene rozprávania príbehu a prvky rozprávky sa výrazne nemenili, ak si odmyslíme záver literárnej rozprávky od Andersena. Je však očividné, že postavy v remake verzii stvárajú rôzne rasy a etnicity, ako už bolo spomenuté v predošlej kapitole. Zjavným zámerom rozprávky bola inklúzia rasy. Práve túto myšlienku podporujú nie len herci, ale aj producenti rozprávky. Napríklad podľa slov producenta remaku Roba Marshalla, bolo ich cieľom poukázať na to, aby sa ľudia nebáli niekoho, kto nie je ako oni (Chi, 2023); tým zjavne narážali na rasistickú kritiku, ktorú rozprávka dostala. Taktiež producenti tvrdia, že na kastingu pre rolu Ariel videli každého prihláseného uchádzača a každé etnikum, ale Halle Bailey zažiarila najviac. Podľa producentov spoločnosť Disney ani na sekundu nezaváhala, či má hlavnú rolu stvárniť herečka, ktorá nie je beloška (Chi, 2023). Hlavná herečka stvárajúca Ariel sa taktiež vyjadrila k pozitívnemu ohlasu rodín, ktoré zdieľali potešujúce videá svojich detí, ako sledujú Ariel, ktorá sa im podobá: „*Len dúfam, že vedia, že sú toho hodní a že si zaslúžime byť v týchto priestoroch*³⁶. *Dúfam, že sa cezo mňa uvidia na obrazovke*“ (Chi, 2023, odst. 4). Pri pozeraní rozprávky

---

³⁶ Halle Bailey narážala na mediálny priestor vo forme reprezentácie ľudí inej farby pleti vo filmoch, akými je aj napríklad *Malá morská víla*

divák skutočne vníma, že postavy sú rôznorodé a predstavujú rozličné rasy a etnicity. Diváci sa môžu nájsť v postavách pretože si povedia, že tá alebo iná postava vyzerá ako oni.

Rasovú reprezentáciu v rozprávke *Malá morská víla* preto považujem za hlavný rámec; i keď skutočnosť, že Ariel vyzerá inak ako v pôvodnej rozprávke *Malá morská víla* (1989), nemá žiadny dopad na vývoj postavy alebo príbehu, je vidieť snahu o väčšiu inklúziu ľudí rôznej rasy a etnicity a je možné to považovať za jeden z hlavných cieľov tohto remaku. Faktom je, že žijeme v dobe, kedy sa vo filmovom priemysle čoraz viac kladie dôraz na väčšiu inklúziu rasy, pohlavia, sexuality a podobne, a po mojej analýze remake rozprávky *Malá morská víla* usudzujem, že ani táto rozprávka nie je výnimkou.

Podobne ako aj v rozprávke *Tri priania pre Popolušku*, aj v *Malej morskej víle* nachádzame rámec nezávislej hlavnej hrdinky, ktorá nepotrebuje mužskú pomoc a naopak ona je tou záchrankyňou. I keď Ariel v remake verzii nie je často vykresľovaná ako absolútne nezávislá hrdinka, na konci deja pri boji so zlou Uršulou je to práve ona, ktorá zachráni princa Erica, a nie naopak, ako to je v pôvodnej verzii. Podobne ako aj v *Tri priania pre Popolušku* môžeme vidieť istý model, ktorý narúša tradičné naráciu princeznej/hlavnej hrdinky, ktorú zachráni princ/jej láska. V oboch týchto rozprávkach je to práve princezná/hlavná hrdinka, ktorá svojej láske príbehne na pomoc. Mnohé štúdie poukazujú na to, že Disney rozprávky boli kritizované z dôvodu negatívneho zobrazovania žien, špecificky princezien, ktoré boli zhruba do roku 2000 prezentované ako pasívne a vykresľovali skôr tradičné domáce role. Neboli predstavené ako postavy, ktoré sa podieľali na akýchkoľvek záchranných činnostiach. I keď sa reprezentácia princezien v 90. rokoch líšila od tradičných reprezentácií z 30. alebo 50. rokov, novšie štúdie naznačujú, že viditeľný zlom nastal po roku 2009, kde bolo vidieť, že postavy princezien sú viac androgynne, teda že vykazujú rovnaké prejavy mužských a ženských vlastností, zúčastňujú sa viac na záchranných činnostiach a inak vnímajú romantické vzťahy, pričom niektoré princezné takéto vzťahy úplne odmietajú. I keď tieto „nové“ princezné nie sú dokonalé, predstavujú ženské postavy, ktoré sa oveľa viac hodia do modernej doby (Hine et al., 2018). V prípade Ariel v remake rozprávky *Malá morská víla* vidíme princeznú, ktorá sa nebojí zachrániť princa, avšak stále si ponecháva romantickú náklonnosť voči princovi, s ktorým túži tvoriť pár. Oproti nórskej Popoluške v *Tri priania pre Popolušku* je postava Ariel taktiež svojím spôsobom nezávislá, avšak nenarúša celkový charakter postavy Ariel z pôvodnej rozprávky.

V poslednej analyzovanej rozprávke *Peter Pan a Wendy* je taktiež možné identifikovať niekoľko rámcov. Prvým rámcom je, podobne ako pri predošlých rozprávkach, reprezentácia diverzity. Ako už bolo spomenuté, samotný Peter Pan, Zvonilka, piráti, či členovia (teraz už aj členky) Lost Boys sú stvárnení hercami rôznej farby pleti. Oproti pôvodnej animovanej rozprávke, ktorá bola miestami rasistická, je vidieť, že sa producenti snažili nastoliť iný druh agendy, ktorý jednoznačne zahŕňa väčšiu inklúziu. Táto inklúzia je neprehliadnuteľná, keďže došlo k zmene farby pleti, gendru³⁷, či zdravotného postihnutia. Zdá sa, že cieľom je poukázať na to, že postavy v rozprávke nemajú byť definované jednou, ustálenou charakteristikou, ale môže nimi byť hocikto nezávisle na rase či pohlaví. Podľa jedného z režisérov rozprávky napríklad inklúzia ženského pohlavia medzi Lost Boys nič na rozprávke nemení a by filmy mali byť pre všetkých. Ďalej tvrdí, že je to stále rovnaký príbeh, na ktorom všetci vyrastali (Shayo, 2023). Herečka, ktorá stvárňuje Zvonilku v *Peter Pan a Wendy* sa tiež vyjadrila v prospech inklúzie; podľa nej rozšírenie diverzity neohrozuje kvalitu príbehu ale naopak, slúži ako magické prepojenie toho, že príbehy, ktoré všetci milujeme, teraz ovplyvnia oveľa viac ľudí³⁸ (Valdez, 2023). V *Peter Pan a Wendy* je teda zjavné, že rasu či pohlavie rozprávka rámcuje ako koncept, ktorý nie je pre postavy nutne vopred určený ale naopak, že každý môže byť tým, čím chce.

Ďalším rámcom, ktorý sa nachádza v rozprávke *Peter Pan a Wendy* je takisto ako v predošlých rozprávkach, silná nezávislosť ženskej hrdinky, v tomto prípade hlavne Wendy, ktorá sa povahovo od pôvodnej Wendy líši. Nastáva teda situácia, že i napriek tomu, že sa postava nezmenila z hľadiska rasy alebo sexuality, určité črty a rámce prenikli do jej postavy a predefinovali ju. Ako bolo v predošlej kapitole vysvetlené, Wendy je v rozprávke *Peter Pan a Wendy* odvážna, húževnatá, sebestačná, miestami drzá, a odhodlaná zachrániť ostatných v núdzi. I keď na týchto vlastnostiach nie je nič zlé, pri sledovaní a analyzovaní jej postavy v rozprávke to občas pripadá trochu silené. Okrem samotnej povahy Wendy definujú aj jej činy, medzi ktoré patrí napríklad aj záchrana Petra Pana, a teda aj tu nastáva obrat v udalostiach, podobne ako v *Malá morská víla*, kde ženská postava zachráni mužského hrdinu v situáciách, kde to pôvodne bolo naopak. Čo však ešte môžeme vidieť v prípade Wendy je, že keď Kapitánovi Hookovi odmietavým tónom odvetí „táto mágia nepatrí žiadnemu chlapcovi“, je trochu cítiť, ako keby bolo niečo zlé na tom, keby mágia

---

³⁷ Členovia Lost Boys nie sú výhradne chlapci, ale aj dievčatá

³⁸ V zmysle, že ľudia rôznych rás a etnicít sa dokážu s postavami v príbehu stotožniť a preto na nich má diverzita vo filmoch pozitívny dopad

patrila chlapcovi, teda Petrovi Panovi. Všeobecne je pri remake verzii Wendy vidieť istý rámec toho, že dievčatá či ženy nepotrebujú mužskú pomoc či záchranu a vystačia si samé.

Zároveň nám pri všetkých rozprávkach v spojení s rámcom nezávislej ženskej hrdinky vzniká ďalší, opozitný rámec, z ktorého teda vyplýva to, že rozprávkový mužský hrdina nutne nereprezentuje záchrancu ženskej hrdinky/princeznej. Toto teda môžeme považovať za myšlienku, že dievčatá nečakajú na záchranu od chlapca/muža. Od nich sa teda zároveň istým spôsobom ani záchrana neočakáva.

Zo všetkých analyzovaných rozprávok teda nachádzame rámce, ktoré sa vyskytujú v **remake** verziách, a nimi sú:

- **Prezentovanie a podporovanie rozšírenej diverzity v rozprávkových postavách, konkrétne rasa a etnicita, sexualita, či zdravotné postihnutie**, a teda že aj existujúce a rokmi zaužívané rozprávkové postavy môžu byť:
  - stvárnené ľuďmi/postavami inej farby pleti/etnicity, ako pôvodne boli
  - môžu mať inú sexuálnu orientáciu, akú mali pred tým
  - môžu mať zdravotné postihnutie/znevýhodnenie, ktoré pred tým nemali
- **Nezávislosť ženskej hrdinky**, ktorá je sebestačná a nepotrebuje záchranu; naopak, záchranu poskytuje ona
- **Hlavný hrdina, chlapec/muž, nemusí nutne byť záchrancom ženskej hrdinky/princeznej**, ako to bolo v rozprávkach častokrát zaužívané
- **Záchrana ako taká nemusí záležať na pohlaví**, vzniká rámec, že **niekto** však zachránený/á byť môže, v iných prípadoch musí

9.2 Vplyv identifikovaných prvkov diverzity na naráciu

Ako už bolo v tejto práci spomínané, dané prvky v zmene diverzity, ktoré boli v rozprávkach identifikované, nemajú dopad na naráciu. Kubíček et al. (2013) sa vo svojej knihe *Naratologie: Strukturální analýza vyprávění* odkazujú na francúzskeho literárneho teoretika Rolanda Barthesa, ktorý rozlišuje dva typy udalostí³⁹ a ich vzťah k rozprávaniu príbehu.

---

³⁹ Udalosť Kubíček et al. (2013) definujú ako najmenšiu stavebnú jednotku príbehu, ktorú definuje zmena stavu. Navyše je udalosť spojená s postavou.

Týmito typmi udalostí sú:

- **jadrová udalosť**, ktorá je dôležitá pre ustanovovanie príbehu, a jej vynechanie by znemožnilo príbeh rozprávať.
- **satelitná udalosť**, ktorú je možné z rozprávania príbehu vypustiť bez toho, aby príbeh zaznamenal nejaké zmeny.

V príklade remake rozprávky *Tri priania pre Popolušku* môžeme niektoré identifikované prvky spojené s diverzitou považovať za satelitné udalosti. To, že princovi kamaráti si počas príbehu prejavujú istú náklonnosť alebo dokonca to, že sa na záver pobožkajú, nemení jadro príbehu. Keby sa táto udalosť nestala, rozprávka by stále bola identifikovaná ako rozprávka o Popoluške. Takisto udalosť, kedy Popoluška zachráni princa na moste a zažije stret s macochou, môže byť považovaná za satelitnú. Ak by sa táto udalosť nestala, musel by sa však príbeh rozuzliť a zakončiť, aby princ skončil s Popoluškou.

V rozprávke *Malá morská víla* (2023) nedochádza k zásadným odklonom od rozprávania príbehu, ale niektoré prvky diverzity sa v príbehu vyskytujú navyše. Napríklad prítomnosť princovej matky, ktorá je tmavšej farby pleti, dodáva príbehu nové informácie. Aj toto však môžeme považovať za satelitnú udalosť, pretože keby sa princovi rodičia v rozprávke neobjavili, príbeh by stále fungoval. Keby sa však z príbehu odstráni jadrová udalosť, napríklad taká, že Ariel by neuzavrela zmluvu z Uršulou a nestratila hlas, alebo že by Ariel nebola zamilovaná do princa a nechcela byť súčasťou ľudského sveta, už by sa to nedalo rozprávať ako známy príbeh o malej morskej víle.

Peter Pan a Wendy sa v niektorých prvkoch deja od predošlých verzií líši, a to napríklad nezáujmom o Petra Pana zo strany Wendy a Zvonilky z romantického hľadiska. Ani táto situácia však nemá dopad na dej, pretože aj keď je tento vzťah skôr kamarátsky, stále je príbeh identifikovaný ako tá istá rozprávka. Takisto zajatie chlapcov, Johna a Michaela namiesto dcéry náčelníka Tiger Lily, a teda zámena pohlavia „obete“ v tejto časti deja, nemá na dej dopad, ale ak by sa táto scéna v príbehu vôbec nestala, mohla by spôsobiť to, že by naráciu rozprávky bolo skrátene alebo neúplné, pretože by za touto udalosťou už nenasledovala ďalšia udalosť, a teda boj medzi pirátmi a deťmi. Preto je túto udalosť možné do istej miery považovať za jadrovú.

Je teda možné vidieť, že bez niektorých udalostí, ktoré obsahujú napríklad prejavy

náklonnosti homosexuálnej lásky či záchranu muža ženou, by príbeh fungoval rovnako a odobranie takejto udalosti by na naráciu nemalo žiadny dopad. Naopak udalosti, v ktorých došlo napríklad k zmene pohlavia osoby v danej situácii, by mohli narušiť naráciu, ak by boli tieto udalosti z príbehu vymazané. To, či je postava inej farby pleti/pohlavia, akou bola v pôvodnej rozprávke, taktiež na dej z hľadiska rozprávania vplyv nemá, pretože ju stále vďaka kľúčovým, jadrovým udalostiam vieme identifikovať ako tú istú rozprávku.

10. Zhrnutie výsledkov a pohľad autorky

Rozprávky analyzované v tejto diplomovej práci zaznamenali zmenu diverzity v porovnaní s predošlou literárnou alebo animovanou/filmovou verziou. Je dôležité vnímať to, že tak isto ako sa vyvíja spoločnosť, vyvíja sa aj jej obraz tak, aby reflektoval súčasnosť. Negatívne stereotypy neboli a nie sú v poriadku, avšak v treba chápať, že sa k nim v minulosti pristupovalo inak, ako k nim v súčasnosti pristupujeme my. Tak ako sa meníme my, menia sa aj rozprávky.

V analyzovaných rozprávkach došlo k zmene v reprezentácii a inklúzii diverzity, a teda na základe analýzy je možné poskytnúť odpovede na hlavné výskumné otázky:

1) *Ako je v pôvodných rozprávkach a ich remake verziách zobrazovaná diverzita?*

Rasa a etnicita: Zatiaľ čo v niektorých pôvodných rozprávkach bola reprezentácia inej než bielej rasy neprítomná alebo minimálna, remake verzie ponúkli oveľa širšie spektrum zobrazenia rasy. Navyše, z hľadiska rasy sa vyskytovali v knižnej aj animovanej rozprávke *Peter Pan* negatívne stereotypy voči domorodým obyvateľom ostrova. Tieto stereotypy sa v remake verzii nenachádzali, išlo o snahu lepšie reprezentovať danú menšinu a postava Tiger Lily bola dokonca stvárnená herečkou, ktorá je pôvodu Kriov, teda domorodých obyvateľov Severnej Ameriky. Najviditeľnejším posunom v zmene rasy bola práve *Malá morská víla*, kde hlavná hrdinka Ariel je černoška a jej sestry sú rôznych rás/etníc, čo je významný rozdiel od literárnej aj prvej animovanej predlohy. Ďalej sa zmenil aj *Peter Pan*, ktorý sa svojím tmavším vzhľadom od svojich predchodcov líši. Niektoré rozprávky zamenili rasu už existujúcich vedľajších postáv z belochov na iné rasy/ethnicity, nie však naopak. Najviditeľnejšia zmena v rase a etnicite sa vyskytovala v remake verziách rozprávok a oproti literárnej predlohe sa rasa v prvej animovanej/filmovej verzii nemenila.

Gender: V rozprávkach naprieč verziami nenastala v hlavných postavách zmena genderu (napríklad, že by malá morská víla bola muž), avšak niektoré postavy, akými sú napríklad *Lost Boys* v rozprávke *Peter Pan*, zaznamenali zmenu genderu, kde už to nie je čisto skupinka chlapcov, ale sú v nej aj dievčatá. Gender sa ale transformoval v tom, že hlavné hrdinky z literárnych a animovaných/filmových rozprávok už nie sú len pasívnymi, domácimi ženami, ktorých primárnym cieľom je nájsť lásku. V remake verziách majú aj iné záujmy, sú emancipované a dokážu zachrániť ostatných. Taktiež mizne ženská žiarlivosť a rivalita,

ktorá bola jednou z charakteristík ženských stereotypov v rozprávkach. Naopak mužský gender nezaznamenal prílišnú zmenu, hlavné postavy/princovia sú uznávaní vodcovia, muži, šikovní, avšak dovoľujú ženským polovičkám, aby ich v niektorých situáciách zachránili, čím búrajú stereotyp toho, že len žena je tá, ktorá musí byť zachránená.

Sexualita: V pôvodných literárnych a animovaných/filmových rozprávkach sa nevyskytovala iná než heterosexuálna láska/náklonnosť. Sexualita zaznamenala posun len v remake verzii *Tri priania pre Popolušku*, kde sa vyskytuje homosexuálny vzťah medzi princovými kamarátmi. Takýto vzťah v rozprávke *Tri oriešky pre Popolušku* neexistoval, v rozprávke *O Popoluške* sa tieto postavy dokonca nevyskytovali. Tento vzťah však nehraje v príbehu rolu a nie je skúmaný do hĺbky. V iných analyzovaných rozprávkach nenachádzame iné ako heterosexuálne romantické vzťahy. Tu teda nenastal významný posun v diverzite a nachádzame ho len v jednej z analyzovaných rozprávok.

Zdravotné postihnutie: V pôvodných literárnych či animovaných/filmových rozprávkach sa nenachádzajú postavy so zdravotným postihnutím alebo znevýhodnením, ale napríklad pri malej morskej víle môže jej plutva symbolizovať prekážku za cestou stať sa človekom. Kapitán Hook v rozprávke *Peter Pan* nemá ruku ale hák a je zápornou postavou, čo podporuje tradičné stereotypy o tom, že takéto postavy sú zlé. Inklúzia postáv so zdravotným postihnutím/znevýhodnením sa vyskytovala v dvoch remake rozprávkach, a tými sú *Tri priania pre Popolušku*, kde sa vyskytuje sluha bez ruky a *Peter Pan a Wendy*, kde jeden z členov Lost Boys má Downov syndróm. Oproti negatívnym stereotypom zobrazovania postáv so zdravotným postihnutím, ktorými sú napríklad mrzáci, poľutovaniahodné postavy či zlé postavy, má táto inklúzia zdravotného postihnutia v remake verziách skôr pozitívny dopad na vnímanie tejto minoritnej skupiny a pomáha k jej lepšej reprezentácii, keďže postavy nijako neponižuje, naopak ich zobrazuje ako plnohodnotných členov danej spoločnosti/skupiny.

1) Aký vplyv má zmena v diverzite v remake rozprávkach na dej alebo postavy príbehu?

Analyzované prvky diverzity, ktoré sa v remake rozprávkach objavili, nemajú dopad na naráciu príbehu alebo správanie/vlastnosti daných postáv. Skutočnosť, že princovi kamaráti sú homosexuáli nemení na príbehu o Popoluške nič, pretože ak by táto skutočnosť v rozprávke nebola, príbeh by bol stále identifikovaný ako príbeh o Popoluške. Zmena v rasovej a etnickej reprezentácii postáv taktiež nemení dej alebo charakter postavy, pretože

rozprávka vychádza z predlohy a predošlých verzií, prípadne je obohatená o rozšírený dej, ten sa ale však netočí okolo diverzity, či už teda rasy, etnicity, sexuality, alebo zdravotného postihnutia. Aspekt, ktorý do nejakej miery mení rozprávanie príbehu je zmena genderu ako takého, kedy namiesto princa je záchrankyňou hlavná hrdinka/princezná, avšak tu nedochádza k zmene udalosti ako takej, ale iba toho, kto koho zachraňuje. Toto platí aj pre rozprávku Peter Pan a Wendy, kde sú zamenené roly toho, kto koho zachraňuje, avšak rozprávka nasleduje dej, ktorý sa vyskytuje aj v predošlých verziách. Výnimkou je rozprávka *Tri priania pre Popolušku*, kde sa vyskytuje nová scéna, kde Popoluška na moste zachráni princa. Táto scéna však v pôvodných rozprávkach neexistuje a tak keby v remake verzii nebola, príbeh by bol stále identifikovateľný ako príbeh o Popoluške. Nepochybne však táto scéna ponúka silnejšie vnímanie feministickej Popolušky a keby táto scéna v remake rozprávke nebola, musel by sa príbeh rozuzliť a zakončiť aj bez tejto časti deja.

I keď zmena diverzity bola vo všetkých remake rozprávkach viditeľná, neumožnila postave preskúmať nové zákutia alebo ju neukázala v inom svetle. Na jednej strane má táto diverzita pozitívny vplyv na reprezentáciu, ale limituje postavu do rovnakého scenáru. Analyzovaná diverzita neposkytla v remake rozprávkach postavám priestor na to, aby sa nejak výnimočne vyvíjali alebo reprezentovali danú menšinu do hĺbky, a preto túto diverzitu považujem skôr za trend, ktorý sa snaží rámcovať myšlienky diverzity, v niektorých prípadoch ide napríklad už o spomínaný „race-swapping“. Homosexuálny vzťah, ktorý sa v rozprávke nachádzal, v príbehu nezohrával rolu a tiež je teda možné tvrdiť, že išlo len o reprezentáciu inej sexuality v tradičných rozprávkach, a teda tiež nasledovanie trendu. Avšak v prípade zobrazenia zdravotného postihnutia ide skôr o pozitívnu reprezentáciu, ktorá slúži ako adekvátne zobrazenie ľudí tejto minority bez zosmiešňovania alebo očierňovania postáv.

Je viditeľné, že remake rozprávky vytvorené v súčasnej dobe sa dosť odlišujú od rozprávok z predošlých dekád. Experimentujú s reprezentáciou diverzity a tým sa snažia odzrkadľovať jej súčasné vnímanie v spoločnosti; diverzita je viac akceptovaná, vnímaná, a preto je trendom ju aj stvárňovať v rozprávkach či filmoch.

Reprezentácia a inklúzia sú nesmierne dôležité či v spoločnosti, filmoch alebo rozprávkach, avšak je tu potenciál a priestor pre nové, nepreskúmané postavy a príbehy, ktoré dokážu dať hlas hrdinom a hrdinkám reprezentujúcim rôzne rasy a etnicity, gender, sexualitu či zdravotné postihnutie do miery, ktoré im remake verzie známych príbehov nedokážu

ponúknuť. Preto si myslím, že by sa mal dávať priestor novým rozprávkam, ktoré budú sledovať príbehy nových, unikátnych postáv, ktoré dokážu do hĺbky skúmať daný aspekt diverzity, či už pôjde o sexualitu, rasu a etnicitu, alebo postavu so zdravotným postihnutím.

Záver

Cieľom tejto práce bolo porovnať, ako sa zmenila diverzita v rôznych verziách vybraných rozprávok naprieč časom a ako táto zmena dopadá na naráciu príbehu či postavy.

V teoretickej časti práce som sa sústredila na koncept rozprávky s dôrazom na jej definície, významy a vzťah k filmu. Ďalej som pozornosť venovala pojmu diverzita, ktorý je skutočne široký a obsahuje rôzne podkategórie. Tými, ktoré som skúmala boli rasa a etnicita, gender, sexualita a zdravotné postihnutie. Ďalej som sa sústredila na pojem remake, keďže remake rozprávky tvorili značnú časť mojej výskumnej vzorky a práve tieto rozprávky zaznamenali najväčší posun v diverzite oproti svojim literárnym a animovaným/filmovým predchodcom.

V metodologickej časti som predstavila teórie, s ktorými som pracovala, a boli nimi komparatívna obsahová analýza a teória rámcovania, ale aj hlavné výskumné otázky, ciele, a vysvetlila som, prečo som si vybrala dané výskumné vzorky, ktoré som taktiež v tejto časti predstavila.

Vo výskumnej a zároveň poslednej časti tejto diplomovej práce som sa venovala samotnej analýze vybraných rozprávok, ktorými boli: *O Popoluške*, *Tri oriešky pre Popolušku*, *Tri priania pre Popolušku*, *Malá morská víla* (1955), *Malá morská víla* (1989), *Malá morská víla* (2023), *Peter Pan* (2015, text z 1911), *Peter Pan* (1953), a *Peter Pan a Wendy* (2023). Analýza najskôr skúmala a vymenovala prvky diverzity, ktoré sa v rozprávkach nachádzali a pomocou obrázkov a tabuliek naznačila rozdiely v čase v rôznych kategóriách diverzity. Ďalšou podkapitolou výskumnej časti bola zmena v stavbe príbehu. Táto zmena bola v neskoršej kapitole analyzovaná v zmysle toho, ako sa zmenila narácia v dôsledku zmeny diverzity za pomoci teórie rámcovania. Načrtla som niekoľko rámcov, ktoré v remake verziách vznikajú, a nimi sú: 1) Prezentovanie a podporovanie rozšírenej diverzity v rozprávkových postavách, konkrétne rasa, sexualita, či zdravotné postihnutie, a teda že aj existujúce postavy môžu byť: stvárnené ľuďmi/postavami inej farby pleti, ako pôvodne boli, môžu mať inú sexuálnu orientáciu, akú mali pred tým, a môžu mať zdravotné postihnutie/znevýhodnenie, ktoré pred tým nemali; 2) Nezávislosť ženskej hrdinky, ktorá je sebestačná a nepotrebuje záchranu; naopak, záchranu poskytuje ona; 3) Hlavný hrdina muž nemusí byť záchranca; 4) Niekoľko zachránený byť môže/musí. Ďalej som tieto prvky, ktoré vznikli, identifikovala v súvislosti s dopadom na naráciu, a to som si dopomohla typmi udalostí podľa Rolanda Barthesa, a teda jadrovými a satelitnými udalosťami.

Argumentujem, že identifikované prvky nemajú v takmer všetkých prípadoch dopad na naráciu príbehu, výnimkou môže byť nová dejová situácia v rozprávke *Tri priania pre Popolušku*. Inak však tieto prvky príbeh ani postavy nemenia.

Ako už bolo spomenuté v tejto práci, tvorcovia remakov majú rôzne motivácie k ich výrobe, či už ide o nostalgiu, väčšie investovanie do špeciálnych efektov alebo hereckého obsadenia. V prípade rozprávok môže ísť o módnny remake, kedy sa tvorcovia snažia pomocou zahrnutia súčasných hnutí a trendov reflektovať súčasnú dobu. Taktiež môže ísť o snahu tvorcov opäť divákovi priniesť príbeh, ktorý majú radi a na ktorý sú zvyknutí, len v novej forme. V záverečnom zhrnutí práce argumentujem, že diverzita v remake rozprávkach slúži k lepšej reprezentácii menšín a je skôr pozitívnym prvkom takejto reprezentácie. Avšak, táto diverzita nemá dopad na zmenu príbehu či postavy, a neponúka postave priestor sa hlbšie rozvinúť. Ide teda skôr o určitý trend, ktorého cieľom je inklúzia postáv rôznej rasy či etnicity, sexuality, a zdravotného postihnutia v už zaužívanej rozprávke. Limituje to však postavy k rovnakým vlastnostiam a činom, nedáva to postave možnosť hlbšieho poznania. I napriek porozumeniu motivácie pre točenie takýchto remake rozprávok si myslím, že by sa takéto remaky, ktoré postavám a príbehom okrem očividnej diverzity neponúkajú nič nové a teda nasledujú trend, točiť nemali. Namiesto toho by mal vzniknúť priestor pre nové postavy, ktoré budú zástupcami rôznych aspektov diverzity a poskytnú tak priestor pre príbehy, ktoré dovoľia postavám lepšie reprezentovať a preskúmať diverzitu v hlbšom význame.

Summary

The aim of this thesis was to compare how diversity has changed in different versions of selected fairy tales over time and how this change impacts the story's narration and characters.

In the theoretical part of the thesis, I focused on the concept of the fairy tale, emphasizing its definitions, meanings, and relation to film. Additionally, I examined the concept of diversity, which is truly broad and encompasses various subcategories. The ones I studied were race and ethnicity, gender, sexuality, and disability. I also focused on the concept of the remake, as remake fairy tales constituted a significant part of my research sample and these tales experienced the greatest shift in diversity compared to their literary and animated/film predecessors.

In the methodological part, I introduced the theories I worked with, which were comparative content analysis and framing theory, as well as the main research questions, objectives, and explained why I chose the specific research samples, which I also presented in this section.

In the research and final part of this thesis, I conducted an analysis of the selected fairy tales, which included: *About Cinderella*, *Three Nuts for Cinderella*, *Three Wishes for Cinderella*, *The Little Mermaid* (1955), *The Little Mermaid* (1989), *The Little Mermaid* (2023), *Peter Pan* (2015, text from 1911), *Peter Pan* (1953), and *Peter Pan & Wendy* (2023). The analysis first examined and listed the elements of diversity found in the fairy tales and indicated differences over time in various categories of diversity using images and tables. Another subchapter of the research part was the change in story structure. This change was later analyzed in terms of how the narrative changed due to the shift in diversity using framing theory. I outlined several frameworks that emerge in remake versions, which are: 1) Presenting and supporting increased diversity in fairy tale characters, specifically race, sexuality, or disability, meaning that existing characters can be portrayed by people/characters of a different skin color than originally, have a different sexual orientation than before, and have a disability/disadvantage they did not have before; 2) The independence of the female heroine, who is self-sufficient and does not need rescuing; instead, she provides rescue; 3) The male protagonist does not have to be the rescuer; 4) Someone can/must be rescued. I further identified these emerging elements in relation to their impact on the narrative, assisted by Roland Barthes' types of events, namely nuclear

and satellite events. I argue that the identified elements do not impact the narrative in most cases, with the exception of a new plot situation in the fairy tale *Three Wishes for Cinderella*. Otherwise, these elements do not change the story or characters.

As mentioned in this work, creators of remakes have various motivations for their production, whether it's nostalgia, greater investment in special effects or cast. In the case of fairy tales, it can be a fashionable remake, where creators attempt to reflect the current times by including contemporary movements and trends. It can also be an attempt by creators to bring back a beloved story to audiences in a newer form. In the final summary of the work, I argue that diversity in remake fairy tales serves to better represent minorities and is generally a positive element of such representation. However, this diversity does not impact the change in story or characters and does not offer the character space to develop more deeply. It is therefore more of a trend aimed at including characters of different races or ethnicities, sexuality, and disabilities in already established fairy tales. However, this limits the characters to the same traits and actions, not allowing the character deeper understanding. Despite understanding the motivation for creating such remake fairy tales, I believe that such remakes, which offer nothing new to characters and stories except for obvious diversity and thus follow a trend, should not be made. Instead, there should be room for new characters that represent various aspects of diversity and thus provide space for stories that allow characters to better represent and explore diversity in a deeper sense.

Použitá literatura

- ANAND, Baljeet Kaur. Fairytales, Disabilities and Social Consciousness: Readings in Amanda Leduc's *Disfigured: On Fairy Tales, Disability, and Making Space*. Online. *Literary Voice*. 2023, roč. 1, č. 1, s. 10-15. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.59136/lv.2023.1.1.102>. [cit. 2024-06-18].
- APA DICTIONARY OF PSYCHOLOGY. *Diversity*. Online. American Psychological Association. Dostupné z: <https://dictionary.apa.org/diversity>. [cit. 2024-06-12].
- AYUNI, Putri Qurota. Determining Moral Value in Movies: An Analysis of the Movie "Onward." Online. *Journal of Linguistics and Social Science*. 2023, roč. 1, č. 2, s. 27-32. ISSN 2987-3916. Dostupné z: <https://ejournal.radenintan.ac.id/index.php/JLSS/article/view/18336>. [cit. 2024-06-16].
- BARKER, Jennifer L. Hollywood, Black Animation, and the Problem of Representation in "Little Ol' Bosko" and "The Princess and the Frog." Online. *Journal of African American studies (New Brunswick, N.J.)*. 2010, roč. 14, č. 4, s. 482-498. ISSN 1559-1646. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12111-010-9136-z>. [cit. 2024-06-15].
- BEGUM, Shakira. He Said, She Said: A Critical Content Analysis of Sexist language used in Disney's *The Little Mermaid* (1989) and *Mulan* (1998). Online. *Journal of international women's studies*. 2022, roč. 23, č. 1, s. 1-23. ISSN 1539-8706. Dostupné z: <https://www-proquest-com.ezproxy.is.cuni.cz/docview/2627991041?accountid=195367&forcedol=true&pq-origsite=primo&sourcetype=Scholarly%20Journals&forcedol=true#>. [cit. 2024-12-06].
- BENHAMOU, Eve. From the Advent of Multiculturalism to the Elision of Race: The Representation of Race Relations in Disney Animated Features (1995-2009). Online. *Exchanges (Coventry)*. 2014, roč. 2, č. 1, s. 153-167. ISSN 2053-9665. Dostupné z: <https://doi.org/10.31273/eirj.v2i1.106>. [cit. 2024-06-14].
- BENSHOFF, Harry M. a GRIFFIN, Sean. *America on Film: Representing Race, Class, Gender, and Sexuality at the Movies*. 3. John Wiley, 2021. ISBN ISBN 978-1-118-74365-2.
- BILGE, Nurhayat; MARINO, Maria Ines a WEBB, Lynne M. Definitions of Ethnicity in Communication Scholarship: A New Perspective. Online. *The Howard journal of communications*. 2021, roč. 32, č. 3, s. 213-234. ISSN 1064-6175. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10646175.2021.1871869>. [cit. 2024-06-14].
- BLAIR, Elizabeth. *Peter Pan still hasn't grown up, but Tiger Lily has changed*. Online. NPR. 2023. Dostupné z: <https://www.npr.org/2023/05/07/1173022370/peter-pan-and-wendy-tiger-lily-disney>. [cit. 2024-12-09].
- BREINES, Wini. The 1950s: Gender and Some Social Science. Online. *Sociological inquiry*. 1986, roč. 56, č. 1, s. 69-92. ISSN 0038-0245. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1986.tb00076.x>. [cit. 2024-12-14].

BULLEN, Elizabeth a SAWERS, Naarah. The Fairy Tale Police Department: Hybridity, the Transnational Television Fairy Tale, and Cultural Forms. Online. *Marvels & tales*. 2017, roč. 31, č. 1, s. 24-43. ISSN 1521-4281. Dostupné z: <https://doi.org/10.13110/marvelstales.31.1.0024>. [cit. 2024-06-23].

BULLOUGH, Vern L. a BULLOUGH, Bonnie. *Sin, Sickness and Sanity: a History of Sexual Attitudes*. Milton: Routledge, 2019. ISBN 0-429-05665-6. c <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?pq-origsite=primo&docID=5637217>

CANTET, Martin a FINGER, Nikole. *The Little Mermaid: Biggest Differences Between the Original and Disney's Live-Action Remake*. Online. Movie Web. 2023. Dostupné z: <https://movieweb.com/the-little-mermaid-differences-original-and-live-action-remake/>. [cit. 2024-12-14].

CARTER, Michael J. The Hermeneutics of Frames and Framing. Online. *SAGE open*. 2013, roč. 3, č. 2, s. 1-12. ISSN 2158-2440. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/2158244013487915>. [cit. 2024-02-10].

CONDIS, Megan. She Was a Beautiful Girl and All of the Animals Loved Her: Race, the Disney Princesses, and Their Animal Friends. Online. *Gender Forum*. 2015, roč. 55, s. 39. ISSN 1613-1878. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/1748547378?accountid=15618&parentSessionId=OD6chH4WUi3rBQsDI4Ib%2Be8rlQbDzkRfxZxEasKfZas%3D&pq-origsite=primo&sourcetype=Scholarly%20Journals> [cit. 2024-06-15].

CORDOBA, Sebastian. *Non-binary gender identities: the language of becoming*. Abingdon, Oxon, England: Routledge, 2023. ISBN 1-00-312036-9. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=7070782&pq-origsite=primo>

DEMBROFF, Robin A. What is sexual orientation? Online. *Philosophers' imprint*. 2016, roč. 16, č. 3, s. 1-27. ISSN 1533-628X. Dostupné z: <https://philpapers.org/rec/DEMWIS>. [cit. 2024-06-16].

DITTMER, Hannah. Moana made waves: Discussing the representation of Pacific Islanders in the Disney movie Moana. Online. *Pacific geographies*. 2021, č. 55, s. 25-29. ISSN 2196-1468. Dostupné z: <https://doi.org/10.23791/552529>. [cit. 2024-06-16].

DOSCH, Emily A a KHREBTAN-HÖRHAGER, Julia. Beyond bad hombres, mamacitas, and borders: rethinking representation of Mexicanidad in 2017 animation Coco. Online. *Communication, culture & critique*. 2023, roč. 16, č. 1, s. 73-80. ISSN 1753-9129. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/cc/cac049>. [cit. 2024-06-16].

ENTMAN, Robert M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*. 1993, roč. 43, č. 4, s. 51-58.

Ethnicity. Online. In: *Cambridge Dictionary*. B.r. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ethnicity>. [cit. 2024-06-14].

FICOVÁ, Adéla a STEHLÍKOVÁ, Karolína. Three Wishes for Cinderella: Fitting a Czech shoe to a Norwegian foot. Online. *Journal of Scandinavian Cinema*. 2021, roč. 11, č. 1, s. 89 - 102. Dostupné z: https://doi.org/https://doi.org/10.1386/jsca_00040_1. [cit. 2024-12-11].

FRAŇKOVÁ, Ruth. *Three wishes for Cinderella: popular Czech fairy tale gets Norwegian remake*. Online. Radio Prague International. 2021. Dostupné z: <https://english.radio.cz/three-wishes-cinderella-popular-czech-fairy-tale-gets-norwegian-remake-8737327?fbclid=IwAR0IAcDIUDG-dqVEFFNtVZ-NY9py7F4HGYJnBr8Gjk0KrmB2iDe1QGx3gTQ>. [cit. 2024-12-07].

GHEYLE, Niels, a JACOBS, Thomas. Content Analysis: a short overview. *Internal research note*, 10. 2017 Dostupné z: https://spada.uns.ac.id/pluginfile.php/762754/mod_resource/content/2/20221031%20Niels%20Gheyle%20-%20T%20Jacobs%20-%20CONTENT%20ANALYSIS%20-%20A%20Short%20Overview.pdf

GREENHILL, Pauline; RUDY, Jill Terry; HAMER, Naomi a BOSCH, Lauren. *The Routledge Companion to Media and Fairy-Tale Cultures*. Online. New York: Taylor & Francis, 2018. ISBN 978-1-315-67099-7. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5331777&pq-origsite=primo>. [cit. 2024-06-22].

HAGGARTY, Linda. What is content analysis? Online. *Medical teacher*. 1996, roč. 18, č. 2, s. 99-101. ISSN 0142-159X. Dostupné z: <https://doi.org/10.3109/01421599609034141>. [cit. 2024-04-24].

HEASLEY, Shaun. *Actor Is First With Down Syndrome To Star In Disney Film*. Online. Disability Scoop. 2023. Dostupné z: <https://www.disabilityscoop.com/2023/04/25/actor-is-first-with-down-syndrome-to-star-in-disney-film/30353/#:~:text=Noah%20Matthews%20Matofsky%2C%2015%2C%20who,%E2%80%9CPeter%20Pan%20%26%20Wendy.%E2%80%9D>. [cit. 2024-12-08].

HERMOSA-BOSANO, Carlos; HIDALGO-ANDRADE, Paula; CUSOT-CERDA, Gustavo; VARELA-ROMERO, Ariana; MONTENEGRO-ESPINOSA, José et al. What's all the Buzz about?: 'Lightyear' and the attitudes toward homosexuality and same-sex parenting on social media in Ecuador. Online. *Revista latina de comunicación social*. 2024, roč. 2024, č. 82, s. 1-21. ISSN 1138-5820. Dostupné z: <https://doi.org/10.4185/rlcs-2024-2168>. [cit. 2024-06-16].

HINE, Benjamin; IVANOVIC, Katarina a ENGLAND, Dawn. From the sleeping princess to the world-saving daughter of the chief: Examining young children's perceptions of 'old' versus 'new' disney princess characters. Online. *Social sciences (Basel)*. 2018, roč. 7, č. 9, s. 161. ISSN 2076-0760. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/SOCSCI7090161>. [cit. 2024-02-11].

HOLCOMB, Jeanne a LATHAM-MINTUS, Kenzie. Disney and Disability: Media Representations of Disability in Disney and Pixar Animated Films. Online. *Disability studies quarterly*. 2022, roč. 42, č. 1. ISSN 1041-5718. Dostupné z: <https://doi.org/10.18061/dsq.v42i1.7054>. [cit. 2024-06-17].

HURLEY, Dorothy L. Seeing White: Children of Color and the Disney Fairy Tale Princess. Online. *The Journal of Negro education*. 2005, roč. 74, č. 3, s. 221-232. ISSN 0022-2984. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40027429>

CHAMPOUX, Joseph E. Seeing and Valuing Diversity Through Film. Online. *Educational media international*. 1999, roč. 36, č. 4, s. 310-316. ISSN 0952-3987. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/0952398990360410>. [cit. 2024-06-14].

CHI, Paul. *Little Mermaid 2023 Director on Racist Backlash: "It Feels So Small-Minded"*. Online. Vanity Fair. 2023. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2023/05/little-mermaid-2023-remake-disney-premiere>. [cit. 2024-02-10].

JIVANYAN, Alvard. From Fairy Tale Narratives to Their Animated Versions. Online. *Armenian Folia Anglistika*. 2006. ISSN 2579-3039. Dostupné z: <https://doi.org/10.46991/afa/2006.2.1-2.111>. [cit. 2024-06-23].

KALVAS, František; VÁNĚ, Jan; ŠTÍPKOVÁ, Martina a KREIDL, Martin. Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci. *Sociologický časopis*. 2012, roč. 48, č. 1, s. 3-37. ISSN 0038-0288. <http://www.jstor.org/stable/23535586>. [cit. 2024-02-10].

KARMA, Anwe a BHAD, Abhir. Disney Setting and Changing Gender Stereotypes. Online. *Global media journal*. 2023, roč. 21, č. 66, s. 1-28. ISSN 1550-7521. Dostupné z: <https://doi.org/10.36648/1550-7521.21.66.402>. [cit. 2024-06-22].

KING, Jesse; RIBEIRO, Sohuyn Lee; CALLAHAN, Clark a ROBINSON, Tom. Representing race: the race spectrum subjectivity of diversity in film. Online. *Ethnic and racial studies*. 2021, roč. 44, č. 2, s. 334-351. ISSN 0141-9870. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01419870.2020.1740290>. [cit. 2024-06-13].

KOSKI, Genevieve. Reboots, remakes, and reimaginings: a guide to confusing Hollywood terminology. Online. 2015. Dostupné z: <https://www.vox.com/2015/9/16/9337121/reboots-remakes-reimaginings>. [cit. 2024-06-10].

KUBÍČEK, Tomáš; HRABAL, Jiří a BÍLEK, Petr A. *Naratologie: Strukturální analýza vyprávění*. V Praze: Dauphin, 2013. ISBN 978-80-7272-592-2.

KUNZE, Peter C. Revise and resubmit: Beauty and the Beast (2017), live-action remakes, and the Disney Princess franchise. Online. *Feminist media studies*. 2023, roč. 23, č. 1, s. 121-136. ISSN 1468-0777. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14680777.2021.1944259>. [cit. 2024-06-15].

KYLLINGSTAD, J. R. (2017). The absence of race in Norway. *Journal of Anthropological Sciences*, 95(1), 1-9.

LAVIGNE, Carlen. *Remake television: reboot, re-use, recycle*. Lanham, Maryland: Lexington Books, 2014. ISBN 1-4985-5047-9. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=710115&lang=cs&site=ehost-live>

LAWTON, Megan. *Little Mermaid 2023 cast say Disney film's diversity is 'wonderful'*. Online. BBC. 2023. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/newsbeat-65683542?fbclid=IwAR1yJtjFoRY8yDMP37D6gp3pt_Sxw4trSTJDOZGigLmEsOG9SWtMq0GKEG4. [cit. 2024-12-06].

LEDUC, Amanda. *Disfigured: On Fairy Tales, Disability, and Making Space*. Toronto: Coach House Books, 2020. ISBN 1-77056-605-8.

LEITCH, Thomas M. (1990) 'Twice-told tales: The rhetoric of the remake', *Literature Film Quarterly*, 18(3), p. 138. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=9608071184&lang=cs&site=ehost-live>

LEONARDI, Matilde; BICKENBACH, Jerome; USTUN, Tevfik Bedirhan; KOSTANJSEK, Nenad a CHATTERJI, Somnath. The definition of disability: what is in a name? Online. *The Lancet (British edition)*. 2006, roč. 368, č. 9543, s. 1219-1221. ISSN 0140-6736. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(06\)69498-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(06)69498-1). [cit. 2024-06-17].

MARTIN, Emily. *"The Little Mermaid"—dive into the differences among the two Disney films and the original fairy tale*. Online. Audible blog. 2023. Dostupné z: <https://www.audible.com/blog/article-the-little-mermaid-book-vs-movie>. [cit. 2024-12-07].

MATADEEN, Renaldo. *How Peter Pan & Wendy Differs From the 1953 Disney Classic*. Online. CBR. 2023. Dostupné z: <https://www.cbr.com/peter-pan-and-wendy-disney-classic-differences/>. [cit. 2024-12-14].

MICHAELS, Camille R. *African Americans in film: issues of race in Hollywood*. New York: Lucent Press, 2018. ISBN 1-5345-6082-3. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/reader.action?docID=5413189&ppg=22>

MICHAELSEN, Shannen. *10 Biggest Differences Between Peter Pan & Wendy & Disney's Animated Movie*. Online. Screen Rant. 2023. Dostupné z: <https://screenrant.com/peter-pan-movies-animated-live-action-disney-biggest-differences/#michael-amp-john-are-the-captives-at-skull-rock>. [cit. 2024-12-14].

MOLLET, Tracey. "With a smile and a song ...": Walt Disney and the Birth of the American Fairy Tale. Online. *Marvels & tales*. 2013, roč. 27, č. 1, s. 109-124. ISSN 1521-4281. Dostupné z: <https://doi.org/10.13110/marvelstales.27.1.0109>. [cit. 2024-06-23].

NECCI, Anatolio. *CENZUROVANÝ REMAKE GAY KISS? – TÝM*. Online. Spectrum Line. 2022. Dostupné z: <https://spectrumline.cz/cenzurovany-remake-gay-kiss-tym/>. [cit. 2024-

01-13].

NĚMCOVÁ, Božena. Slovenské pohádky a pověsti II [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012 [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/70/slovenske_pohadky_II.pdf

PAWŁOWSKA, Joanna. GENDER STEREOTYPES PRESENTED IN POPULAR CHILDREN'S FAIRY TALES. Online. *Society Register*. 2021, roč. 5, č. 2, s. 155-170. ISSN 2544-5502. Dostupné z: <https://doi.org/10.14746/sr.2021.5.2.10>. [cit. 2024-06-22].

PIETSCH, Bryan. *Disney Adds Warnings for Racist Stereotypes to Some Older Films*. Online. The New York Times. 2018. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/10/18/business/media/disney-plus-disclaimers.html>. [cit. 2023-08-12].

PUTRI, Zalfa Melanie. Comparison in Animated Films The Little Mermaid (1989) and Versions Adaptation Live -Action The Little Mermaid (2023). *Syntax Idea*, 5(7), 843–854. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.46799/syntax-idea.v5i6.2374>. [cit. 2024-12-06].

RENZETTI, Claire M. a CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

ROMANO, Aja. *The racist backlash to The Little Mermaid and Lord of The Rings is exhausting and extremely predictable*. Online. Vox. 2022. Dostupné z: https://www.vox.com/culture/23357114/the-little-mermaid-racist-backlash-lotr-rings-of-power-diversity-controversy?fbclid=IwAR39QJzkvNxl_iWR23zvbu_1bAWCX1lrB1NB4SQsJfyeCDLsZLtLVL7M_qc. [cit. 2024-12-06].

ROSEWARNE, Lauren. *Why we remake: The politics, economics and emotions of film and TV remakes*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020. ISBN 1-000-03985-4. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6108926>.

ROWE, Rebecca. Disney Does Disney: Re-Releasing, Remaking, and Retelling Animated Films for a New Generation. Online. *The journal of popular film and television*. 2022, roč. 50, č. 3, s. 98-111. ISSN 0195-6051. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01956051.2022.2094868>. [cit. 2024-06-10].

SAXBY, Glenn. Searching for a happily ever after: using fairy tales in primary classrooms to explore gender, subjectivity and the life-worlds of young people. Online. *The Australian Journal of Language and Literacy*. 2022, roč. 45, č. 2, s. 219-232. ISSN 1038-1562. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s44020-022-00017-z>. [cit. 2024-06-22].

SEIFERT, Lewis C. Introduction: Queer(ing) Fairy Tales. Online. *Marvels & tales*. 2015, roč. 29, č. 1, s. 15-20. ISSN 1521-4281. Dostupné z: <https://doi.org/10.13110/marvelstales.29.1.0015>. [cit. 2024-02-10].

SERVAES, Sabah; CHOUDHURY, Priyam a PARIKH, Ashishkumar K. What is diversity? Online. *Pediatric radiology*. 2022, roč. 52, č. 9, s. 1708-1710. ISSN 0301-0449. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s00247-022-05356-0>. [cit. 2024-06-12].

Sexual Orientation and Gender Identity Definitions. Online. Human Rights Campaign. B.r. Dostupné z: <https://www.hrc.org/resources/sexual-orientation-and-gender-identity-terminology-and-definitions>. [cit. 2024-06-16].

SHAYO, Lukas. *Peter Pan & Wendy Director Defends Controversial Decision To Cast Girls As Lost Boys*. Online. Screen Rant. 2023. Dostupné z: <https://screenrant.com/peter-pan-wendy-lost-Boys-controversy-director-response/>. [cit. 2024-02-11].

SCHWEITZER, Mark E. Gender vs. Sex and Scientific Writing. Online. *Journal of magnetic resonance imaging*. 2023, roč. 58, č. 2, s. 341-341. ISSN 1053-1807. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/jmri.28823>. [cit. 2024-06-21].

SINGH, J. P. (ed.). *International Cultural Policies and Power*. Online. Palgrave Macmillan, 2010. ISBN ISBN 978-0-230-27801-1. Dostupné z: <https://doi.org/10.1057/9780230278011>. [cit. 2024-06-14].

ŠMAHELOVÁ, Hana. *Návraty a Proměny: Literární adaptace lidových pohádek*. Praha: Albatros, 1989.

TEVERSON, Andrew. *Fairy Tale*. Routledge, 2013. ISBN 978-0-415-61605-8.

TOWBIN, Mia Adessa; HADDOCK, Shelley A.; ZIMMERMAN, Toni Schindler; LUND, Lori K. a TANNER, Litsa Renee. Images of Gender, Race, Age, and Sexual Orientation in Disney Feature-Length Animated Films. Online. *Journal of Feminist Family Therapy*. 2004, roč. 15, č. 4, s. 19-44. ISSN 0895-2833. Dostupné z: https://doi.org/10.1300/J086v15n04_02. [cit. 2024-06-14].

Trend. Online. In: Merriam-Webster. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/trend>. [cit. 2024-06-25].

Trend. Online. In: Oxford Learner's Dictionary. Dostupné z: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/trend_1. [cit. 2024-06-20].

TYNER-MULLINGS, Alia R. Disney animated movies, their princesses, and everyone else. Online. *Information, Communication & Society*. 2023, roč. 26, č. 5, s. 891-903. ISSN 1369-118X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2023.2166362>. [cit. 2024-06-15].

VALDEZ, Johan. *Yara Shahidi says Black and brown people 'can see themselves' in new 'Peter Pan'*. Online. Los Angeles Times. 2023. Dostupné z: <https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2023-03-21/yara-shahidi-peter-pan-wendy-diversity>. [cit. 2024-02-11].

WARNER, Marina. *Once upon a time: A short history of fairy tale*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-877985-8.

WEAVER, David H. Thoughts on Agenda Setting, Framing, and Priming. Online. *Journal of communication*. 2007, roč. 57, č. 1, s. 142-147. ISSN 0021-9916. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00333.x>. [cit. 2024-02-10].

WESTLAND, Ella. Cinderella in the Classroom. Children's Responses to Gender Roles in Fairy-tales. Online. *Gender and education*. 1993, roč. 5, č. 3, s. 237-249. ISSN 0954-0253. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/0954025930050301>. [cit. 2024-06-22].

WHITE, Robert S. Fire in the Dragon and Other Psychoanalytic Essays on Folklore, An Introduction to the Psychology of Fairy Tales and The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales. Online. *Journal of the American Psychoanalytic Association*. 2017, roč. 65, č. 4, s. 705-728. ISSN 0003-0651. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0003065117728074>. [cit. 2024-06-23].

ZIPES, Jack. *The irresistible fairy tale: The cultural and social history of a genre*. Course Book. Princeton: Princeton University Press, 2012. ISBN 1-280-49414-X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/9781400841820>.

SCHVÁLENO

11.9.2023

Institut komunikačných štúdií a žurnalistiky FSV UK	
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČASŤ VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Bc. Barcajová Katarína, BA	Razítko podateľny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2022/2023	
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 18013700@fsv.cuni.cz	
Studijní program/forma studia: Mediální studia (N0321A180003), prezenční	
Název práce v češtině: Diverzita v pôvodných a remake verziách vybraných rozprávok	
Název práce v angličtině: Diversity in original and remake versions of selected fairy tales	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovať <u>nejdříve</u> šesť mesiaců od schválení tezí) LS 2023/2024	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Táto diplomová práca bude zameraná na analýzu a komparáciu originálnych rozprávok oproti ich remake verzii, a to z hľadiska diverzity – rasy, genderu alebo sexuality. V súčasnej dobe môžeme vidieť, že mnoho rozprávkových alebo filmových postáv sa líši od svojho originálu, a to napríklad rasou alebo sexualitou. I keď už vznikajú nové rozprávky s unikátnymi a špecifickými postavami, ktoré podporujú diverzitu, stále môžeme vidieť zmenu v rase alebo sexualite existujúcich postáv klasických rozprávok a filmov, ktoré sú vydávané v remake verziách. V diplomovej práci budú analyzované tri originálne rozprávky a ich novodobé remake verzie. Týmito rozprávkami sú <i>Tři oříšky pro Popelku (1973)</i> a <i>Three Wishes for Cinderella (2021)</i> , ďalej <i>The Little Mermaid (1989)</i> a <i>The Little Mermaid (2023)</i> , a nakoniec <i>Peter Pan (1953)</i> a <i>Peter Pan & Wendy (2023)</i> .	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cieľom tejto diplomovej práce bude analyzovať a porovnať vybrané originálne rozprávky a ich novodobé remake verzie, a to primárne z hľadiska zmeny v reprezentácii rasy, sexuality alebo genderu. Ďalej bude cieľom zistiť, aký má táto zmena v diverzite postáv dopad na dej rozprávok, respektíve akú rolu tam táto zmena zohráva – práca sa bude snažiť zistiť, či ide len o nasledovanie trendov, ktoré sa v posledných rokoch vo filmoch a rozprávkach vyskytujú, alebo či táto zmena nesie hlbší význam. Ďalej bude práca skúmať a analyzovať postavenie a vnímanie divákov rôznych generácií voči tejto zmene. Hlavnými výskumnými otázkami bude: 1) Ako je pôvodných rozprávkach a ich remake verziách zobrazovaná diverzita? 2) Aký vplyv má zmena v diverzite v remake rozprávkach na dej alebo postavy príbehu? 3) Aké je vnímanie divákov rozdielnych generácií voči zmene diverzity v remake verziách klasických rozprávok?	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1. Teoretická časť 1.1 Rozprávka a jej význam 1.2 Predstavenie pôvodných rozprávok 1.3 Diverzita v pôvodných rozprávkach	

- 1.4 Pojem „remake“
- 1.5 Predstavenie remake verzií vybraných rozprávok
- 1.6 Diverzita v remake verziách vybraných rozprávok
- 1.7 Rozprávky a ich vzťah k mýtom
- 1.8 Pojem „trend“

2. Praktická časť

- 2.1 Metodológia
- 2.2 Analýza pôvodných rozprávok a remake verzií: „Cultural Studies“
- 2.3 Diverzita postáv: „Framing theory“
- 2.4 Analýza hĺbkových rozhovorov
- 2.5 Výsledky
- 2.6 Diskusia a zhrnutie

Záver

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):
Vybrané rozprávky v pôvodných a remake verziách, dokopy 6 rozprávok.

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Analýza obsahu a diverzity postáv vo vybraných rozprávkach.
Hĺbkové rozhovory s dvoma rozličnými generáciami: mladšia generácia (Gen Z) verzus staršia generácia. Rozhovory budú zamerané na vnímanie zmeny v diverzite postáv a ich vplyv na dej a príbeh vo vybraných rozprávkach.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

1. BENHAMOU, Eve. From the Advent of Multiculturalism to the Elision of Race: The Representation of Race Relations in Disney Animated Features (1995-2009). Online. *Exchanges (Coventry)*. 2014, roč. 2, č. 1, s. 153-167. ISSN 2053-9665. Dostupné z: <https://doi.org/10.31273/eirj.v2i1.106>.

Táto štúdia sa zaoberá zobrazovaním rasy v Disney rozprávkach medzi rokmi 1995 až 2009. Autorka argumentuje, že jedným z hlavných symbolov Disney rozprávok bola biela princezná, pričom ostatné rasy boli buď stereotypizované, alebo neprítomné. Štúdia sa zaoberá vývojom reprezentácie rasy vo filmoch a ich historickými a kultúrnymi kontextami.

2. FICOVÁ, A., a STEHLÍKOVÁ, K. (2021). Three Wishes for Cinderella: Fitting a Czech shoe to a Norwegian foot. *Journal of Scandinavian Cinema*, 11(1), 89-102. Dostupné z: https://doi.org/10.1386/jsca_00040_1

Autorky tohoto odborného článku vysvetľujú pretrvávajúci úspech československej rozprávky *Tři Oříšky pro Popelku (1973)* a jej ďalšie adaptácie, ako aj jej nórsku verziu *Three Wishes for Cinderella (2021)*. Skúmajú, akými zmenami rozprávka prešla, a ako je rozprávka podporovaná v rôznych kultúrnych kontextoch.

3. HURLEY, Dorothy L. Seeing White: Children of Color and the Disney Fairy Tale Princess. Online. *The Journal of Negro education*. 2005, roč. 74, č. 3, s. 221-232. ISSN 0022-2984. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40027429>

Táto štúdia sa skúma sebaobraz detí, ktoré sú vystavované vizuálnym a textovým rozprávkam a argumentuje, že obrázky v rozprávkach sú veľmi dôležité pre deti rôznych rás pri formovaní sebaobrazu. Práca je formou komparatívnej analýzy Disney verzie šiestich klasických rozprávok.

4. ROSEWARNE, Lauren. *Why we remake: the politics, economics and emotions of film and tv remakes*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2020. ISBN 1-000-03985-4. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6108926&pq-origsite=primo>

Kniha sa skúma, prečo filmové štúdiá vytvárajú remake filmy a seriály. Kapitoly knihy skúmajú rôzne dôvody, prečo tomu tak je – od motivácie filmárov, biznis, až po nadšenie divákov.

5. TOWBIN, Mia Adessa; HADDOCK, Shelley A.; ZIMMERMAN, Toni Schindler; LUND, Lori K. a TANNER, Litsa Renee. Images of Gender, Race, Age, and Sexual Orientation in Disney Feature-Length Animated Films. Online. *Journal of feminist family therapy*. 2004, roč. 15, č. 4, s. 19-44. ISSN 0895-2833. Dostupné z: https://doi.org/10.1300/J086v15n04_02.

Štúdiá sa zaoberá zobrazovaním rasy, pohlavia, sexuálnej orientácie a veku v 26 Disney animovaných filmoch. Autori tvrdia, že i keď sa v Disneyho animovaných filmoch objavujú príklady pozitívneho zobrazovania marginalizovaných skupín, častejšie boli zobrazované negatívne alebo nezobrazované vôbec.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalárskych, magisterských a doktorských prací, ktoré byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

1. VACKOVÁ, Marie. *Vnímání genderových stereotypů v Disneyho animovaných pohádkách z pohledu generace Z*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2023. Vedoucí práce Rosenfeldová, Jana.
2. ŠLECHTOVÁ, Nikola. *Od animace k hraným verzím: proměna klasických pohádkových filmů studia Disney z feministické perspektivy*. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2020. Vedoucí práce Vochocová, Lenka.

Datum / Podpis studenta/ky

22.11.2023

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

prof. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

22.11.23
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Zoznam analyzovaných rozprávok

O Popoluške [O Popelušce] [kniha]. NĚMCOVÁ, Božena. *Slovenské pohádky a pověsti II* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2012. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/76/70/slovenske_pohadky_II.pdf

Tri oriešky pre Popolušku [Tři oříšky pro Popelku] [film]. Réžia Václav VORLÍČEK. Československo/Východné Nemecko, 1973.

Tri priania pre Popolušku [Tre nøtter til Askepott] [film]. Réžia Cecilie A. MOSLI. Nórsko/Litva, 2021.

Peter Pan [Petr Pan] [kniha]. BARRIE, James Matthew. *Petr Pan*. Preložili: Jana Hejná a Petr Hejný. Praha: Slovart, 2015. ISBN 978-80-7391-052-5.

Peter Pan [film]. Réžia Hamilton LUSKE, Wilfred JACKSON a Clyde GERONIMI. USA, 1953.

Peter Pan a Wendy [Peter Pan & Wendy] [film]. Réžia David LOWERY. USA, 2023.

Malá morská víla [Malá mořská víla] [kniha]. ANDERSEN, Hans Christian. *Pohádky a povídky I. 2*. Preložili: Oldřich Liška, Jan Rak a Jiřina Vrtišová. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955.

Malá morská víla [The Little Mermaid] [film]. Réžia John MUSKER, Ron CLEMENTS. USA, 1989.

Malá morská víla [The Little Mermaid] [film]. Réžia Rob MARSHALL. USA, 2023.

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Astrid Smeplass ako Popoluška (2021), zdroj: https://www.rottentomatoes.com/m/three_wishes_for_cinderella_2021	52
Obrázok 2: Libuše Šafránková ako Popoluška (1973), zdroj: https://london.czechcentres.cz/program/three-wishes-for-cinderella	52
Obrázok 3: Sluha Herolden v rozprávke Tri priania pre Popolušku, zdroj: vlastný screenshot z rozprávky [20:37].....	53
Obrázok 4: Princovi kamaráti (2021), zdroj: vlastný screenshot z rozprávky [01:21:22].....	54
Obrázok 5: Princovi kamaráti (1973), zdroj: https://www.csfd.cz/film/9430-tri-orisky-pro-popelku/galerie/	54
Obrázok 6: Ariel (1989), zdroj: https://www.imdforums.com/threads/the-little-mermaid-1989.1448/	59
Obrázok 7: Ariel (2023), zdroj: https://variety.com/2023/film/news/little-mermaid-box-office-previews-1235625709/	59
Obrázok 8: Dcéry Tritona a sestry Ariel (1989), zdroj: https://screenrant.com/little-mermaid-ariel-sisters-remake-explained-changes/	60
Obrázok 9: Dcéry Tritona a sestry Ariel (2023), zdroj: https://www.youloveit.com/movies/2904-ariels-movie-2023-sisters-names-magic-abilities-and-appearance.html	60
Obrázok 10: Kráľovná Selina (2023), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Queen_Selina	61
Obrázok 11: Sir Grimsby (1989), zdroj: https://littlemermaid.fandom.com/wiki/Grimsby	61
Obrázok 12: Sir Grimsby (2023), zdroj: vlastný screenshot z YouTube videa https://www.youtube.com/watch?v=CYH1s3yonWU [0:12].....	61
Obrázok 13: Peter Pan (1953), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Peter_Pan_(character)	69
Obrázok 14: Peter Pan (2023), zdroj: https://hero.fandom.com/wiki/Peter_Pan_(Peter_Pan_%26_Wendy)	69
Obrázok 15: Zvonilka (2023), zdroj: https://www.glamourmagazine.co.uk/article/yara-shahidi-tinkerbell-peter-pan-wendy-interview	69
Obrázok 16: Zvonilka (1953), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Tinker_Bell	69
Obrázok 17: Lost Boys (1953), zdroj: https://disney.fandom.com/wiki/Lost_Boys	70
Obrázok 18: Lost Boys (2023), zdroj: https://www.chroniquedisney.fr/film/2023-peter-pan-wendy.htm	70
Obrázok 19: Tiger Lily (2023), zdroj: https://www.npr.org/2023/05/07/1173022370/peter-pan-and-wendy-tiger-lily-disney	71
Obrázok 20: Kmeň a Tiger Lily (1953), zdroj:	

<https://cartoonresearch.com/index.php/neverland-tribe/>.....71

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Rozdiely v diverzite v rozprávkach O Popoluške, Tri oriešky pre Popolušku a Tri priania pre Popolušku, zdroj: vlastný	56
Tabuľka 2: Rozdiely v diverzite v rozprávkach Malá morská víla (1955), Malá morská víla (1989) a Malá morská víla (2023), zdroj: vlastný	64
Tabuľka 3: Rozdiely v diverzite v rozprávkach Peter Pan (2015), Peter Pan (1953) a Peter Pan a Wendy (2023), zdroj: vlastný	73